

INDIA

ranks

142

out of 180 countries on

World Press Freedom Index 2021

વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ 2021

રામ નવમી

Community service centre

"Aditya-L1 Support Cell"

to make data from
India's first solar space mission
accessible for analysis

આદિત્ય- L1 માટે સપોર્ટ સેન્ટર

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
icerajkot

follow us on youtube
icerajkot

join telegram
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- ફાર્ટેગ અને ટ્રાફિકની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર.....01
- ટ્રિબ્યુનલ રિફોર્મ્સ વટહુકમ, 2021.....02
- પ્રશ્નોત્તરી.....02

2. અર્થતંત્ર.....03

- NEFT અને RTGS ચુકવણી સિસ્ટમ ઓપરેટરો માટે સીધું સભ્યપદ.....03
- ECLGS યોજનામાં આરોગ્ય ક્ષેત્ર આવરી લેવામાં આવ્યું.....04
- RBIએ સુદર્શન સેન સમિતિનું ગઠન કર્યું.....05
- નાણાકીય વર્ષ 2022 માં ભારત 10.22% વૃદ્ધિ નોંધાવશે: SBI રિપોર્ટ.....05
- પ્રશ્નોત્તરી.....05

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....07

- પ્રત્યાર્પણ.....07
- ચુકે સ્થિત નવું ડિજિટલ ચલણ 'બ્રિટકોઇન'.....07
- US ચલણ વર્તન મોનીટરીંગ સૂચિમાં ભારત...08
- ચીને હોટ સ્પ્રિંગ્સ અને ગોગરા પોસ્ટ છોડવાની ના પાડી.....09
- યુરોપિયન યુનિયન અને ઇન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્ર..10
- બોઆઓ ફોરમ.....11
- ઇટાલીએ ભારતમાં પ્રથમ ફૂડ પાર્ક શરૂ કર્યો.....12
- ભારત અને જર્મનીએ દરિયાઈ વાતાવરણમાં પ્રવેશતા પ્લાસ્ટિક સામે લડવા માટે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....12
- ઇઝરાઇલે 2050 સુધીમાં 80% ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનઘટાડવાનીરાષ્ટ્રીયયોજનારજૂકરી.....13
- ભારત જળ પ્રભાવ.....13

- ઓસ્ટ્રેલિયાએ ચીનના બેલ્ટ અને રોડ પહેલ (Belt and Road Initiative) અંગેના સોદાને રદ કર્યો.....14
- પીએમ મોદીએ સ્વચ્છ ઉર્જા અને હવામાન પરિવર્તન અંગે ભારત-અમેરિકા ભાગીદારીની ઘોષણા કરી.....14
- તુર્કીએક્રિપ્ટોચલણચુકવણીપરપ્રતિબંધમૂક્યો..14
- યુએન ECOSOCની ત્રણ સંસ્થાઓ માટે ભારતની પસંદગી કરવામાં આવી.....15
- એન્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલની મૃત્યુ દંડની વૈશ્વિક સમીક્ષાવ.....15
- પ્રશ્નોત્તરી.....16

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...18

- બૈકલ-GVD ટેલિસ્કોપ.....18
- આદિત્ય-L1 માટે સપોર્ટ સેન્ટર.....19
- નાસાનું ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર.....20
- LUNA 25: રશિયાનું ચંદ્ર મિશન.....21
- રશિયા પોતાનું સ્પેસ સ્ટેશન લોન્ચ કરશે.....22
- એર ઇન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ.....22
- COVIRAP ટેકનોલોજી.....22
- પ્રશ્નોત્તરી.....23

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....24

- વૈશ્વિક આબોહવાની સ્થિતિ - 2020: WMO....24
- આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અહેવાલ 2021..25
- રાષ્ટ્રીય આબોહવા નબળાઈ આકારણી અહેવાલ.....26
- સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા સીડ ફંડ યોજના.....27
- છેલ્લા 12 મહિનામાં બે ભારતીય પુખ્ત વયના એકને સાયબર ગુનાનો અનુભવ થયો: અહેવાલ.....28

- વિશ્વસનીય ટેલિકોમ ઉપકરણ ઉત્પાદકો માટે ઓનલાઇન પોર્ટલ શરૂ કરાયું.....28
- આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીએ વૈશ્વિક ઉર્જા સમીક્ષા રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો.....29
- પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના: જૂન સુધીમાં મફત અનાજ આપવામાં આવશે.....29
- પ્રધાનમંત્રીગરીબકલ્યાણયોજનાઅંતર્ગતઆરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે વીમા યોજના શરૂ કરાઈ.....30
- પ્રશ્નોત્તરી.....30

- ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટ.....41
- અલ્ટ્રા-વ્હાઇટ પેઇન્ટ.....42
- કેરેબિયન જ્વાળામુખીમાંથી સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ ઉત્સર્જન.....43
- વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ 2021.....44
- ચાડના પ્રમુખ ઇદ્રીસ ડેબીનું અવસાન.....45
- મસાલા અને રાંધણ ઔષધિઓ પરની કોડેક્સ સમિતિનું પાંચમું સત્ર.....45
- કોલસા ગેસિફિકેશન દ્વારા ઉત્પાદિત યુરિયા માટે સબસિડી નીતિ.....46
- લિંગ સંવાદ ઇવેન્ટ.....47
- 19 એપ્રિલ: વિશ્વ યકૃત દિવસ.....48
- ઇકોસાઇડ (Ecocide).....48
- ભારતીય રેલ્વે એ ઓફિસિયલ એક્સપ્રેસ શરૂ કરી.....48
- રસીકરણની વ્યૂહરચના તબક્કો-349
- ખંજર:ભારત-કિર્ગીસ્તાનસૈન્યઅભ્યાસું.....49
- 22 એપ્રિલ: પૃથ્વી દિવસ.....50
- ભારતના કૂડ ઓઇલ ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થયો...50
- 23 એપ્રિલ: વિશ્વ પુસ્તક દિવસ.....51
- વિશ્વ આર્થિક ફોરમે ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ જાહેર (Global Energy Transition Index) જાહેર કર્યો.....51
- જી.સી. મુર્મુને OPCW દ્વારા બાહ્ય લેખા પરીક્ષક (ઓડિટર) તરીકે પસંદ કરાય.....52
- 24 એપ્રિલ:રાષ્ટ્રીયપંચાયતીરાજદિવસ.....52
- Zydu (Virafin)ને DCGI દ્વારા મંજૂરી મળી.52
- ભારત સરકારે 17 મિલિયન ટન સરસવનું ઉત્પાદન કરવાનું લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યું.....53
- ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005.....53
- 2020-2021 એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસમાં 27% નો વધારો થયો.....55
- બ્રુસેલોસિસ.....55
- 21 એપ્રિલ: વિશ્વ રચનાત્મકતા અને નવીનતા દિવસ.....56
- બ્લુ નેચર એલાઇન્સ.....56
- પ્રશ્નોત્તરી.....57

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....32

- ગ્રેટઈન્ડિયનબસ્ટાર્ડ(ઘોરાડ).....32
- વિદેશી પ્રાણીઓ.....32
- ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક.....33
- બ્લુ ફ્લેગ દરિયાકિનારાનો વિરોધ33
- સુમના, નીતિ વેલીમાં ગ્લેશિયર ફાટવાની ઘટના જોવા મળી.....34
- પૃથ્વી દિવસ સમિતિ યોજવામાં આવી.....34
- હિમ ચિતો.....35
- સખત પરવાળા.....35
- પ્રશ્નોત્તરી.....37

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....38

- રામ નવમી.....38
- પર્યટન અને સંસ્કૃતિ મંત્રાલયે રામાયણ પર ઓનલાઇન પ્રદર્શનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું.....38
- પ્રશ્નોત્તરી.....39

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....40

- 21 એપ્રિલ: સિવિલ સેવા દિવસ.....40
- મિઝોરમના બુ શરણાર્થીઓ.....40
- કુલભૂષણ જાઘવ કેસ.....40

ફાસ્ટેગ અને ટ્રાફિકની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર

- તાજેતરમાં જ કેન્દ્ર સરકારે બોમ્બે હાઈકોર્ટને કહ્યું હતું કે રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો ઉપર ચાલતા તમામ વાહનો માટે ફાસ્ટેગ ટેગ (ઇલેક્ટ્રોનિક ટોલ કલેક્શન સિસ્ટમ) ફરજિયાત બનાવવી કોઈ પણ રીતે નાગરિકોના યળવળની સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરતી નથી.
- કેન્દ્રના રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો પરના તમામ વાહનો માટે એ ફાસ્ટેગ, ઇલેક્ટ્રોનિક ટોલ કલેક્શન ચિપ, ફરજિયાત બનાવવાના નિર્ણયને પડકારતી અદાલતમાં એક PIL દાખલ કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : ફાસ્ટેગ (FASTag) વિશે

- ફાસ્ટેગ એ ફરીથી લોડ કરવા યોગ્ય ટેગ છે જે આપમેળે ટોલ ચાર્જ કાપી નાખે છે અને વાહનોને રોક્યા વિના ટોલ ચાર્જ એકત્રિત કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- ફાસ્ટેગ એ એક રેડિયો ફ્રીક્વન્સી આઈડેન્ટિફિકેશન (RFID) તકનીક છે જે એકવાર સક્રિય થયા પછી વાહનની વિન્ડસ્ક્રીન પર લાગુ થાય છે.
- RFID હેઠળ, રેડિયો તરંગો નો ઉપયોગ ઓબ્જેક્ટ સાથે જોડાયેલા ટેગ પર સંગ્રહિત માહિતીને વાંચવા અને કેપ્ચર કરવા માટે થાય છે.
- આ ટેગ ઓબ્જેક્ટને ઘણા ફુટ દૂરથી ઓળખી શકે છે અને તેને ટ્રેક કરવા માટે ઓબ્જેક્ટને પ્રત્યક્ષ લાઈન ઓફ વ્યૂમાં હોવા જરૂરી નથી.
- સરકારનો જવાબ:
 - ફાસ્ટેગ અવિરત ટ્રાફિક વ્યવસ્થા, મુસાફરીના સમયમાં ઘટાડો સુનિશ્ચિત કરે છે અને તમામ નિર્ણયો સેન્ટ્રલ મોટર વ્હીકલ (CMV)ના નિયમો અનુસાર લેવામાં આવે છે.
 - મોટર વ્હીકલ સુધારો એક્ટ 2019 વિભાગ 136 ના હેઠળ ઇલેક્ટ્રોનિક ટેગને અને માર્ગ સલામતી અમલીકરણ માટે મજબૂત કરવામાં આવશે.
 - ટ્રાફિકના નિયમોના ઉલ્લંઘનને રોકવા માટે, મજબૂત ઇલેક્ટ્રોનિક અમલીકરણની સ્થાપના માટે એક કાયદો છે, જેના પરિણામે માનવ હસ્તક્ષેપ અને સંબંધિત ભ્રષ્ટાચારમાં ઘટાડો થશે.
 - મોટા પાયે ઉલ્લંઘનની ઘટનાઓને પકડવા માટે સ્પીડ કેમેરા, ફ્લોઝ-સર્કિટ ટેલિવિઝન કેમેરા, સ્પીડ ગન અને આવી અન્ય તકનીકીઓ શામેલ એક મજબૂત ઇલેક્ટ્રોનિક અમલીકરણ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
 - ફાસ્ટેગ ન હોય તેવા વાહનોમાં ચિપ્સ લગાવવા રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગના તમામ ટોલ પ્લાઝા પર જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી.

- કોઈ પણ કારણોસર ફાસ્ટેગ વાહનોનો સમાવેશ કરવો શક્ય ન હોય તેવા કિસ્સામાં, તેમને ફાસ્ટેગ લેનની આત્યંતિક ડાબી બાજુએ હાઈવે પર વાહનો ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- જો કે, આવા વાહનોએ ટોલની રકમની બમણી રકમ ચૂકવવી પડશે.
- રાષ્ટ્રીય હાઈવે ટેરિફ (દર નિર્ધારણ અને સંગ્રહ) નિયમો, 2008 મુજબ, ટોલ પ્લાઝામાં ફાસ્ટેગ લેન ફક્ત ફાસ્ટેગ વપરાશકર્તાઓ માટે અનામત છે. આ નિયમ પ્રમાણે નોન-ફાસ્ટેગ વપરાશકર્તાઓ જ્યારે ફાસ્ટેગ લેન પસાર કરે છે ત્યારે તેમને ડબલ ફી લેવામાં આવે છે.
- આવી પિટિશન ફાઈલ કરવાથી ભારતના રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ ઓથોરિટીને 'ન પૂરાય તેવા નુકસાન' થાય છે.

ટ્રાફિકની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર

- ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ-19 મુસાફરી અથવા યળવળની સ્વતંત્રતાના હકની જોગવાઈ કરે છે. તે દરેક નાગરિકને દેશના સમગ્ર વિસ્તારમાં મુક્તપણે ફરવાનો અધિકાર આપે છે.
- આ અધિકાર ફક્ત રાજ્ય સામે જ સુરક્ષિત છે, ખાનગી વ્યક્તિઓ સામે નહીં. આ ઉપરાંત, તે ફક્ત કંપનીના નાગરિકો અને શેરહોલ્ડરો માટે જ ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ વિદેશી અથવા કાનૂની વ્યક્તિઓ જેવી કે કંપનીઓ અથવા નિગમો વગેરે માટે નહીં.
- આ સ્વતંત્રતા પર પ્રતિબંધો ફક્ત બે આધારો પર જ લાદવામાં આવી શકે છે, જે બંધારણના અનુચ્છેદ 19 માં વર્ણવેલ છે, એટલે કે સામાન્ય લોકોના હિતો અને કોઈપણ અનુસૂચિત જનજાતિના હિતોનું રક્ષણ.
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં બહારના લોકોનો પ્રવેશ પ્રતિબંધિત છે કારણ કે તેમાં અનુસૂચિત જનજાતિની પરંપરાગત સંસ્કૃતિ અને તેમની ભાષા, રીત રિવાજો અને શિષ્ટાચારના રક્ષણ અને શોષણ સામેના મૂલ્યોનું રક્ષણ કરવાની જોગવાઈ છે.
- સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે વેશ્યાઓના આંદોલનનો અધિકાર જાહેર આરોગ્યના આધારે અને જાહેર નૈતિકતાના હિતમાં પ્રતિબંધિત થઈ શકે છે.
- પરિવહનની સ્વતંત્રતાના બે પરિમાણો છે, આંતરિક (દેશની અંદર જવાનો અધિકાર) અને બાહ્ય (દેશની બહાર જવાનો અધિકાર અને દેશમાં પાછા ફરવાનો અધિકાર).
- અનુચ્છેદ-19 ફક્ત પ્રથમ પરિમાણને સુરક્ષિત કરે છે. બીજા પરિમાણની જોગવાઈ અનુચ્છેદ 21 (જીવનનો અધિકાર અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા) હેઠળ આવરી લેવામાં આવે છે.

ટ્રિબ્યુનલ રિફોર્મ્સ વટહુકમ, 2021

- ભારતના રાષ્ટ્રપતિએ તાજેતરમાં જ The Tribunals Reforms (Rationalisation and conditions of Service) Ordinance, 2021 લાગુ કર્યો હતો. તે 9 કાયદા હેઠળના અપીલ અધિકારીઓનું વિસર્જન કરે છે અને તેમની કામગીરી ઉચ્ચ અદાલતોમાં સ્થાનાંતરિત કરે છે.

Back to Basics : સુધારો

- વટહુકમ 9 અધિનિયમ હેઠળ અપીલ ટ્રિબ્યુનલ્સને વિસર્જન કરે છે:
 - સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952
 - કોપિરાઈટ એક્ટ, 1957
 - ટ્રેડ માર્કસ એક્ટ, 1999
 - કસ્ટમ્સ એક્ટ, 1962
 - એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1994
 - ભૌગોલિક સંકેતનો માલ (નોંધણી અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1999
 - રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નિયંત્રણ (જમીન અને ટ્રાફિક) અધિનિયમ, 2002
 - પ્લાન્ટની જાતોનું રક્ષણ અને ખેડુતોના અધિકાર અધિનિયમ, 2001
 - પેટન્ટ્સ એક્ટ, 1970
 - આ ઉપરાંત વટહુકમમાં જણાવાયું છે કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સર્ચ એન્ડ સિલેક્શન કમિટી દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણોના આધારે ટ્રિબ્યુનલના પ્રમુખ અને સભ્યોની નિમણૂક કરવામાં આવશે. સમિતિમાં ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ, કેન્દ્રીય સરકારો દ્વારા નિયુક્ત સચિવ, મંત્રાલયના સચિવ, જે અંતર્ગત ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવે છે અને નીરવર્તમાન અધ્યક્ષ અથવા નિવૃત્ત મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા નિવૃત્ત સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશનો સમાવેશ થશે.

નાણાં અધિનિયમ, 2017 ની કલમ 184

- આ 9 કાયદાઓ સિવાય, ટ્રિબ્યુનલ સુધારણા વટહુકમ, 2021 એ ફાઈનાન્સ એક્ટ, 2017 ની કલમ 184 માં સુધારો પણ કર્યો હતો. તેણે નાણા અધિનિયમ, 2017 ના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક વિવાદ નિવારણ આયોગ ઉમેર્યું છે. તેણે ફાઈનાન્સ એક્ટ, 2017 ના કાર્યક્ષેત્રમાંથી નીચેની સંસ્થાઓને દૂર કરી છે:
 - એરપોર્ટ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલની સ્થાપના એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1994 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.
 - ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન એપેલેટ ઓથોરિટીની સ્થાપના સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ 1952 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.
 - ઈન્કમેટેક્સ એક્ટ, 1961 હેઠળ ઓથોરિટી ઓફ એડવાન્સ રૂલિંગની રચના.

- વેપાર મંડળના અધિનિયમ, 1999 હેઠળ અપીલ બોર્ડની સ્થાપના.

કલમ 123

- ભારતીય બંધારણની કલમ 123 રાષ્ટ્રપતિને વટહુકમો જાહેર કરવા માટે શક્તિ આપે છે. આ કાયદા હેઠળ સૂચવેલ વટહુકમની અસર કાયદાને સમાન છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ભારતીય બંધારણની કલમ 123 રાષ્ટ્રપતિને વટહુકમો જાહેર કરવા માટે શક્તિ આપે છે. આ કાયદા હેઠળ સૂચવેલ વટહુકમની અસર કાયદાને સમાન છે.
 - એરપોર્ટ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલની સ્થાપના એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1994 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.
 - ફિલ્મ સર્ટિફિકેશન એપેલેટ ઓથોરિટીની સ્થાપના સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ 1952 હેઠળ કરવામાં આવી હતી. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1 અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ફાસ્ટેગ એ ફરીથી લોડ કરવા યોગ્ય ટેગ છે જે આપમેળે ટોલ ચાર્જ કાપી નાખે છે અને વાહનોને રોક્યા વિના ટોલ ચાર્જ એકત્રિત કરવાની મંજૂરી આપે છે.
 - ફાસ્ટેગ એ એક રેડિયો ફ્રીક્વન્સી આઈડેન્ટિફિકેશન (RFID) તકનીક છે જે એકવાર સક્રિય થયા પછી વાહનની વિન્ડસ્ક્રીન પર લાગુ થાય છે.
 - RFID હેઠળ, રેડિયો તરંગો નો ઉપયોગ ઓબ્જેક્ટ સાથે જોડાયેલા ટેગ પર સંગ્રહિત માહિતીને વાંચવા અને કેપ્ચર કરવા માટે થાય છે.
 - ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 19 મુસાફરી અથવા યજ્ઞવળની સ્વતંત્રતાના હકની જોગવાઈ કરે છે. તે દરેક નાગરિકને દેશના સમગ્ર વિસ્તારમાં મુક્તપણે ફરવાનો અધિકાર આપે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

NEFT અને RTGS ચુકવણી સિસ્ટમ ઓપરેટરો માટે સીધું સભ્યપદ

- તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ ચુકવણી સિસ્ટમ સંચાલકોને તબક્કાવાર રીતે RTGS અને NEFTમાં સીધા સભ્યપદ લેવાની મંજૂરી આપી છે.
- રીઅલ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ (RTGS) અને નેશનલ ઇલેક્ટ્રોનિક ફંડ્સ ટ્રાન્સફર (NEFT) એ RBI સેન્ટ્રલાઈઝડ પેમેન્ટ સિસ્ટમ (CPS) નો ભાગ છે.
- નોન-બેંકોની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે, ચુકવણી સિસ્ટમ સંચાલકોએ રિઝર્વ બેંક દ્વારા રેગ્યુલેશન CPS માં સીધા સભ્યપદ લેવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.

Back to Basics : કેન્દ્રિય અને વિકેન્દ્રિત ચુકવણી સિસ્ટમ

- તેમને રીઅલ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ (RTGS) સિસ્ટમ અને નેશનલ ઇલેક્ટ્રોનિક ફંડ્સ ટ્રાન્સફર (NEFT) સિસ્ટમ અને અન્ય કોઈપણ સિસ્ટમ કે જે સમય સમય પર ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવી શકે છે જેવા કેન્દ્રિય ચુકવણી પ્રણાલીમાં શામેલ કરવામાં આવશે.
- RTGS:**
 - તે લાભાર્થીઓના ખાતામાં રીઅલ-ટાઈમ ફંડ ટ્રાન્સફર કરવાની સુવિધાને સક્ષમ કરે છે અને તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે મોટા વ્યવહારો માટે થાય છે.
 - અહીં 'રીઅલ ટાઈમ' અથવા રીઅલ ટાઈમ સૂચનો મેળવવા તેમજ તેમની પ્રક્રિયાને સંદર્ભિત કરે છે, જ્યારે 'ગ્રોસ સેટલમેન્ટ' અથવા કુલ સમાધાન સૂચવે છે કે પૈસા ટ્રાન્સફરની સૂચનાઓનો વ્યક્તિગત રીતે નિકાલ કરવામાં આવે છે.
- NEFT:**
 - એ દેશવ્યાપી ચુકવણી પ્રણાલી છે, જે ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમથી ભંડોળના સ્થાનાંતરણને સરળ બનાવે છે. આ સિસ્ટમ અંતર્ગત, કોઈ વ્યક્તિ, પેઢી અને કંપની ઇલેક્ટ્રોનિક રૂપે પૈસા અન્ય કોઈ બેંક શાખામાં અને દેશમાં સ્થિત કોઈપણ અન્ય બેંક શાખામાં એકાઉન્ટ ધરાવતા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ, પેઢી અથવા કંપનીના બેંક ખાતામાં ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે ટ્રાન્સફર કરી શકે છે.
 - તેનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે 2 લાખ રૂપિયા સુધીના ફંડ ટ્રાન્સફર માટે થાય છે.
 - વિકેન્દ્રીકરણ ચુકવણી પ્રણાલીમાં ફ્લીયરિંગ સિસ્ટમ [ચેક ટ્રંકેશન સિસ્ટમ (CTS) સેન્ટર]નો સમાવેશ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા તેમજ અન્ય બેંકો દ્વારા કરવામાં આવશે [ચેક એક્સપ્રેસ ચેક ફ્લિયરિંગ સિસ્ટમ (ECCS) કેન્દ્રો] અને અન્ય કોઈપણ સિસ્ટમ કે જેની રજૂઆત થઈ શકે. પરંતુ ભારતીય રિઝર્વ બેંક આ નિર્ણય લેશે.

ચુકવણી સિસ્ટમ ઓપરેટરો માટે NEFT અને RTGSનું સીધું સભ્યપદ

- પરિચય:**
 - તે નાણાકીય સિસ્ટમમાં સમાધાન જોખમને ઘટાડવા અને તમામ વપરાશકર્તાઓ માટે ડિજિટલ નાણાકીય સેવાઓનો વપરાશ વધારવાનો પ્રયાસ કરશે.
 - જો કે આ એકમો આ કેન્દ્રિયકૃત ચુકવણી સિસ્ટમો (CPSP) માં તેમના વ્યવહારોના સમાધાન માટે RBI તરફથી કોઈપણ પ્રવાહિતા સુવિધા માટે પાત્ર રહેશે નહીં.
 - નોન-બેંકો માટેની તેની કુલ મર્યાદા 2 લાખ રૂપિયા છે.
- બિન-બેંક સંસ્થાઓ કે જે CPSના સભ્ય બને છે:**
 - પ્રીપેડ પેમેન્ટ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ (PPI) જારી કરનારા, કાર્ડ નેટવર્ક, વ્હાઈટ લેબલ ATM ઓપરેટર્સ, ટ્રેડ રીસીવએબલ્સ ડિસ્કાઉન્ટિંગ સિસ્ટમ (TReDS) પ્લેટફોર્મ CPSના સભ્ય બનવા જઈ રહ્યા છે.
 - ગૂગલ પે, મોબીક્વિક વગેરે જેવા મોબાઈલ વોલેટ્સ તેમના ગ્રાહકોને NEFT અને RTGS સુવિધા આપી શકે છે.
 - પરિવહન ફક્ત KYC (તમારા ગ્રાહકને જાણો) એન્ટિટી દ્વારા કરવામાં આવશે.
- રોકડ ઉપાડની સુવિધા:**
 - RBIએ સંપૂર્ણ KYC PPI માટે મર્યાદાને આધિન નોન-બેંક PPI જારી કરનારાઓને રોકડ ઉપાડની સુવિધા આપવાની પણ દરખાસ્ત કરી છે.
 - હાલમાં, માત્ર બેંકો દ્વારા જારી કરાયેલ સંપૂર્ણ KYC વાળા PPI માટે જ રોકડ ઉપાડની મંજૂરી છે અને આ સુવિધા ATM અને પોઈન્ટ ઓફ સેલ (POS) ટર્મિનલ્સ દ્વારા ઉપલબ્ધ છે.
 - આવા PPI ધારકોને, જેમની સુવિધા આપવામાં આવી છે કે તેઓ જરૂરિયાત મુજબ રોકડ ઉપાડી શકે છે, તેઓને રોકડ રાખવા માટે ઓછું પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે, આથી તેઓ દ્વારા ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શનની શક્યતા વધારે છે.

લાભ

- ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શનમાં વધારો:**
 - છેલ્લા 4-5 વર્ષમાં, યુનિફાઈડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UPI) 'થર્ડ પાર્ટી એગ્રેગિએટર્સ' માટે ખોલવામાં આવ્યું હોવાથી, તેના વપરાશમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે, તેવી જ રીતે નોન-બેંકો પણ ચુકવણી સિસ્ટમમાં દાખલ થઈ છે. ડિજિટલ ચુકવણી અને વ્યવહારમાં વૃદ્ધિની મંજૂરી આપવી નોંધપાત્ર જોઈ શકે છે.
 - આ નોન-બેંકોને સંપૂર્ણ KYC ('નો યોર કસ્ટમર') પાલન અને ઇન્ટરઓપરેબિલીટી કરવામાં સક્ષમ બનાવશે.
- સારો વ્યવહાર રેકોર્ડ:**
 - તે બેંકિંગ સિસ્ટમની બહારની ચેનલો પર ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શન કરનારા તમામ વ્યક્તિઓનું ડિજિટલ રેકોર્ડ બનાવશે, જે એકંદર નાણાકીય સિસ્ટમ માટે મદદરૂપ થશે.

- બજારના કદમાં વધારો:
- > PPI વોલેટની આંતર-કાર્યક્ષમતા / ઈ-ન્ટરઓપરિબિલિટી બજારના કદને વિસ્તૃત કરશે, જે અંતિમ ગ્રાહકો માટે ફાયદાકારક રહેશે.
- નાણાકીય સમાવેશ:
- > આ PPI જારી કરનારાઓ માટે નવી તકો ઊભી કરશે કારણ કે તેઓ વોલેટ વપરાશકર્તાઓને RTGS અને NEFT સેવાઓ પ્રદાન કરી શકશે. એકંદરે, આ દેશમાં આર્થિક સમાવેશને વધુ મજબૂત બનાવશે.

ચિંતાઓ

- > બિનપરંપરાગત બેંકો દ્વારા ભંડોળ સ્થાનાંતરણ અને રોકડ ઉપાડની રજૂઆત ચોક્કસપણે બદલાતા બેંકિંગ દ્રશ્યનું સૂચક છે. જો કે, પરિણામે, પરંપરાગત બેંકિંગ સિસ્ટમ ધીરે ધીરે સમાપ્ત થઈ રહી છે.
- > રિઝર્વ બેંકના જણાવ્યા મુજબ, ભારત એશિયામાં ફિન્ટેકના 87 ટકા દત્તક દર સાથે ટોચનું ફિન્ટેક હબ બનવાના માર્ગ પર છે. જ્યારે વૈશ્વિક સ્તરે ફિન્ટેકને અપનાવવાનો સરેરાશ દર આશરે 64 ટકા છે.
- > ફિન્ટેક (નાણાકીય તકનીક) ગ્રાહક અનુભવ અને સેવા વિતરણમાં સુધારો કરવા માટે નાણાકીય સેવાઓ કંપનીઓ દ્વારા તકનીકીના એકીકરણનો સંદર્ભ આપે છે.
- > ભારતમાં ફિન્ટેકનું માર્કેટ વેલ્યુ વર્ષ 2019 માં આશરે 1.9 લાખ કરોડ રૂપિયા હતું અને અંદાજ મુજબ, 2025 સુધીમાં ડિજિટલ પેમેન્ટ, ડિજિટલ ધિરાણ, પીઅર-ટુ-પીઅર ધિરાણ, ભીડ ભંડોળ, બ્લોક ચેન, મોટા ડેટા જેવા ક્ષેત્રોમાં વિવિધતા આવશે. અને સુપરટેક 6.2 લાખ કરોડ સુધી પહોંચશે.

આગળનો રસ્તો

- > એવા વાતાવરણમાં જ્યાં ફિન્ટેક કંપનીઓ ડિજિટલ ટ્રાંઝેક્શન વોલ્યુમમાં મોખરે હોય અને બેન્કિંગ અને ફાઇનાન્સ ઉદ્યોગમાં વધુ સક્રિય ભૂમિકા ભજવે, તે જરૂરી છે કે વ્યવસાયિક અને પરંપરાગત બેંકો પોતાને તકનીકી ફેરફારોમાં અનુકૂળ આવે અને આ સંસ્થાઓ સાથે નજીકથી કાર્ય કરે તે જરૂરી છે, જેથી ભવિષ્યમાં તેઓ વ્યવસાય માટે ફિન્ટેક કંપનીઓ સાથે સ્પર્ધા કરવાને બદલે સમાવિષ્ટ અને મજબૂત આર્થિક ઈકોસિસ્ટમ બનાવી શકે.

ECLGS યોજનામાં આરોગ્ય ક્ષેત્ર આવરી લેવામાં આવ્યું

- > નાણાં મંત્રાલયે તાજેતરમાં ઈમરજન્સી કેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજનાનો અવકાશ વધારીને 3 લાખ કરોડ કરી દીધો છે. તેનો ઉદ્દેશ દેશની તણાવપૂર્ણ કંપનીઓને રાહત આપવાનો છે. આમાં મુખ્યત્વે પર્યટન, આતિથ્યશીલતા, મુસાફરી અને રમતગમત ક્ષેત્રના વ્યવસાય સાહસોનો સમાવેશ થાય છે.

- > નેશનલ કેડિટ ગેરંટી ટ્રસ્ટી કંપની, ECLGS યોજનાની બાંધકામી આપનાર છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ યોજનાને આરોગ્ય સંભાળ અને અન્ય તણાવપૂર્ણ ક્ષેત્રની કંપનીઓમાં વિસ્તૃત કરવામાં આવી છે, જેમની લોન 60 દિવસ (SMA-1 એકાઉન્ટ્સ) સુધી બાકી છે. ત્રણ ECLGS એટલે કે ECLGS 1.0, ECLGS 2.0 અને ECLGS 3.0 ની માન્યતા જૂન 2021 સુધી વધારી દેવામાં આવી છે.

SMA એકાઉન્ટ્સ

- > SMA એકાઉન્ટનો અર્થ છે ખાસ ઉલ્લેખ એકાઉન્ટ્સ. આ એકાઉન્ટ્સમાં વધુ તીવ્ર તાણનાં લક્ષણો દેખાય છે.
- > SMA એકાઉન્ટ્સ કે જેની ચૂકવણી 1-30 દિવસ માટે આંશિક અથવા પૂર્ણ રૂપે બાકી હોય છે તેને SMA-0 એકાઉન્ટ્સ કહેવામાં આવે છે.
- > SMA એકાઉન્ટ્સ કે જે 31-60 દિવસ માટે બાકી ચૂકવણી કરે છે તેમને SMA-1 એકાઉન્ટ્સ કહેવામાં આવે છે.
- > SMA એકાઉન્ટ્સ કે જેમાં 61-90 દિવસ માટે ચૂકવણીની મુદત બાકી છે તે SMA-2 એકાઉન્ટ્સ છે.

ECLGS

- > આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાનના ભાગરૂપે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ COVID-19 પ્રેરિત લોક ડાઉન દ્વારા સર્જાયેલી કટોકટીને ઘટાડવાનો છે. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ MSME પર આધારીત લોકોનું જીવનનિર્વાહ સરળ બનાવવાનો છે.

ECLGS 1.0

- > તે MSMEs, MUDRA લોન લેનારાઓ અને વ્યવસાયિક સાહસોને કોલેટરલ ફ્રી અને અતિરિક્તત કેડિટ પ્રદાન કરે છે. તે મુદ્રા લોન લેનારાઓને તેમની કેડિટના 20% બાકીની મર્યાદામાં વધારાની લોન પ્રદાન કરે છે. ઉપરાંત, તે 25 કરોડ રૂપિયાના બાકી બાકીવાળા MSMEઓને વધારાની કેડિટ પૂરી પાડે છે. જોકે, 100 કરોડ રૂપિયાથી વધુ ટર્નઓવર વાળા MSME જ પાત્ર છે.

ECLGS 2.0

- > કામચ સમિતિએ 26 દબાણયુક્ત વિસ્તારોની ઓળખ કરી હતી. ECLGS યોજનાને આ વિસ્તારોમાં ECLGS 2.0 તરીકે વિસ્તૃત કરવામાં આવી હતી. તેમાં મુખ્યત્વે રૂ. 50 કરોડથી 500 કરોડની બાકી લોનવાળા આરોગ્ય સંભાળ ક્ષેત્રના એકમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે.

ECLGS 3.0

- > આ તાજેતરમાં શરૂ કરાયેલ યોજના છે. આનાથી કુલ બાકી દેવામાં 40% કેડિટ વધી છે.

RBIએ સુદર્શન સેન સમિતિનું ગઠન કર્યું

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તાજેતરમાં દેશમાં એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપનીઓ (ARC) વિશે અભ્યાસ કરવા માટે એક સમિતિની રચના કરી છે. આ સમિતિ દેવાના નિરાકરણમાં ARCની ભૂમિકાનું મૂલ્યાંકન કરશે અને તેમના વ્યવસાયિક મોડેલની સમીક્ષા કરશે.

Back to Basics : સમિતિ વિશે

- આ સમિતિનું નેતૃત્વ ભારતીય રિઝર્વ બેંકના ભૂતપૂર્વ એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર સુદર્શન સેન કરે છે.
- આ સમિતિ ARCના કાનૂની અને નિયમનકારી માળખાની સમીક્ષા કરશે.
- તે સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓની અસરકારકતામાં સુધારો લાવવાનાં પગલાંની ભલામણ કરશે.
- કમિટી IBC (ઈનસોલ્વન્સી અને બેંકરપ્સી કોડ) હેઠળ તાણમાં આવેલ સંપત્તિ ઠરાવમાં ARCની ભૂમિકાની પણ સમીક્ષા કરશે.

સમિતિની આવશ્યકતા

- 2002 માં, નાણાકીય સંપત્તિ અને રૂચિકરણ સંરક્ષણની સલામતી અને પુનર્નિર્માણ એક્ટ (SARFAESI) એક્ટ બનાવવામાં આવ્યો હતો. SARFAESI એક્ટ હેઠળ એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપનીઓ (ARC) માટે 2003 માં નિયમનકારી માર્ગદર્શિકા જારી કરવામાં આવી હતી. ત્યારથી ARC કદ અને સંખ્યામાં વૃદ્ધિ પામી છે. જો કે, તાણયુક્ત સંપત્તિઓને હલ કરવાની તેમની ક્ષમતાનો હજી પૂર્ણ ઉપયોગ થયો નથી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તેની નાણાકીય નીતિ સમિતિના નિર્ણયો હેઠળ જાહેરાત કરી હતી કે તે દેશમાં ARCની કામગીરીની સમીક્ષા કરશે.
- એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની ઈન્સોલ્વન્સી એન્ડ બેંકરપ્સી કોડ અંતર્ગત ઠરાવ પ્રક્રિયાને આગળ ધપાવી રહી છે. હકીકતમાં, તેની અસર એસબીઆઈ જેવી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોને પડશે. ઉદાહરણ તરીકે, યુવી એઆરસી લિમિટેડ એરસેલ માટે ઠરાવ યોજના સાથે આગળ આવ્યું. જો કે, RBIએ યોજનાને નકારી કાઢી હતી અને કહ્યું હતું કે આ યોજના SARFAESI એક્ટનું પાલન કરતી નથી. RBIએ ARC દ્વારા કરવામાં આવી આવી ઘણી દરખાસ્તોને નકારી કાઢી હતી. જેના કારણે વિવાદ સર્જાય છે. આમ, RBIએ સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓ અને દેવાની સમાધાન પ્રક્રિયામાં તેમની સંભવિત ભૂમિકા વિશે અભ્યાસ કરવા માટે એક સમિતિની રચના કરી છે.

નાણાકીય વર્ષ 2022 માં ભારત 10.22% વૃદ્ધિ નોંધાવશે: SBI રિપોર્ટ

- ભારતીય સ્ટેટ બેંકે તાજેતરના નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે ભારતનો વિકાસ દર 10.4% કર્યો છે. અગાઉ, બેંકે 11% વૃદ્ધિ દરની આગાહી કરી હતી. કોવિડ -19 ના વધતા જતા સંકટને કારણે SBIએ દેશના વિકાસ દરને કાબૂમાં રાખ્યો છે.

Back to Basics : SBIના અહેવાલમાં સૂચનો

- આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે ભારત સરકારે લોકડાઉન કરતાં રસીકરણના પ્રયત્નો વધારવા જોઈએ.
- આ અહેવાલ મુજબ, 13 મોટા રાજ્યોમાં અડધી વસ્તીને રસી આપવાનો ખર્ચ દેશના જીડીપીના 1% અથવા રાજ્યોના આરોગ્ય બજેટના 15% થી 20% જેટલો હશે. આ અંદાજોના આધારે, એક અંદાજ છે કે અડધી વસ્તીની રસીકરણનો ખર્ચ કેન્દ્ર ભોગવશે.

COVID-19 ને કારણે આર્થિક નુકસાન

- હાલના પ્રતિબંધોને લીધે આર્થિક નુકસાન 5 લાખ કરોડ રૂપિયા થવાનો અંદાજ છે, આ નુકસાનમાં એકલા મહારાષ્ટ્રનું 54% યોગદાન છે.
- એપ્રિલ 2021 માં SBIની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિ પાંચ મહિનાની નીચી સપાટીએ પહોંચી ગઈ છે.
- તમામ રાજ્યોમાં, મહારાષ્ટ્ર કોવીડ-19 થી ભારે અસરગ્રસ્ત છે. મહારાષ્ટ્રને થયેલા નુકસાનનો અંદાજ 82,000 કરોડ રૂપિયા છે.

ભારતમાં પરિસ્થિતિ ક્યારે સામાન્ય રહેશે?

- આ અહેવાલમાં અન્ય દેશોમાં રસી ડ્રાઈવ્સનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે. તેના વિશ્લેષણ મુજબ, 15% વસ્તીને COVID-19 રસીના ઉપયોગથી વિદેશમાં ચેપ સ્થિર થયો હતો. આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં ભારત 15% વસ્તીને રસી આપશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ભારતીય સ્ટેટ બેંકે તાજેતરના નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે ભારતનો વિકાસ દર 10.4% કર્યો છે.
 - હાલના પ્રતિબંધોને લીધે આર્થિક નુકસાન 5 લાખ કરોડ રૂપિયા થવાનો અંદાજ છે, આ નુકસાનમાં એકલા મહારાષ્ટ્રનું 54% યોગદાન છે.
 - એપ્રિલ 2021 માં SBIની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિ પાંચ મહિનાની નીચી સપાટીએ પહોંચી ગઈ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદન ધ્યાનમાં લો.
1. RTGS એ લાભાર્થીઓના ખાતામાં રીઅલ-ટાઈમ ફંડ ટ્રાન્સફર કરવાની સુવિધાને સક્ષમ કરે છે અને તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે મોટા વ્યવહારો માટે થાય છે.
 2. NEFT એ દેશવ્યાપી ચુકવણી પ્રણાલી છે, જે ઈલેક્ટ્રોનિક માધ્યમથી ભંડોળના સ્થાનાંતરણને સરળ બનાવે છે.
 3. રિઝર્વ બેંકના જણાવ્યા મુજબ, ભારત એશિયામાં ફિન્ટેકના 87 ટકા દત્તક દર સાથે ટોચનું ફિન્ટેક હબ બનવાના માર્ગ પર છે. જ્યારે વૈશ્વિક સ્તરે ફિન્ટેકને અપનાવવાનો સરેરાશ દર આશરે 64 ટકા છે.
 4. ગૂગલ પે, મોબીક્વિક વગેરે જેવા મોબાઈલ વોલેટ્સ તેમના ગ્રાહકોને NEFT અને RTGS સુવિધા આપી શકે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. નાણાં મંત્રાલયે તાજેતરમાં ઈમરજન્સી ક્રેડિટ લાઈન ગેરંટી યોજનાનો અવકાશ વધારીને 3 લાખ કરોડ કરી દીધો છે.
 2. SMA એકાઉન્ટનો અર્થ છે ખાસ ઉલ્લેખ એકાઉન્ટ્સ. આ એકાઉન્ટ્સમાં વધુ તીવ્ર તાણનાં લક્ષણો દેખાય છે.
 3. SMA એકાઉન્ટ્સ કે જેની ચુકવણી 1-30 દિવસ માટે આંશિક અથવા પૂર્ણ રૂપે બાકી હોય છે તેને SMA-0 એકાઉન્ટ્સ કહેવામાં આવે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. RBIની સુદર્શન સેન સમિતિ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ સમિતિ ARCના કાનૂની અને નિયમનકારી માળખાની સમીક્ષા કરશે.
 2. તે સંપત્તિ પુનર્નિર્માણ કંપનીઓની અસરકારકતામાં સુધારો લાવવાનાં પગલાંની ભલામણ કરશે.
 3. કમિટી IBC (ઈનસોલ્વન્સી અને બેંકરપ્સી કોડ) હેઠળ તાણમાં આવેલ સંપત્તિ ઠરાવમાં ARCની ભૂમિકાની પણ સમીક્ષા કરશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

NOW AVAILABLE

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાચબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

એકવાન્સ વેપલ્સ પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત રાંગેલી વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશદ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પૂણતા પ્રશ્નોને જ્ઞાનમાં
સમીપે રજૂ કરેલો ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક
વારસોનો તાજા સરળ અભ્યાસ

**LATEST
2021**

ગુજરાતનો
સાંસ્કૃતિક વારસો

સંપાદક
ગોપિકા મેહતા

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

પ્રત્યાર્પણ

- તાજેતરમાં યુકેના ગૃહ વિભાગે પંજાબ નેશનલ બેંક (PNB) માં 13,758 કરોડ રૂપિયાની છેતરપિંડીના આરોપી ભારતીય હીરાના વેપારી નીરવ મોદીના પ્રત્યાર્પણને મંજૂરી આપી છે.
- ભારત અને બ્રિટન વચ્ચે પ્રત્યાર્પણ સંધિ વર્ષ 1992 માં અસ્તિત્વમાં આવી હતી.

Back to Basics : પ્રત્યાર્પણ વિશે

- પ્રત્યાર્પણ એ પ્રક્રિયા છે જેમાં એક રાજ્ય દ્વારા બીજા રાજ્યના કોઈ વ્યક્તિને પાછા ફરવાની વિનંતી કરવામાં આવે છે, જે રાજ્યમાં તેને અદાલતમાં દોષી ઠેરવવામાં આવેલ હોય.
- સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલી પ્રત્યાર્પણની વ્યાખ્યા અનુસાર, 'પ્રત્યાર્પણ એ એક દેશ દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનામાં દોષિત અથવા આરોપી વ્યક્તિને બીજા દેશમાં સોંપવામાં આવે છે, જો ગુનાને તે દેશની અદાલત દ્વારા ન્યાયી ઠેરવવામાં આવે.' પ્રત્યારોપણ કરાયેલા લોકોમાં એવા લોકોનો સમાવેશ થાય છે જેમની સામે ગુનો દાખલ કરવામાં આવે છે અથવા એવા લોકો કે જેમને દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા છે પરંતુ તેઓ અટકાયતમાંથી છટકી ગયા છે અથવા ગેરહાજર હોવાથી દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે.

ભારતમાં પ્રત્યાર્પણ કાયદો

- ભારતમાં ફરાર ગુનેગારના પ્રત્યાર્પણને ભારતીય પ્રત્યાર્પણ અધિનિયમ, 1962 હેઠળ નિયંત્રિત કરવામાં આવે છે.
- તે ભારત લાવવામાં આવેલા અને ભારતમાંથી વિદેશી દેશોમાં લઈ જવાતા બંને પ્રકારના વ્યક્તિઓના પ્રત્યાર્પણ માટે છે.
- પ્રત્યાર્પણનો આધાર ભારત અને અન્ય કોઈપણ દેશ વચ્ચેની સંધિ હોઈ શકે છે.
- હાલમાં, ભારત પાસે 40 થી વધુ દેશો સાથે પ્રત્યાર્પણ સંધિ અને 11 દેશો સાથે પ્રત્યાર્પણ કરાર છે.

પ્રત્યાર્પણ સંધિ

- ભારતીય પ્રત્યાર્પણ એક્ટ 1962 વિભાગ 2(D) એક વિદેશી રાજ્ય ભારત સાથે ટેગ કરેલા કન્વેન્શન, એક કરાર તરીકે 'પ્રત્યાર્પણ સંધિ' વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, તે ભાગેડુ ગુનેગારોના પ્રત્યાર્પણ સંબંધિત છે અને ભારતમાં બંધનકર્તા છે. પ્રત્યાર્પણ સંધિઓ પરંપરાગત રીતે પ્રકૃતિમાં દ્વિપક્ષી છે.

સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું:

- પ્રત્યારોપણ ફક્ત એવા ગુનાઓને લાગુ પડે છે જે સંધિમાં દર્શાવેલ છે.
- તે દ્વિ ગુનાહિતતાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરે છે જેનો અર્થ વિનંતી કરનારા દેશમાં તેમજ વિનંતી કરેલા દેશના રાષ્ટ્રીય કાયદાઓમાં ગુનો છે.

- પ્રત્યારોપણ ફક્ત તે ગુના માટે થવું જોઈએ જેના માટે પ્રત્યાર્પણની વિનંતી છે.
- આરોપીને ન્યાયી સુનાવણીનો અધિકાર આપવો જોઈએ.
- નોડલ ઓથોરિટી:
- વિદેશ બાબતોના મંત્રાલયની એમ્બેસી, પાસપોર્ટ અને વિઝા વિભાગ પ્રત્યાર્પણ એક્ટની દેખરેખ અને ઈનકમિંગ અને આઉટગોઈંગ પ્રત્યાર્પણ અરજીઓનું નિયમન કરે છે.
- અમલીકરણ:
- તપાસ, અંડર-ટ્રાયલ અને દોષિત ગુનેગારોના કિસ્સામાં પ્રત્યાર્પણની પ્રક્રિયા શરૂ કરી શકાય છે.
- તપાસના કેસોમાં, કાયદા અમલીકરણ એજન્સી દ્વારા, વિદેશી રાજ્યમાં અદાલત સમક્ષ ચાર્જ જાળવવા માટે તે પહેલી સાક્ષી પુરાવા તરીકે સેવા આપી શકે છે તેની ખાતરી કરવા માટે આત્યંતિક કાળજી લેવામાં આવે છે.

યુકે સ્થિત નવું ડિજિટલ ચલણ 'બ્રિટકોઇન'

- બ્રિટીશ સત્તાવાળાઓએ સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC) ટાસ્કફોર્સ બનાવવાની જાહેરાત કરી છે. આ નવી ડિજિટલ કરન્સીનું નામ 'બ્રિટકોઇન' (Bitcoin) રાખવામાં આવ્યું છે.
- આ Cryptocurrency ભવિષ્યના પ્રૂફિંગ પાઉન્ડ સ્ટર્લિંગ (યુનાઈટેડ કિંગડમ ચલણ) સામે અર્થપૂર્ણ પગલું છે જે યુકવણી સિસ્ટમ સુધારે છે.

Back to Basics : બ્રિટકોઇન વિશે

- કોરોના રોગચાળાને કારણે દેશમાં આંશિક રૂપે રોકડ યુકવણીમાં ઘટાડો થવાને કારણે બેન્ક ઓફ ઈંગ્લેન્ડ અને ટ્રેઝરીએ ડિજિટલ ચલણ બનાવવાની ઘોષણા કરી છે.
- જો ડિજિટલ ચલણ પસાર થાય છે, તો આ નવું CBDC એ બેંક અને ઈંગ્લેન્ડ દ્વારા રોકડ અને બેંક થાપણો સાથે અસ્તિત્વ ધરાવતા અને તેમને સ્થાનાંતરિત નહીં કરવા માટે બેંક ઓફ ઈંગ્લેન્ડ દ્વારા જારી કરાયેલ ડિજિટલ મનીનું એક નવું સ્વરૂપ હશે.
- CBDCની નિપુણતા અને વિવિધ દ્રષ્ટિકોણથી તમામ તકનીકી પાસાઓ પર ઈનપુટ એકત્રિત કરવા માટે બનાવવામાં આવશે જે રોકડ અને ખાનગી યુકવણી સિસ્ટમો વચ્ચેના ઈન્ટરફેસને સરળ બનાવશે કે જેને વિતરિત ખાતાવહી તકનીકની જરૂર રહેશે નહીં.
- 'બ્રિટકોઇન'ને નફાના હેતુ માટે સંપત્તિ તરીકે રાખવા માટે પાઉન્ડના મૂલ્ય સાથે જોડવામાં આવશે.
- આ પગલાથી યુકેના ટેકનોલોજી ક્ષેત્રે વ્યાપક રોકાણ અને આંતરરાષ્ટ્રીય ઉદ્યોગો માટેના ન્યૂનતમ વ્યવહાર ખર્ચમાં આર્થિક અસર પડી શકે છે.

- > યુકેની ડિજિટલ ચલણ પસાર થતાં તે અન્ય ચલણોથી અલગ હોઈ શકે કારણ કે તે રાજ્યના અધિકારીઓ દ્વારા ચાલુ રહેશે.
- > ચીનના કેટલાક શહેરોમાં તેનું પરીક્ષણ થઈ રહ્યું છે, તેમ છતાં હાલમાં ફક્ત બહામાઝ પાસે આવી ચલણ છે.

ડિજિટલ ચલણ

- > ડિજિટલ ચલણ એ યુકવણીની એક પદ્ધતિ છે જે ફક્ત ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપમાં અસ્તિત્વમાં છે અને અમૂર્ત છે અથવા ડિજિટલ ચલણ તે ચલણનું સ્વરૂપ છે જે ફક્ત ડિજિટલ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ છે, ભૌતિક સ્વરૂપમાં નહીં.
- > ડિજિટલ ચલણ અમૂર્ત છે અને તે ફક્ત કમ્પ્યુટર, સ્માર્ટફોન અથવા ઇન્ટરનેટ અથવા કોઈ ચોક્કસ નેટવર્કથી કનેક્ટેડ ઇલેક્ટ્રોનિક વોલેટનો ઉપયોગ કરીને ટ્રાન્ઝેક્શન અથવા માલિકીનું હોઈ શકે છે.
- > ડિજિટલ ચલણથી વિપરીત, બેંક નોટો અને સિક્કા જેવી ભૌતિક ચલણ મૂર્ત છે અને તેમના વ્યવહાર ફક્ત તેમના ધારકો દ્વારા જ શક્ય છે, જેમની પાસે તેમની શારીરિક માલિકી છે.
- > ડિજિટલ ચલણ ડિજિટલ મની અને સાયબર કેશ તરીકે પણ ઓળખાય છે. જેમ કે ક્રિપ્ટોકરન્સી.

સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી

- > સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC) કોઈ ચોક્કસ રાષ્ટ્ર (અથવા પ્રદેશ) માં પ્રચલિત ફિયાટ ચલણના વર્ચ્યુઅલ સ્વરૂપને રજૂ કરવા માટે ઇલેક્ટ્રોનિક રેકોર્ડ અથવા ડિજિટલ ટોકનનો ઉપયોગ કરે છે.
- ફિયાટ અથવા પ્રચલિત ચલણ:
 - > એક ચલણ કે જેને ભૌતિક ઓબ્જેક્ટ જેમ કે, સોના અથવા ચાંદી દ્વારા સમર્થન અપાતું નથી પરંતુ સરકાર દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.
 - > 'CBDC' એ એક કેન્દ્રિય ચલણ છે; તે દેશની સક્ષમ નાણાકીય સત્તા દ્વારા જારી અને નિયમન કરવામાં આવે છે.
 - > તેનું દરેક એકમ કાગળના બિલ જેવું જ છે તે સુરક્ષિત ડિજિટલ ડિવાઇસ તરીકે કાર્ય કરે છે અને યુકવણીના વિકલ્પ તરીકે, મૂલ્યનો સંગ્રહસ્થાન અને ખાતાનો સત્તાવાર એકમ તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય છે.

લાભ

- > CBDC નો ઉદ્દેશ ક્રિપ્ટોકરન્સી જેવા નિયમનકારી સ્વરૂપોની સલામતી અને પરંપરાગત બેંકિંગ સિસ્ટમના નિયંત્રિત અનામત-સમર્થિત મની પરિભ્રમણને વિશ્વમાં શ્રેષ્ઠ બનાવવાનો છે.
- > ડિજિટલ મનીનું નવું રૂપ સમાંતર ગરીબ અને વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાને નાણાં મોકલતી મહત્વપૂર્ણ જીવનરેખાઓને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.
- > આ ખાનગી યુકવણી સિસ્ટમોની નિષ્ફળતાને કારણે આર્થિક અસ્થિરતાથી લોકોના બચાવની ખાતરી કરશે.

- > આ સુનિશ્ચિત કરે છે કે દૂરસ્થ પરિણામો સામે નાણાંકીય નીતિ પર કેન્દ્રીય બેંક નિયંત્રણ જાળવી રાખે છે કે યુકવણી ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં થઈ શકે છે, જેના પર તેમને કોઈ લાભ મળતો નથી.

સંબંધિત જોખમ

- > આતંકવાદી ઘિરાણ અથવા મની લોન્ડરિંગ જેવા કિસ્સાઓમાં એમ્બ્યુલેટરી ચલણના ઉપયોગને રોકવા માટે કડક પાલન સાથે નો ચોર કસ્ટમર (KYC) નોર્મ્સ લાગુ કરવાની જરૂર છે.
- > ડિજિટલ પૈસાના વિસ્તરણથી વ્યાપારી બેંકોની સ્થિતિ નબળી પડી શકે છે કારણ કે તે થાપણ મૂડીને દૂર કરે છે જેના પર તેઓ મુખ્યત્વે આવક પર આધારિત હોય છે.

ડિજિટલ ચલણ અંગે ભારતનું વલણ

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) ક્રિપ્ટોકરન્સીને બેંક ખાતાઓનું એક બિનકાર્યક્ષમ એકમ માનતી હતી કારણ કે તેનું મૂલ્ય સતત ઉંચા વધઘટ દર્શાવે છે.
- > RBI ના જણાવ્યા અનુસાર, આનાથી ઘણા જોખમો ઉભો કરે છે જેમાં સરકારની દેખરેખ ન હોવા અને સરહદ યુકવણીમાં સરળતા ન હોવાને કારણે આ પ્રકારની ડિજિટલ ચલણ ઘણીવાર ચોરી, આતંકવાદી ભંડોળ, મની લોન્ડરિંગ વગેરે માટે ખૂબ જ સરળતાથી વાપરી શકાય છે.
- > જો કે, સમય યોગ્ય હશે ત્યારે ભારત સાર્વભૌમ ડિજિટલ ચલણ વિકસાવવાનું વિચારશે.

US ચલણ વર્તન મોનીટરીંગ સૂચિમાં ભારત

- > તાજેતરમાં યુ.એસ.એ ભારત સહિત 11 દેશોને તેમની ચલણ વર્તાણૂક સંબંધિત 'કરન્સી બિહેવિયર મોનિટરીંગ લિસ્ટ' (કરન્સી મેનિપ્યુલેટર્સ વોચ લિસ્ટ) પર મૂક્યા છે.
- > ડિસેમ્બર 2020 ના અહેવાલમાં ભારત આ યાદીમાં હતું. 2019 માં, યુએસ ટ્રેઝરી ડિપાર્ટમેન્ટે ભારતને તેની 'કરન્સી મેનિપ્યુલેટર્સ વોચ લિસ્ટ' માં મોટા વેપારીઓની સૂચિમાંથી દૂર કર્યું.

Back to Basics : ચલણની હેરાફેરીઓ

- > તે યુ.એસ. સરકાર દ્વારા દેશોનું એક વર્ગીકરણ છે કે જેના માટે યુ.એસ. ને ખ્યાલ આવે છે કે તે દેશો ડોલર સામે ઇરાદાપૂર્વક તેમના ચલણને અવમૂલ્યન કરીને 'અયોગ્ય ચલણ પદ્ધતિમાં' રોકાયેલા છે.
- > એટલે કે, બીજા દેશની તુલનામાં કોઈ અયોગ્ય ફાયદો મેળવવા માટે કોઈ દેશને તેની ચલણની કિંમત કૃત્રિમરૂપે ઘટાડવી પડે છે.
- > આનું કારણ એ છે કે અવમૂલ્યનથી તે દેશમાંથી થતી નિકાસ ખર્ચમાં ઘટાડો થશે અને પરિણામે કૃત્રિમ રીતે વેપાર ખાધમાં ઘટાડો દર્શાવવામાં આવશે.

યલણની હેરફેર કરનાર વોચ સૂચિ

- યુએસ ટ્રેઝરી ડિપાર્ટમેન્ટ ટ્રેડિંગ પાર્ટનર દેશોની સૂચિ જાળવે છે જેમાં આવા ભાગીદાર દેશોની યલણ વર્તણૂક અને તેમની આર્થિક નીતિઓનું નજીકથી નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.
- તે યુ.એસ.ના 20 સૌથી મોટા વેપારીઓની યલણ પદ્ધતિની સમીક્ષા કરે છે.
- **માપદંડ:**
- ટ્રેડ ફેસિલિટેશન એન્ડ ટ્રેડ એન્ફોર્સમેન્ટ એક્ટ, 2015, અર્થતંત્રને વોચલિસ્ટ પર મૂકે છે જે ત્રણમાંથી બે માપદંડોને પૂર્ણ કરે છે. આમાં શામેલ છે:
- યુ.એસ. સાથે મહત્વપૂર્ણ દ્વિપક્ષીય વેપાર સરપ્લસ-12 મહિનાની અવધિમાં ઓછામાં ઓછું 20 અબજ ડોલર.
- વર્તમાન મહિનાનો સરપ્લસ 12 મહિનાની અવધિમાં કુલ ઘરેલુ ઉત્પાદન (GDP) ના ઓછામાં ઓછા 2% જેટલો છે.
- સતત, એકપક્ષીય હસ્તક્ષેપ-જ્યારે 12 મહિનાના ગાળામાં દેશના GDPના ઓછામાં ઓછા 2% જેટલા કુલ વિદેશી વિનિમયની ચોખ્ખી ખરીદી વારંવાર કરવામાં આવે છે.
- તે દેશો કે જે ત્રણેય માપદંડોને પૂર્ણ કરે છે, યુ.એસ. ટ્રેઝરી ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા યલણની હેરાફેરી તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

■ **વર્તમાન સૂચિ:**■ **સૂચિમાં અન્ય દેશો:**

- ભારતની સાથે આ યાદીમાં અન્ય 10 દેશો-ચીન, જાપાન, કોરિયા, જર્મની, આયર્લેન્ડ, ઈટાલી, મલેશિયા, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને મેક્સિકોને પણ આ યાદીમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

ચિનની વિકાસ પ્રક્રિયા

- વર્ષ 2020 માં ચીનમાં આર્થિક વૃદ્ધિ અન્ય મોટી અર્થવ્યવસ્થાની તુલનાએ વધી ગઈ, પરંતુ ઉત્પાદન ફરી શરૂ કરવા અને ખાસ કરીને તબીબી પુરવઠો, વ્યક્તિગત રક્ષણાત્મક ઉપકરણો અને ઈલેક્ટ્રોનિક્સની બાહ્ય માં ગમાં થયેલા વધારાથી ચાલે છે.
- ચાઈનાની પુનઃપ્રાપ્તિ વિશે સતત પ્રશ્ન છે કારણ કે તેના સ્થાનિક વપરાશમાં વૃદ્ધિ ગેરહાજર છે.
- વિદેશી વિનિમય હસ્તક્ષેપમાં ચીનની નિષ્ફળતા અને તેના વિનિમય દર પદ્ધતિમાં પારદર્શિતાનો અભાવ અને રાજ્યની માલિકીની બેંકોની પ્રવૃત્તિઓ 'રેઈન્બી' (ચીનનું યલણ) ના વિકાસની નજીકથી દેખરેખ રાખે છે.

ભારતની સ્થિતિ

- ભારતને આ યાદીમાં ત્રણમાંથી બે માપદંડોના આધારે મૂકવામાં આવ્યું છે જે વેપાર સરપ્લસ અને સતત, એકપક્ષીય હસ્તક્ષેપ છે.
- **અસર:**
- સૂચિમાં સમાવિષ્ટ કરવું તે કોઈપણ દંડ અને પ્રતિબંધને આધિન નથી પરંતુ તે વિદેશી વિનિમય નીતિઓની દ્રષ્ટિએ

દેશની વૈશ્વિક નાણાકીય છબીને નબળી પાડે છે, જેમાં નિકાસનો લાભ મેળવવા માટે યલણના અવમૂલ્યનનો સમાવેશ થાય છે.

ચીને હોટ સ્પ્રિંગ્સ અને ગોગરા પોસ્ટ છોડવાની ના પાડી

- તાજેતરમાં, પૂર્વી લદ્દાખમાં ગતિવિધિના સમાધાન માટે ભારત અને ચીનના વરિષ્ઠ સૈન્ય કમાન્ડરો વચ્ચેના 11 માર્ચ-15ની ચર્ચા દરમિયાન, ચીને મૂળ સંઘર્ષના ચાર મુદ્દાઓમાંના બેમાં થી પાછી ખેંચી લેવાની ના પાડી દીધી હતી.
- ચાઈના હોટ સ્પ્રિંગ્સ પાસે પેટ્રોલિંગ પોઈન્ટ 15 (PP 15) અને ગોગરા પોસ્ટ નજીક ગોગરા પોસ્ટ પર બંને પોઈન્ટ પર મોટી સંખ્યામાં સૈન્ય વાહનો તેમજ લશ્કરી વાહનો છે.
- અન્ય બે વિરોધાભાસી બિંદુઓ ગલવાન ખીણ અને ડેપ્સસંગ મેદાનોમાં છે.

Back to Basics : પેટ્રોલિંગ પોઈન્ટ્સ 15 અને 17A

- ભારત અને ચીન વચ્ચે વાસ્તવિક નિયંત્રણ લાઈનની બાજુમાં ભારતીય સેનાને ચોક્કસ હોદ્દા આપવામાં આવેલ છે, જ્યાં તેના સૈનિકોના નિયંત્રણ હેઠળના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ છે.
- આ બિંદુઓ પેટ્રોલિંગ પોઈન્ટ અથવા PP તરીકે ઓળખાય છે, જેનો નિર્ણય ચાઈના અધ્યયન જૂથ દ્વારા લેવામાં આવે છે.
- CSGની સ્થાપના વર્ષ 1976 માં વડા પ્રધાન ઈન્દિરા ગાંધીની અધ્યક્ષતામાં કરવામાં આવી હતી. તે ચીનની ટોચની નિર્ણય લેતી સંસ્થા છે.
- આ પેટ્રોલિંગ પોઈન્ટ LAC પર છે સિવાય કે ડેપ્સસંગ મેદાન જેવા કેટલાક વિસ્તારો સિવાય અને સૈનિકો આ પોઈન્ટનો ઉપયોગ આ ક્ષેત્ર પર પોતાનો નિયંત્રણ જાળવી રાખવા માટે કરે છે.
- આ એક મહત્વપૂર્ણ કાર્ય છે કારણ કે ભારત અને ચીન વચ્ચેની સરહદ હજી સુધી સત્તાવાર રીતે સીમાંકિત થઈ નથી.
- LAC ભારતીય નિયંત્રિત વિસ્તારને ચીનના નિયંત્રિત ક્ષેત્રથી અલગ કરે છે.
- LACને અડીને આવેલા લદ્દાખ વિસ્તારમાં 65 પેટ્રોલિંગ પોઈન્ટમાંથી બે PP 15 અને PP 17A છે.
- આ બંને મુદ્દા એવા ક્ષેત્રમાં છે જ્યાં ભારત અને ચીન મોટા પાયે LAC ગોઠવણી પર સહમત છે.
- PP 15 હોટ સ્પ્રિંગ્સ વિસ્તારમાં છે અને PP 17A ગોગરા પોસ્ટની નજીક છે.

હોટ સ્પ્રિંગ્સ અને ગોગરા પોસ્ટનું સ્થાન

- ચાંગ ચેન્મો નદીની ઉત્તરે ગરમ ઝરણા છે અને જ્યારે આ નદીની ગલવાન ખીણથી દક્ષિણ-પૂર્વ તરફ વળાંક લે છે ત્યારે ગોગરા પોસ્ટ હેરપિન બેન્ડની પૂર્વમાં હોય છે.
- આ વિસ્તાર કારાકોરમ રેન્જની ઉત્તરે છે, જે પેંગોંગ ત્સો તળાવની ઉત્તરે અને ગલવાન ખીણની દક્ષિણમાં છે.

મહત્વ

- > ભારતની આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ પૂર્વ તરફ વધુનો દાવો કરે છે, કારણ કે તે અક્સાઈ ચિનનો આખો વિસ્તાર પણ આવરી લે છે.
- > આ વિસ્તાર કોંગકા પાસ નજીક છે, જે ચીન અનુસાર ભારત અને ચીન વચ્ચેની સરહદ દર્શાવે છે.
- > હોટ સ્પ્રિંગ્સ અને ગોગરા પોસ્ટ ચીનના બે સૌથી અશાંત પ્રાંત (સીનજિયાંગ અને તિબેટ) ની સરહદની નજીક છે.

પેંગોંગ ત્સો સરોવર

- > પેંગોંગ સરોવર કેંદ્ર શાસિત પ્રદેશ લદાખમાં સ્થિત છે.
- > તે આશરે 4,350 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્થિત છે, જે વિશ્વની સૌથી વધુ ઊંચાઈવાળા મીઠાના પાણીનું સરોવર છે.
- > આશરે 160 કિ.મી. આ ક્ષેત્રમાં પેંગોંગ સરોવરનો ત્રીજો ભાગ ભારતમાં છે અને બે તૃતીયાંશ ચીનમાં છે.

ગલવાન વેલી

- > ગલવાન વેલી સામાન્ય રીતે તે જમીનનો સંદર્ભ આપે છે જે ગેલવાન નદીની નજીકના પર્વતોની વચ્ચે આવેલી છે.
- > ગલવાન નદીનો સ્ત્રોત ચીન તરફની અક્સાઈ ચીનમાં છે અને પાછળથી તે ભારતની શ્યોક નદીમાં જોડાય છે.
- > મહત્વપૂર્ણ છે કે આ ખીણ પશ્ચિમમાં લદાખ અને પૂર્વમાં અક્સાઈ ચિનની વચ્ચે આવેલું છે, જેના કારણે તે વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ છે.

યાંગ ચેન્મો નદી

- > તે શ્યોક નદીની એક સહાયક નદી છે, જે સિંધુ નદી સિસ્ટમનો ભાગ છે.
- > તે વિવાદિત અક્સાઈ ચીન ક્ષેત્રની દક્ષિણ ધાર પર અને પેંગોંગ તળાવ બેસિનની ઉત્તરે આવેલું છે.
- > યાંગ ચેન્મોનો સ્ત્રોત લનક પાસ નજીક છે.

કોંગકા પાસ

- > કોંગકા પાસ અથવા કોંગકા લા એ પર્વતનો પાસ છે, જે યાંગ ચેન્મો ખીણમાં પ્રવેશ કરે છે. તે લદાખમાં વિવાદિત ભારત-ચીન સરહદ વિસ્તારમાં છે.

કારાકોરમ રેન્જ

- > તે કૃષ્ણગિરી તરીકે પણ ઓળખાય છે જે ટ્રાન્સ-હિમાલય રેન્જની ઉત્તરી મોટા ભાગની રેન્જમાં સ્થિત છે. તે અફઘાનિસ્તાન અને ચીન સાથે ભારતની સરહદ બનાવે છે.
- > તે પામીરથી 800 કિ.મી. પૂર્વમાં છે. સુધી લંબાય છે. તે ઊંચી શિખરો [5,500 મીટર અને તેથી વધુ] ની રેન્જ છે.
- > કેટલાક શિખરો સમુદ્ર સપાટીથી 8,000 મીટરથી વધુની ઊંચાઈ પર હોય છે. પૃથ્વીના ઘણા શિખરો આ શ્રેણીમાં સ્થિત છે, જેમ કે K2, જેની ઊંચાઈ 8,611 મીટર છે અને તે વિશ્વની બીજી સૌથી ઊંચી ટોચ છે.

- > લદાખ પઠાર કારાકોરમ રેન્જની ઈશાન દિશામાં આવેલ છે.

યુરોપિયન યુનિયન અને ઇન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્ર

- > તાજેતરમાં, ઈયુ (European Union) એ ઇન્ડો-પેસિફિક સહકાર (ઈન્ડો-પેસિફિક) ક્ષેત્ર માટેના તેના વ્યૂહાત્મક તારણોને મંજૂરી આપી છે.
- > યુરોપિયન યુનિયનની આ પ્રતિબદ્ધતા લાંબા ગાળાની વ્યૂહરચનાનો એક ભાગ છે, જે લોકશાહી, માનવાધિકાર, કાયદાના શાસન અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા માટે આદર જાળવવા પર આધારિત હશે.
- > ભારત-પ્રશાંત એ આફ્રિકાના પૂર્વ કિનારેથી માંડીને પેસિફિકના ટાપુ રાજ્યો સુધીનો એક વિસ્તાર છે.

Back to Basics : જરૂરિયાત

- > આ ક્ષેત્રમાં પેદા થતી ભૌગોલિક રાજકીય સ્પર્ધાને લીધે વેપાર અને પુરવઠાની સાંકળો તેમજ તકનીકી, રાજકીય અને સુરક્ષા ક્ષેત્રોમાં તણાવ વધ્યો છે.
- > આ ક્ષેત્રમાં માનવાધિકારને પણ પડકારવામાં આવી રહ્યો છે. આ ઘટનાઓ પ્રદેશની સ્થિરતા અને સલામતી માટેનો ખતરો વધી રહી છે, જેની સીધી અસર યુરોપિયન યુનિયનના હિતો પર પડે છે.

ઉદ્દેશ

- > આ ક્ષેત્રમાં વધી રહેલા પડકારો અને તણાવના સમયમાં પ્રાદેશિક સ્થિરતા, સુરક્ષા, સમૃદ્ધિ અને ટકાઉ વિકાસમાં ફાળો આપવો.
- > કેન્દ્ર સાથે નિયમ આધારિત બહુપક્ષીયતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આસિયાન (ASEAN), જેના પર ભારતે ભાર મૂક્યો હતો.

- વ્યૂહરચનાની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ:

કોવિડ 19

- > કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે થતી આર્થિક અને માનવીય અસરોને ઘટાડવા અને સમાવિષ્ટ અને ટકાઉ સામાજિક-આર્થિક સુધારા સુનિશ્ચિત કરવા યુરોપિયન યુનિયન સાથે મળીને કામ કરશે.

મફત અને ન્યાયી વેપાર

- > આ ક્ષેત્ર સાથે EUનો અભિગમ અને જોડાણ 'નિયમ આધારિત આંતરરાષ્ટ્રીય હુકમ, તેમજ વેપાર અને રોકાણ, આદાનપ્રદાન, આબોહવા પરિવર્તન અને કનેક્ટિવિટીને ટેકો આપવા માટે એક ખુલ્લા અને ઉચિત વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપે છે.'
- > EUની વેપાર ભાગીદારીનો હેતુ ઓસ્ટ્રેલિયા, ઇન્ડોનેશિયા અને ન્યુ ઝિલેન્ડ સાથે મુક્ત વેપાર કરાર ઉકેલવા અને ચીન સાથેના રોકાણ અંગેના વ્યાપક કરાર તરફ પગલાં લેવાનો છે.
- > તે શક્ય તેટલું ભારત સાથેના આર્થિક સંબંધોને મજબૂત કરવાના પ્રયત્નો ચાલુ રાખશે.

સલામતી અને સંરક્ષણ

- > સમુદ્રી સુરક્ષા, સાયબર સિક્યુરિટી, ઉભરતી તકનીકીઓ, આતંકવાદ જેવા સંગઠિત ગુનાઓ સાથે વ્યવહાર કરવા સુરક્ષા અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રે ભાગીદારી વિકસાવવાનું ચાલુ રાખશે.
- > યુરોપિયન યુનિયન સાથે વાતચીતના સલામત દરિયાઈ કોરિડોરને ફાળો આપવા માટે તેણે દક્ષિણ અને દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયામાં તેના ક્રિમારિયો (CRIMARIO - અસલામત સમુદ્રી માર્ગ) ના ભૌગોલિક અવકાશને વિસ્તૃત કરવાનું નક્કી કર્યું છે.

ક્રિમારિયો

- > 2015 માં, યુરોપિયન યુનિયનએ પૂર્વ આફ્રિકાના પસંદ કરેલા દેશો અને ટાપુઓ પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને, હિંદ મહાસાગરમાં દરિયાઈ સલામતી અને સલામતી સુધારવા માટે ક્રિમારિયો (ક્રિટિકલ મેરીટાઈમ રૂટ વાઈડર ઈન્ડિયન ઓશન) પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટનો હેતુ પ્રદેશના દેશોને તેમની દરિયાઈ પરિસ્થિતિગત જાગૃતિ વધારવા માટે ટેકો આપવાનો છે.

ભારતની ભૂમિકા

- > આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદાઓને પડકારતી પ્રતિસ્પર્ધા, શક્તિની દુશ્મનાવટ, બહુપક્ષીય હુકમ અને એકપક્ષી પ્રવૃત્તિઓ ભારત અને યુરોપ દ્વારા વહેંચાયેલ કેટલીક સામાન્ય ચિંતાઓ છે.
- > ભારત અને યુરોપિયન યુનિયન તેમના વ્યૂહાત્મક સંબંધો અને પરસ્પર લાભના અન્ય ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને ભારત-પેસિફિકમાં એક મુક્ત, સમાવિષ્ટ અને નિયમ આધારિત હુકમના અમલમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી શકે છે.

ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં યુરોપિયન શક્તિઓ સાથે ભારતની**તાજેતરની પહેલ**

- > હિંદ મહાસાગર રીમ એસોસિએશન (Indian Ocean Rim Association - IORA માં ફાન્સના સભ્યપદ માટે ભારતનું સમર્થન).
- > ભારતે યુરોપના દેશોને ભારત-પ્રશાંતમાં વધુ મોટી ભૂમિકા નિભાવવા ટેકો આપ્યો છે. ભારત-પેસિફિકમાં નવી ભૌગોલિક પ્રણાલીના નિર્માણમાં જર્મની અને નેધરલેન્ડના હિતોને ભારતે સમર્થન આપ્યું છે.
- > ચાંચિયાગીરી, આતંકવાદ, વાદળી અર્થવ્યવસ્થા, દરિયાઈ તકનીક, વગેરે જેવા કેટલાક મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોમાં ભારત અને યુરોપિયન યુનિયન મળીને કામ કરી શકે છે અને સહયોગ કરી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > આ ખ્યાલ ઝડપથી વધી રહ્યો છે કે યુરોપિયન દેશોએ ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં મોટી ભૂમિકા ભજવવાની જરૂર

છે, કારણ કે આ દેશોના વ્યૂહાત્મક અને આર્થિક હિતોને ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્ર સાથે જોડાયેલા જોવામાં આવે છે.

- > આ ક્ષેત્રમાં હિતો અને વહેંચાયેલા મૂલ્યોના વધતા જતા એકંદરે ભારત-યુરોપિયન યુનિયનના સહયોગને મજબૂત બનાવવાની, સ્થિરતા જાળવવા અને સહકારી રીતે આર્થિક વિકાસને ટેકો આપવાની જરૂર છે.

બોઆઓ ફોરમ

- > તાજેતરમાં 'બોઆઓ ફોરમ ફોર એશિયા-(Boao Forum for Asia- BFA)' ના વાર્ષિક કોન્ફરન્સ 2021નું ઉદઘાટન સમારોહ દક્ષિણ ચીનના હેનન પ્રાંતના બોઆઓ ખાતે યોજાયો હતો.
- > BFA આ વર્ષે તેની 20 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી રહી છે.

Back to Basics : બોઆઓ ફોરમ ફોર એશિયા (BFA)**વાર્ષિક કોન્ફરન્સ 2021**

- > આ મંચમાં 60 થી વધુ દેશોના 2500 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો હતો. આ મંચની આ વર્ષની થીમ 'અ વર્લ્ડ ઈન ચેંજ: ઈન હેન્ડ ટૂ સ્ટ્રેન્થ ગ્લોબલ ગવર્નન્સ એન્ડ એડવાન્સ બેસ્ટ એન્ડ રોડ કોઓપરેશન' છે.
- > આ મંચનો મુખ્ય એજન્ડા એ રોગચાળા પછીના સમયમાં પરસ્પર સમજણને મજબૂત બનાવવાનો અને એકંદર સામાજિક-આર્થિક વિકાસ અને અસરકારક વૈશ્વિક શાસન માટે વધુ વેગ આપવાનો છે.
- > આ પ્રસંગે એશિયાની અર્થવ્યવસ્થા અંગેનો વાર્ષિક અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો જેમાં એશિયાના અર્થશાસ્ત્રના મહત્વને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે જેણે વર્તમાન રોગચાળા છતાં સારી પ્રગતિ કરી છે.
- > 2020ની સાલમાં વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થામાં એશિયાનો હિસ્સો ખરીદ શક્તિની સમાનતાના સંદર્ભમાં 47.3% સુધી પહોંચ્યો છે, જે 2019 કરતા 0.9% વધારે છે.
- > આ બતાવે છે કે તમામ એશિયન અર્થશાસ્ત્રનું આર્થિક એકીકરણ ઝડપી ગતિએ થઈ રહ્યું છે.
- > પ્રાદેશિક વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (RCEP) પર હસ્તાક્ષર કરવાથી પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક આર્થિક વિકાસને મજબૂત બનાવવામાં આવશે.
- > ભારત RCEPનો ભાગ નથી.

બોઆઓ ફોરમ

- > બોઆઓ ફોરમ ફોર એશિયા (BFA) એ એક બિન-નફાકારક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે સંયુક્ત રીતે 2001 માં 26 સભ્ય દેશો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં હાલમાં 29 સભ્યો છે.
- > ભારત પણ BFAનો સભ્ય છે.
- > તેની વાર્ષિક પરિષદ ચીનના હેનન પ્રાંતના બોઆઓમાં નિયમિતપણે યોજાય છે.

- > BFAની સ્થાપના 'વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ'ને અનુલક્ષીને કરવામાં આવી છે, જેની વાર્ષિક બેઠક સ્વિટ્ઝર્લન્ડના ડાવોસમાં યોજાય છે. આમ બોઆઓ ફોરમ 'પૂર્વના ડાવોસ' તરીકે ઓળખાય છે.
- > BFAની સ્થાપનાનો હેતુ એશિયામાં આર્થિક એકીકરણને પ્રોત્સાહન આપવાનો હતો. તેનું મિશન હવે એશિયા અને વિશ્વના વિકાસ માટે સકારાત્મક ઉર્જા એકત્રિત કરવાનું છે.
- > ફોરમે 'બોઆઓ દરખાસ્તો'ને આગળ વધારવામાં સર્વસંમતિથી અનોખી ભૂમિકા નિભાવવાની સાથે સાથે વૈશ્વિક મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં અને વિશ્વના વિકાસ અને સમૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા પણ ભૂમિકા ભજવી છે.
- > તેના પાંચ કેન્દ્રીય મુદ્દાઓમાં પ્રદેશોમાં નવી અર્થવ્યવસ્થાના જવાબમાં તકનીકી નવીનીકરણ, આરોગ્ય, શિક્ષણ, સંસ્કૃતિ અને મીડિયા શામેલ છે.

- > અત્યાર સુધીમાં છ તબક્કામાં 42 મેગા ફૂડ પાર્કને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- > દરેક મેગા ફૂડ પાર્ક ઓછામાં ઓછા 25,000 ખેડૂતોને ઉમેરવાનું લક્ષ્ય રાખે છે.

ભારત અને જર્મનીએ દરિયાઈ વાતાવરણમાં પ્રવેશતા પ્લાસ્ટિક સામે લડવા માટે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > ભારત અને જર્મનીએ તાજેતરમાં 'સિટીઝ કોમ્બેટિંગ પ્લાસ્ટિક એન્ટરીંગ ઇન મરીન એન્વાયરમેન્ટ' (Cities Combating Plastic Entering the Marine Environment) પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે. આ સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બનનાં ઉદ્દેશને અનુરૂપ છે.

ઈટાલીએ ભારતમાં પ્રથમ ફૂડ પાર્ક શરૂ કર્યો

- > ઈટાલીએ તાજેતરમાં ભારતમાં પ્રથમ 'મેગા ફૂડ પાર્ક' શરૂ કર્યો હતો જેમાં ફૂડ પ્રોસેસિંગ સુવિધાઓ શામેલ છે. તે દેશમાં હાથ ધરાયેલ પ્રથમ ઈટાલિયન-ભારતીય ફૂડ પાર્ક પ્રોજેક્ટ છે.

Back to Basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટનું નામ છે 'મેગા ફૂડ પાર્ક'.
- > આ પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ કૃષિ અને ઉદ્યોગ વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓનો વિકાસ છે.
- > ઉપરાંત, આ પ્રોજેક્ટ ક્ષેત્રમાં કાર્યક્ષમ તકનીકીના સંશોધન અને વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > તે વિશેષ હેતુ વાહન (Special Purpose Vehicle) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવશે.
- > તે કૃષિ ઉત્પાદન અને બજારોને જોડશે, તે પ્રોસેસર્સ, ખેડૂતો અને રિટેલરોને એક સાથે કરવામાં, મહત્તમ મૂલ્યમાં વધારો કરવા, ખેડૂતોની આવક વધારવામાં, બગાડ ઘટાડવામાં અને રોજગારની તકો બનાવવામાં મદદ કરશે.

ભારતમાં મેગા ફૂડ પાર્ક યોજના

- > મેગા ફૂડ પાર્ક ફૂડ પ્રોસેસિંગ મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલી એક યોજના છે આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય ખેતરોથી પ્રક્રિયા અને ગ્રાહક બજારોમાં સીધો જોડાણ સ્થાપિત કરવાનો છે.
- > આ યોજનાનો હેતુ વૈશ્વિક ખાદ્ય વેપારમાં ભારતનો હિસ્સો ઓછામાં ઓછો 3% વધારવાનો છે.
- > આ યોજના અંતર્ગત ભારત સરકાર દરેક ફૂડ પાર્કને 50 કરોડ રૂપિયા પૂરા પાડે છે.
- > આ યોજનાનો આશરે 30 થી 35 ફૂડ પ્રોસેસિંગ એકમોનો અમલ કરવાનો છે.
- > તેમાં પ્રત્યેક ફૂડ પાર્કમાંથી રૂ. 400-500 કરોડનું ટર્નઓવર બનાવવાનું અને ઓછામાં ઓછા 30,000 લોકોને રોજગારી આપવાનું લક્ષ્યાંક રાખવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ એમ.ઓ.યુ. મુજબ, અમલમાં મૂકવામાં આવશે તે પ્રોજેક્ટ મુખ્યત્વે ટકાઉ ઘન કચરાના સંચાલન પર કેન્દ્રિત છે.
- > આનાથી ભારતને 2022 સુધીમાં સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક ફેસ કરવાનું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળશે.
- > દેશો દ્વારા દરિયાઈ કચરાના ક્ષેત્રમાં સહયોગ અંગે કરવામાં આવેલી સંયુક્ત ઘોષણા હેઠળ આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવી રહ્યો છે. આ ઘોષણાપત્ર પર 2019 માં ભારત અને જર્મની દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- > આ પ્રોજેક્ટનો અમલ મુખ્યત્વે કેરળ, ઉત્તરપ્રદેશ અને આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર આઈલેન્ડમાં કરવામાં આવશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ સાડા ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે અમલમાં મૂકવાનો છે.
- > તે મુખ્યત્વે પોર્ટ બ્લેર, કોચી અને કાનપુર જેવા શહેરોને ટેકો આપશે.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- > આ પ્રોજેક્ટ શહેરોને તેમનો કચરો સંગ્રહ, અલગકરણની પ્રણાલી સુધારવામાં મદદ કરશે.
- > તે પ્લાસ્ટિક કચરાના માર્કેટિંગમાં વધારો કરવાની દિશામાં પણ કામ કરશે.

મહત્વ

- > સમુદ્રોમાં પ્રવેશતા લગભગ 15% થી 20% પ્લાસ્ટિક નદી પ્રણાલી દ્વારા આવે છે. તેમાંથી, 90% એ વિશ્વની દસ સૌથી પ્રદૂષિત નદીઓ દ્વારા ફાળો અપાયો છે. આમાંથી બે નદીઓ ભારતમાં સ્થિત છે. તેઓ ગંગા અને બ્રહ્મપુત્રા છે.

વર્તમાન દશ્ય

- > ભારત વિશ્વનો દરિયાઈ કચરાનો 12મો સૌથી મોટો સ્ત્રોત છે. 2025 સુધીમાં ભારત દરિયાઈ કચરાનો પાંચમો સૌથી મોટો સ્ત્રોત બનવાની ધારણા છે.

- ભારતમાં વાર્ષિક 5 મિલિયન ટન પ્લાસ્ટિકનો વપરાશ થાય છે આમાંથી 43% પ્લાસ્ટિક સામગ્રી એકલ-ઉપયોગી છે.

ઘઝરાઇલે 2050 સુધીમાં 80% ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન ઘટાડવાની રાષ્ટ્રીય યોજના રજૂ કરી

- ઈઝરાઇલના ઉર્જા મંત્રાલયે તાજેતરમાં 2015ની તુલનામાં 2050 સુધીમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનમાં 80% ઘટાડો કરવાની રાષ્ટ્રીય યોજનાની ઘોષણા કરી હતી.

Back to Basics : યોજના વિશે

- આ યોજનાનો ઉદ્દેશ 2025 સુધીમાં તમામ કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટ બંધ કરવાનો છે.
- 2050 સુધીમાં વીજ ક્ષેત્રમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનને 75% થી ઘટાડીને 85% કરવાનો લક્ષ્યાંક છે.
- તેનાથી દેશમાં નવીનીકરણીય ઉર્જાના ઉત્પાદનમાં વધારો થશે.
- નવી ટેકનોલોજીના વિકાસ, ઇલેક્ટ્રિક વાહનોના ઉપયોગ, ઘરોમાં ઉર્જાના ઉપયોગમાં ફેરફાર અને પાવર ગ્રીડમાં સુધારણા દ્વારા આ યોજના અમલમાં મૂકવામાં આવશે.
- 2030 સુધીમાં દેશમાં 25% બસો અને વાહનો શૂન્ય ઉત્સર્જન કરવાનું લક્ષ્ય વર્તમાન યોજનાની તુલનામાં કરવાની યોજના છે.
- ઉપરાંત, તે ભારે ટ્રક 10% ઘટાડવાનું કામ કરશે, ખાસ કરીને તે ટ્રક 5 ટનથી ઓછા વજનવાળા.
- તે ઘરો અને વ્યવસાયોને સાર્વજનિક પરિવહન કેન્દ્રોને અપનાવવા દિશામાન કરશે.
- શહેરના ડાઉનટાઉન વિસ્તારોમાં કાર બંધ રહેશે. આ વિસ્તારોમાં ફક્ત એવા વાહનોને મંજૂરી આપવામાં આવશે જે પ્રદૂષણનું કારણ નથી.
- ઈઝરાઇલ લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે સૌર અને હાઇડ્રોજન ઉર્જાને પ્રોત્સાહન આપશે.

પરિણામ

- આ યોજનાથી કાર અને ભારે ટ્રકમાં મુસાફરીનું અંતર ઓછું થવાની અપેક્ષા છે વધુમાં, વર્ષ 2030 માં મુસાફરીની કાયમી રીતમાં 50% અને 2050 માં 70% નો વધારો કરવામાં આવશે, જે 2018 માં 37% ની તુલનામાં છે.
- લગભગ 25% નવી એપાર્ટમેન્ટ બિલ્ડિંગ્સ ગ્રીન ઉર્જાના મકાનો બનવાની અપેક્ષા છે.
- આ યોજના 2030 સુધીમાં મિથેન ઉત્સર્જનમાં 47% અને 2050 સુધીમાં તેમાં 92% ઘટાડો કરશે.

ભારત જળ પ્રભાવ

- ઓસ્ટ્રેલિયાએ તાજેતરમાં ઓસ્ટ્રેલિયા-ભારત ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ ભાગીદારીમાં શરૂ કરી હતી. આ કાર્યક્રમ સ્વતંત્ર, ખુલ્લા અને સમૃદ્ધ ઇન્ડો પેસિફિકને ટેકો આપશે. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે આ પહેલને સમર્થન આપવા માટે 1.4 મિલિયન ઓસ્ટ્રેલિયન ડોલર (8.12 કરોડ રૂપિયા) ની ગ્રાન્ટ પ્રદાન કરી છે.

Back to Basics : ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ

- ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ 2019 માં પૂર્વી ભારત સમિટમાં પીએમ મોદીએ શરૂ કરી હતી. ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલનો હેતુ દરિયાઈ સીમાઓને મજબૂત બનાવવાનો છે. તેના ત્રણ મુખ્ય સામાન્ય લક્ષ્યો છે જેમ કે કલ્યાણ પ્રોત્સાહન, સંપત્તિ નિર્માણ અને સહયોગ.
- તેનો મુખ્ય સિદ્ધાંત સમાન માનસિક દેશો વચ્ચે ભાગીદારી રચવાનો છે.

ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલના સ્તંભો

- ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ નીચેના કેન્દ્રિય સ્તંભો પર કેન્દ્રિત છે:
 - દરિયાઈ સંસાધનો
 - દરિયાઈ સુરક્ષા
 - દરિયાઈ ઇકોલોજી
 - ક્ષમતા નિર્માણ અને સંસાધન વહેંચણી
 - હોનારત જોખમ ઘટાડો અને સંચાલન
 - તકનીકી અને શૈક્ષણિક સહયોગ
 - વ્યવસાયિક જોડાણ
 - સમુદ્ર પરિવહન
 - ભારતની ભૂમિકા
 - ભારતે હંમેશાં આસિયાન દેશોને ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર વિષયક પહેલના કેન્દ્રમાં રાખ્યા છે. સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, ઇન્ડો-પેસિફિક મહાસાગરિક પહેલ એ લુક ઇસ્ટ નીતિનું વિસ્તરણ છે.

ભારત-વિયેતનામ

- ઓગસ્ટ 2020 માં, ભારત અને વિયેતનામ ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલના ઉદ્દેશોને પ્રાપ્ત કરવા માટે દ્વિપક્ષીય સહયોગ વધારવા સંમત થયા હતા.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઇન્ડો પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ચીનનું અતિક્રમણ અને વાસ્તવિક નિયંત્રણ લાઈનની તેની ક્રિયાઓની પૃષ્ઠભૂમિમાં પણ ઇન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર એ ઇન્ડો પેસિફિક ક્ષેત્રનો એક ભાગ છે. તેમાં ખનિજો અને હાઈડ્રોકાર્બનનો વિશાળ સંગ્રહ છે. ચીન

મોટાભાગના દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર પર સાર્વભૌમત્વનો દાવો કરે છે. ફિલીપાઈન્સ, વિયેતનામ અને બ્રુનેઈ જેવા ક્ષેત્રના અન્ય સભ્ય દેશોએ ચીનના દાવાને નકારી કાઢ્યો છે.

ઓસ્ટ્રેલિયાએ ચીનના બેલ્ટ અને રોડ પહેલ (Belt and Road Initiative) અંગેના સોદાને રદ કર્યો

- ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તેણે રાષ્ટ્રીય હિતમાં બેલ્ટ અને રોડ પહેલ અંગેના સોદા રદ કર્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- વિક્ટોરિયા સ્ટેટ સરકારે ચીન સાથે બે કરાર કર્યા હતા. 2018માં, રાજ્યમાં માળખાગત વિકાસની પહેલને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરાર કરવામાં આવ્યો હતો. રાજ્યમાં ચાઈનીઝ રોકાણ લાવવાના લક્ષ્યમાં 2019 માં બીજા કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. આ બંને કરારો પર ચીનના બેલ્ટ અને રોડ પહેલ હેઠળ સહી કરવામાં આવી હતી. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે તાજેતરમાં જ આ બંને કરારો રદ કર્યા હતા.

ઓસ્ટ્રેલિયાએ આ સોદો કેમ રદ કર્યો?

- ઓસ્ટ્રેલિયા અનુસાર, કરારો સરકારની વિદેશ નીતિ સાથે સુસંગત નહોતા. ડિસેમ્બર 2020માં, ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે ઓસ્ટ્રેલિયા વિદેશી સંબંધો (રાજ્ય અને પ્રદેશોની વ્યવસ્થા) અધિનિયમ રજૂ કર્યો. આ કાયદો ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારને વિદેશી દેશ અને રાજ્ય સત્તાવાળાઓ વચ્ચેના કરારને રદ કરવાની મંજૂરી આપે છે. જ્યારે કરારની ક્રિયાઓ દ્વારા રાષ્ટ્રીય હિતની ધમકી આપવામાં આવશે ત્યારે આ કરવામાં આવશે. કાયદો વિદેશ પ્રધાનને આવા કોઈપણ વિદેશી કરારને રદ કરવાની સત્તા આપે છે.

ઈન્ડો-પેસિફિક

- તેની વિદેશ નીતિના ભાગ રૂપે, ઓસ્ટ્રેલિયા એક સ્વતંત્ર અને ઓપન ઈન્ડો-પેસિફિકને મુખ્ય લક્ષ્ય તરીકે જુએ છે. ઓસ્ટ્રેલિયાએ હાલમાં જ ઓસ્ટ્રેલિયા-ભારત ઈન્ડો-પેસિફિક પહેલ શરૂ કરી છે. આ ઉપરાંત ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે આ પહેલ હેઠળ 8.12 કરોડ રૂપિયા ફાળવ્યા છે.

ઓસ્ટ્રેલિયા-ચાઇના

- ચીન અને ઓસ્ટ્રેલિયા વચ્ચેના રાજદ્વારી સંબંધો બગડી રહ્યા છે કારણ કે ઓસ્ટ્રેલિયા કોવિડ -19 ની ઉત્પત્તિની આંતરરાષ્ટ્રીય તપાસ માટે કહે છે.

પીએમ મોદીએ સ્વચ્છ ઉર્જા અને હવામાન પરિવર્તન અંગે ભારત-અમેરિકા ભાગીદારીની ઘોષણા કરી

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ સ્વચ્છ ઉર્જા અને હવામાન પરિવર્તન અંગે યુએસ-ભારત ભાગીદારીની જાહેરાત કરી છે. પીએમ મોદીએ નેતાઓની આબોહવા સમિટને સંબોધન કરતાં ભારત-યુએસ ક્લાયમેટ એન્ડ ક્લીન એનર્જી એજન્ડા 2030 ની ભાગીદારી શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- સ્વચ્છ ઉર્જા અંગે ભારત-અમેરિકા સહયોગ ભારતને તેના મહત્વાકાંક્ષી નવીનીકરણીય ઉર્જાના લક્ષ્યાંકને 2030 સુધીમાં પહોંચાડવામાં મદદ કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી શકે છે.
- આ સમિટ અમેરિકી રાષ્ટ્રપતિ જો બાયડને બોલાવી હતી. આ સમિટમાં, યુ.એસ., જાપાન અને કેનેડા સહિતના ઘણા દેશોએ 2030 સુધીમાં તેમના કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કરવાની તેમની ઉન્નત વાતાવરણ ક્રિયા યોજનાઓની ઘોષણા કરી હતી.

નેટ-શૂન્ય ઉત્સર્જન માટે ભારતે શું કરવું જોઈએ?

- ભારતે ક્ષેત્રીય લો-કાર્બન વિકાસનો માર્ગ અપનાવવો જોઈએ. જે રોજગાર ઉત્પન્ન કરવામાં, ઓછા પ્રદૂષણ, સ્પર્ધામાં મદદ કરશે.
- વીજ ક્ષેત્રને ડીકાર્બનાઈઝડ કરવું જોઈએ તે દેશમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનનો સૌથી મોટો સ્ત્રોત છે. કુલ ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનનો 40% કરતા વધુ ભાગ વીજળી ઉત્પન્ન દ્વારા આવે છે.
- ભારતે તેની કોલસા સંચાલિત વીજ ક્ષમતામાં વધારો ન કરવો જોઈએ.
- ખાસ કરીને પાવર સ્ટોરેજ અને સ્માર્ટ ગ્રીડમાં વધુ નવીન તકનીકીઓ અપનાવી જોઈએ.
- બહુહિત ધારક આયોગ બનાવવામાં આવે. તે તમામ સ્તરે સરકારો અને અસરગ્રસ્ત સમુદાયોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું હોવું જોઈએ.

તુર્કીએ કિપ્ટો ચલણ ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂક્યો

- તુર્કીની સેન્ટ્રલ બેંકે ખરીદી માટે કિપ્ટો કરન્સીના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે, ત્યારબાદ બિટકોઈન ચલણમાં 4% નો ઘટાડો થયો છે. બેંકે પ્રતિબંધ માટે સંભવિત અશક્ય નુકસાન અને વ્યવહારના જોખમો હોવાનું જણાવ્યું છે.
- અગાઉ મોરોક્કોએ પણ આ પ્રકારનું પગલું ભર્યું હતું, અને એવી ધારણા છે કે ભારતમાં પણ આ પ્રકારના પગલા લેવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- માર્ચ 2021 માં, તુર્કીના સેન્ટ્રલ એર્ટોગને ટોચના સેન્ટ્રલ બેન્કર નાસી અબ્બલને નોકરીમાંથી કાઢી મુક્યો. આને કારણે ઘણા વેપારીઓને વૈકલ્પિક પદ્ધતિ તરીકે ક્રિપ્ટો ચલણ તરફ વળવું પડ્યું. આનાથી તુર્કીમાં ક્રિપ્ટો ચલણ બજારમાં વૃદ્ધિ થઈ. બિટકોઈનમાં 111% અને ઈથરિયમ, બીજા ક્રમના ક્રિપ્ટો ચલણમાં 225% નો વધારો થયો છે
- જો કે, પ્રતિબંધ બાદ બિટકોઈનમાં 6.6% નો ઘટાડો થયો છે. પ્રતિબંધ બાદ બિટકોઈન, 60,333 પર રહ્યો હતો.

નિયમ

- ક્રિપ્ટો ચલણના તાજેતરના ટર્કિશ નિયમો મુખ્યત્વે માલ અને સેવાઓ માટે ક્રિપ્ટો કરન્સીનો ઉપયોગ કરીને ચૂકવણીને લક્ષ્યાંકિત કરે છે. આ કંપનીઓને ક્રિપ્ટો ચલણ પ્લેટફોર્મ શામેલ ઈલેક્ટ્રોનિક ભંડોળના સ્થાનાંતરણને નિયંત્રિત કરવાથી અટકાવે છે.
- ક્રિપ્ટો કરન્સી સામે ગ્રાહકોની ફરિયાદો પાછલા વર્ષ કરતા ફેબ્રુઆરી, 2021 માં 8,616% વધી છે.

તુર્કીએ ક્રિપ્ટો કરન્સી પર પ્રતિબંધ કેમ મુક્યો?

- તુર્કીના જણાવ્યા અનુસાર, ટર્કી સરકારને ક્રિપ્ટો ચલણ બજારમાં બજારની અસ્થિરતા અને ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓનું નિરીક્ષણ કરવું અને નિયંત્રણ કરવું મુશ્કેલ હતું. આ ઉપરાંત, વોલેટની ચોરી થવાની સંભાવના ઘણી વધારે છે.

યુએન ECOSOCની ત્રણ સંસ્થાઓ માટે ભારતની પસંદગી કરવામાં આવી

- ભારત તાજેતરમાં ત્રણ યુએન સંસ્થાઓ માટે ચૂંટાયું હતું. તે કાઈમ પ્રિવેન્શન એન્ડ ક્રિમિનલ જસ્ટિસ કમિશન, યુનાઈટેડ નેશન્સ જાતિ સમાનતા અને મહિલા સશક્તિકરણ એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ અને વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડના કાર્યકારી છે. બોર્ડ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ છે. આ ત્રણેય સંસ્થાઓ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ હેઠળ કાર્યરત છે.
- આ સંસ્થાઓ માટે ભારતની મુદત 1 જાન્યુઆરી, 2022 થી શરૂ થશે.

Back to Basics : અપરાધ નિવારણ અને ગુનાહિત ન્યાય પર કમિશન (સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક કાઉન્સિલ)

- ગુપ્ત મતદાન દ્વારા અપરાધ અને ગુનાહિત ન્યાય નિવારણ પંચ માટે ચૂંટાયેલા અન્ય દેશોમાં ક્યુબા, ચિલી, પેરાગ્વે, ડોમિનિકન રિપબ્લિક, બ્રાઝિલ છે. બહેરિન, ઓસ્ટ્રિયા, બલ્ગેરિયા, બેલારૂસ, ફ્રાંસ, કેનેડા, લિબિયા, ઘાના, કતાર, પાકિસ્તાન, ટોગો અને થાઈલેન્ડ જેવા દેશોની પણ પસંદગી કરવામાં આવી હતી.

- જાતિ સમાનતા અને મહિલા સશક્તિકરણ માટે યુનાઈટેડ નેશન્સ યુનિટના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ
- આ માટે યુકેન, તુર્કમેનિસ્તાન, થાઈલેન્ડ, દક્ષિણ આફ્રિકા, પોલેન્ડ, મોનાકો, કેન્યા, ગુયાના, ઈજિપ્ત, કોલમ્બિયા, કેમરૂન, બાંગ્લાદેશ, ઓસ્ટ્રેલિયા, ડોમિનિકન રિપબ્લિક અને અફઘાનિસ્તાનની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલની મૃત્યુ દંડની વૈશ્વિક સમીક્ષા

- એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલ દ્વારા તાજેતરમાં ફાંસીની સજાની વૈશ્વિક સમીક્ષા બહાર પાડવામાં આવી છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલ દ્વારા પ્રકાશિત અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે 18 દેશોમાં લગભગ 483 મોતની સજા નોંધાઈ છે.
- 2019 માં, મૃત્યુદંડની નોંધણી 657 હતી.
- 2019 ની તુલનામાં 2020 માં મૃત્યુ દંડની સંખ્યામાં 26% વધારો થયો છે.
- ચીન, ઈરાન, ઈજિપ્ત, ઈરાક અને સાઉદી અરેબિયામાં મહત્તમ મૃત્યુ દંડ આપવામાં આવ્યો હતો.
- 483 માંથી 16 જેટલી મહિલાઓને ફાંસીની સજા આપવામાં આવી છે. તેઓ ઈજિપ્ત, સાઉદી અરેબિયા, ઈરાન અને ઓમાનના હતા.
- ભારત, કતાર, ઓમાન અને તાઈવાન જેવા દેશોએ મૃત્યુ દંડની ફરી રજૂઆત કરી છે.
- ઈરાકમાં મૃત્યુદંડની ઘટના 2019 માં 100 થી ઘટીને 2020 માં 45 થઈ ગઈ છે.
- સાઉદી અરેબિયામાં મૃત્યુ દંડમાં 85% ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.
- મૃત્યુદંડની સજાની પદ્ધતિઓ તરીકે દેશોએ ફાંસી, વીજળીકરણ, શૂટિંગ અને ઘાતક ઈજેક્શનનો ઉપયોગ કર્યો હતો.
- ઈરાને 18 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના ગુનાઓ કરતી વખતે 3 લોકોને મોતની સજા સંભળાવી હતી.
- ચીન, ઈરાન અને સાઉદી અરેબિયાએ ડ્રગ સંબંધિત ગુના માટે ઓછામાં ઓછા 30 લોકોને ફાંસીની સજા સંભળાવી છે.
- 2020 માં મૃત્યુ દંડ આપનારા એશિયા-પેસિફિક દેશોમાં ભારત, ચીન, બાંગ્લાદેશ, ઉત્તર કોરિયા, વિયેતનામ અને તાઈવાન હતા. પકીસ્તાન, સિંગાપોર અને જાપાનએ કોઈ પણ સજાની ઘટનાની જાણ કરી નથી.

ચીનમાં ફાંસીની સજા

- ચીને વિશ્વમાં સૌથી વધુ ફાંસીની સજાની ઘટનાઓ નોંધી છે. જોકે, ચીનમાં ફાંસીની સજાની ચોક્કસ સંખ્યા અજાણ છે. ચીની સરકાર ફાંસીની સજાના ડેટાને ગુપ્ત રાખે છે.

મૃત્યુ દંડ નાબૂદ

- > ચાડે તમામ ગુનાઓ માટે ફાંસીની સજા નાબૂદ કરી દીધી છે.
- > કોલોરાડો યુ.એસ.નું બીજું રાજ્ય બન્યું કે જેમને ફાંસીની સજા નાબૂદ કરી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલની મૃત્યુ દંડની વૈશ્વિક સમીક્ષાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલ દ્વારા પ્રકાશિત અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે 18 દેશોમાં લગભગ 483 મોતની સજા નોંધાઈ છે.

2. 2019 માં, મૃત્યુદંડની નોંધણી 657 હતી.

3. 2019 ની તુલનામાં 2020 માં મૃત્યુ દંડની સંખ્યામાં 26% વધારો થયો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય પ્રત્યાર્પણ એક્ટ 1962 વિભાગ 2(D) એક વિદેશી રાજ્ય ભારત સાથે ટગ કરેલા કન્વેન્શન, એક કરાર તરીકે 'પ્રત્યાર્પણ સંધિ' વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.

2. ભારતમાં ફરાર ગુનેગારના પ્રત્યાર્પણને ભારતીય પ્રત્યાર્પણ અધિનિયમ, 1962 હેઠળ નિયંત્રિત કરવામાં આવે છે.

3. હાલમાં, ભારત પાસે 40 થી વધુ દેશો સાથે પ્રત્યાર્પણ સંધિ અને 11 દેશો સાથે પ્રત્યાર્પણ કરાર છે.

4. પ્રત્યાર્પણ સંધિઓ પરંપરાગત રીતે પ્રકૃતિમાં દ્વિપક્ષી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. ડિજિટલ ચલણ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડિજિટલ ચલણ એ ચુકવણીની એક પદ્ધતિ છે જે ફક્ત ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપમાં અસ્તિત્વમાં છે અને અમૂર્ત છે અથવા ડિજિટલ ચલણ તે ચલણનું સ્વરૂપ છે જે ફક્ત ડિજિટલ અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ છે, ભૌતિક સ્વરૂપમાં નહીં.

2. ડિજિટલ ચલણ અમૂર્ત છે અને તે ફક્ત કમ્પ્યુટર, સ્માર્ટફોન અથવા ઇન્ટરનેટ અથવા કોઈ ચોક્કસ નેટવર્કથી કનેક્ટેડ ઇલેક્ટ્રોનિક વોલેટનો ઉપયોગ કરીને ટ્રાન્ઝેક્શન અથવા માલિકીનું હોઈ શકે છે.

3. ડિજિટલ ચલણથી વિપરીત, બેંક નોટો અને સિક્કા જેવી ભૌતિક ચલણ મૂર્ત છે અને તેમના વ્યવહાર ફક્ત તેમના ધારકો દ્વારા જ શક્ય છે, જેમની પાસે તેમની શારીરિક માલિકી છે.

4. ડિજિટલ ચલણ ડિજિટલ મની અને સાયબર કેશ તરીકે પણ ઓળખાય છે. જેમ કે ક્રિપ્ટોકોરન્સી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં યુ.એસ.એ ભારત સહિત 11 દેશોને તેમની ચલણ વર્તણૂક સંબંધિત 'કરન્સી બિહેવિયર મોનિટરિંગ લિસ્ટ' (કરન્સી મેનિપ્યુલેટર્સ વોચ લિસ્ટ) પર મૂક્યા છે.

2. ડિસેમ્બર, 2020 ના અહેવાલમાં ભારત આ યાદીમાં હતું. 2019 માં, યુએસ ટ્રેઝરી ડિપાર્ટમેન્ટે ભારતને તેની 'કરન્સી મેનિપ્યુલેટર્સ વોચ લિસ્ટ' માં મોટા વેપારીઓની સૂચિમાંથી દૂર કર્યું હતું.

3. યુએસ ટ્રેઝરી ડિપાર્ટમેન્ટ ટ્રેડિંગ પાર્ટનર દેશોની સૂચિ જાળવે છે જેમાં આવા ભાગીદાર દેશોની ચલણ વર્તણૂક અને તેમની આર્થિક નીતિઓનું નજીકથી નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.

4. ભારતની સાથે આ ચલણની હેરફેર કરનાર વોચ સૂચિમાં અન્ય 10 દેશો—ચીન, જાપાન, કોરિયા, જર્મની, આયર્લેન્ડ, ઈટાલી, મલેશિયા, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને મેક્સિકોને પણ આ યાદીમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચાંગ ચેન્મો નદીની ઉત્તરે ગરમ ઝરણા છે અને જ્યારે આ નદીની ગલવાન ખીણથી દક્ષિણ-પૂર્વ તરફ વળાંક લે છે ત્યારે ગોગરા પોસ્ટ હેરપિન બેન્ડની પૂર્વમાં હોય છે.

2. કારાકોરમ રેન્જ કૃષ્ણગિરી તરીકે પણ ઓળખાય છે જે ટ્રાન્સ-હિમાલય રેન્જની ઉત્તરી મોટા ભાગની રેન્જમાં સ્થિત છે. તે અફઘાનિસ્તાન અને ચીન સાથે ભારતની સરહદ બનાવે છે.

3. કોંગકા પાસ અથવા કોંગકા લા એ પર્વતનો પાસ છે, જે ચાંગ ચેન્મો ખીણમાં પ્રવેશ કરે છે. તે લદાખમાં વિવાદિત ભારત-ચીન સરહદ વિસ્તારમાં છે.

4. ગલવાન નદીનો સ્ત્રોત ચીન તરફની અક્સાઈ ચીનમાં છે અને પાછળથી તે ભારતની શ્યોક નદીમાં જોડાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. બોઆઓ ફોરમ ફોર એશિયા (BFA)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બોઆઓ ફોરમ ફોર એશિયા (BFA) એ એક બિન-નફાકારક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે સંયુક્ત રીતે 2001 માં 26 સભ્ય દેશો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં હાલમાં 29 સભ્યો છે.

2. ભારત પણ BFAનો સભ્ય છે.

3. તેની વાર્ષિક પરિષદ ચીનના હેનન પ્રાંતના બોઆઓમાં નિયમિતપણે યોજાય છે.

4. BFAની સ્થાપના 'વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ'ને અનુલક્ષીને કરવામાં આવી છે, જેની વાર્ષિક બેઠક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના ડાવોસમાં યોજાય છે. આમ બોઆઓ ફોરમ 'પૂર્વના ડાવોસ' તરીકે ઓળખાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઈટાલીએ તાજેતરમાં ભારતમાં પ્રથમ 'મેગા ફૂડ પાર્ક' શરૂ કર્યો હતો જેમાં ફૂડ પ્રોસેસિંગ સુવિધાઓ શામેલ છે.
 2. મેગા ફૂડ પાર્ક ફૂડ પ્રોસેસિંગ મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલી એક યોજના છે આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય ખેતરોથી પ્રક્રિયા અને ગ્રાહક બજારોમાં સીધો જોડાણ સ્થાપિત કરવાનો છે.
 3. ભારતમાં મેગા ફૂડ પાર્ક યોજના અંતર્ગત ભારત સરકાર દરેક ફૂડ પાર્કને 50 કરોડ રૂપિયા પૂરા પાડે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતના સમુદ્રોમાં પ્રવેશતા લગભગ 15% થી 20% પ્લાસ્ટિક નદી પ્રણાલી દ્વારા આવે છે.
 2. ભારત વિશ્વનો દરિયાઈ કચરાનો 12મો સૌથી મોટો સ્ત્રોત છે. 2025 સુધીમાં ભારત દરિયાઈ કચરાનો પાંચમો સૌથી મોટો સ્ત્રોત બનવાની ધારણા છે.
 3. ભારતમાં વાર્ષિક 5 મિલિયન ટન પ્લાસ્ટિકનો વપરાશ થાય છે આમાંથી 43% પ્લાસ્ટિક સામગ્રી એકલ-ઉપયોગી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. ઈઝરાઈલની 2050 સુધીમાં 80% ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન ઘટાડવાની રાષ્ટ્રીય યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ 2025 સુધીમાં તમામ કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટ બંધ કરવાનો છે.
 2. 2050 સુધીમાં વીજ ક્ષેત્રમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનને 75% થી ઘટાડીને 85% કરવાનો લક્ષ્યાંક છે.
 3. 2030 સુધીમાં દેશમાં 25% બસો અને વાહનો શૂન્ય ઉત્સર્જન કરવાનું લક્ષ્ય વર્તમાન યોજનાની તુલનામાં કરવાની યોજના છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઓસ્ટ્રેલિયાએ તાજેતરમાં ઓસ્ટ્રેલિયા-ભારત ઈન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ ભાગીદારીમાં શરૂ કરી હતી.
 2. ઈન્ડો પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ચીનનું અતિક્રમણ અને વાસ્તવિક નિયંત્રણ લાઈનની તેની ક્રિયાઓની પૃષ્ઠભૂમિમાં પણ ઈન્ડો પેસિફિક મહાસાગર પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 3. દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર એ ઈન્ડો પેસિફિક ક્ષેત્રનો એક ભાગ છે. તેમાં ખનિજો અને હાઈડ્રોકાર્બનનો વિશાળ સંગ્રહ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તેણે રાષ્ટ્રીય હિતમાં બેલ્ટ અને રોડ પહેલ અંગેના સોદા રદ કર્યા છે.
 2. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે 2018માં, રાજ્યમાં માળખાગત વિકાસની પહેલને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરાર કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે રાજ્યમાં ચાઈનીઝ રોકાણ લાવવાના લક્ષ્યમાં 2019 માં કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ સ્વચ્છ ઊર્જા અને હવામાન પરિવર્તન અંગે યુએસ-ભારત ભાગીદારીની જાહેરાત કરી છે.
 2. પીએમ મોદીએ નેતાઓની આબોહવા સમિટને સંબોધન કરતાં ભારત-યુએસ ફ્લાયમેટ એન્ડ ફ્લીન એનર્જી એજન્ડા 2030 ની ભાગીદારી શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
 3. સ્વચ્છ ઊર્જા અંગે ભારત-અમેરિકા સહયોગ ભારતને તેના મહત્વાકાંક્ષી નવીનીકરણીય ઊર્જાના લક્ષ્યાંકને 2030 સુધીમાં પહોંચાડવામાં મદદ કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી શકે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં તુર્કીની સેન્ટ્રલ બેંકે ખરીદી માટે ક્રિપ્ટો કરન્સીના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે
 2. અગાઉ મોરોક્કોએ પણ ક્રિપ્ટો કરન્સીના ઉપયોગ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.
 3. ક્રિપ્ટો ચલણના તાજેતરના ટર્કિશ નિયમો મુખ્યત્વે માલ અને સેવાઓ માટે ક્રિપ્ટો કરન્સીનો ઉપયોગ કરીને ચૂકવણીને લક્ષ્યાંકિત કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. યુએન ECOSOCની કઈ ત્રણ સંસ્થાઓ માટે ભારતની પસંદગી કરવામાં આવી છે?
1. કાઈમ પ્રિવેન્શન એન્ડ કિમિનલ જસ્ટિસ કમિશન
 2. યુનાઈટેડ નેશન્સ જાતિ સમાનતા અને મહિલા સશક્તિકરણ એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ
 3. વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

બૈકલ-GVD ટેલિસ્કોપ

- રશિયન વૈજ્ઞાનિકોએ સાયબેરીયામાં સ્થિત વિશ્વના સૌથી ઊંડા સરોવર બૈકલમાં 'બૈકલ-GVD (ગીગાટોન વોલ્યુમ ડિટેક્ટર) નામે વિશ્વનું સૌથી મોટું અંડરવોટર ન્યુટ્રિનો ટેલિસ્કોપ લોન્ચ કર્યું છે.
- આ ટેલિસ્કોપનું નિર્માણ વર્ષ 2016 માં શરૂ થયું હતું જેથી ન્યુટ્રિનોઝ નામના રહસ્યમય મૂળભૂત કણોનો વિગતવાર અભ્યાસ કરી શકાય અને તેમના સંભવિત સ્ત્રોતો નક્કી કરી શકાય.

Back to Basics : બૈકલ GVD ટેલિસ્કોપ વિશે

- તે વિશ્વના ત્રણ સૌથી મોટા ન્યુટ્રિનો ડિટેક્ટર પૈકી એક છે, જેમાં અન્ય 'આઈસ ક્યુબ' દક્ષિણ ધ્રુવમાં અને 'એન્ટોર્સ' ભૂમધ્ય સમુદ્રમાં સ્થિત છે.
- GVD એ ઉચ્ચ ઊર્જા ન્યુટ્રિનો શોધવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે જે પૃથ્વીના મૂળમાંથી અથવા સૂર્યમાં પરમાણુ પ્રતિક્રિયા દરમિયાન ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.
- આનાથી વૈજ્ઞાનિકોને બ્રહ્માંડના મૂળને સમજવામાં મદદ મળશે કારણ કે કેટલાક ન્યુટ્રિનોનું નિર્માણ બિગબેંગ દરમિયાન થયું હતું, જ્યારે કેટલાક ન્યુટ્રિનો પણ સુપરનોવા વિસ્ફોટોના પરિણામે અથવા સૂર્યમાં પરમાણુ પ્રતિક્રિયાઓને કારણે રચાયા હતા.

મૂળભૂત કણો

- બ્રહ્માંડ કેટલાક મૂળભૂત કણોથી બનેલું છે જે અવિભાજ્ય છે. આ કણોને ફ્લોક્સ અને લેપ્ટોનમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.
- વૈજ્ઞાનિકોના જણાવ્યા મુજબ, આ વસ્તુ ફક્ત 'સામાન્ય પદાર્થ' અથવા તે પદાર્થ પર લાગુ પડે છે જેમાંથી બ્રહ્માંડનો 5% ભાગ બનેલો છે.
- આવા 12 થી વધુ ફ્લોક્સ અને લેપ્ટોન શોધી કાઢવામાં આવ્યા છે, પરંતુ તેમાંથી ત્રણ (પ્રોટોન, ન્યુટ્રોન અને ઈલેક્ટ્રોન) એ જીવનના બિલ્ડિંગ બ્લોક્સ તરીકે ઉલ્લેખિત છે.
- પ્રોટોન (સકારાત્મક ચાર્જ વહન) અને ન્યુટ્રોન (તટસ્થ) એ ફ્લોક્સના પ્રકારો છે, જ્યારે ઈલેક્ટ્રોન (નકારાત્મક ચાર્જ વહન) એ લેપ્ટોનના પ્રકાર છે.
- જુદા જુદા સંયોજનોમાં, આ કણો વિવિધ પ્રકારનાં અણુઓ બનાવી શકે છે, જે બદલામાં પરમાણુઓ બનાવે છે જે મનુષ્યથી લઈને મોબાઈલ ફોન, ગ્રહ અને તમામ પદાર્થો સુધીની દરેક વસ્તુ બનાવે છે.
- મનુષ્ય અને તેની આસપાસની દરેક બાબતોનો અભ્યાસ વૈજ્ઞાનિકો માટે બ્રહ્માંડને વધુ સારી રીતે સમજવા માટેનો માર્ગ પ્રદાન કરે છે.

ન્યુટ્રિનોઝ

- ન્યુટ્રિનો (ન્યુટ્રોન જેવું જ નથી) એ મૂળભૂત કણ પણ છે.
- ન્યુટ્રિનોઝ લેપ્ટન્સ કહેવાતા કણોની ફેમેલી સાથે સંબંધિત છે, અને ત્યાં ત્રણ પ્રકારનાં ન્યુટ્રિનો છે, ઈલેક્ટ્રોન-ન્યુટ્રિનો, મ્યુઓન-ન્યુટ્રિનો અને ટાઉ-ન્યુટ્રિનો.
- તે ફોટોન પછીનો બીજા સૌથી તીવ્ર કણો છે, જે પ્રકાશના કણો છે.
- તેમ છતાં તેને શોધવાનું સરળ નથી, કારણ એ છે કે તેની પાસેથી ચાર્જ લેવામાં આવતો નથી, પરિણામે તેઓ કોઈપણ પદાર્થ સાથે પ્રતિક્રિયા આપતા નથી.
- ન્યુટ્રિનોના પ્રાકૃતિક સ્ત્રોતોમાં પૃથ્વીની અંદરના મૂળ તત્વોનો કિરણોત્સર્ગી સડો, સૂર્યની કિરણોત્સર્ગી, વાતાવરણમાં કોસ્મિક ક્રિયાપ્રતિક્રિયા અને અન્ય શામેલ છે.
- ન્યુટ્રિનોને શોધી કાઢવાની એક પદ્ધતિ પાણી અથવા બરફ છે, જ્યાં ન્યુટ્રિનોઝ પ્રતિક્રિયા કરતી વખતે પ્રકાશની એક લાઈન અથવા પ્રકાશના પરપોટા બહાર કાઢે છે. આ સંકેતોને પકડવા માટે, વૈજ્ઞાનિકોએ મોટા ડિટેક્ટર બનાવવા પડશે.

બિગ-બેંગ મોડેલ

- તે બ્રહ્માંડના ઉત્ક્રાંતિનો એક વ્યાપક સિદ્ધાંત છે.
- તદનુસાર, બ્રહ્માંડનું નિર્માણ અત્યંત ઊંચા તાપમાને અને ઘનતા દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું જે કહેવાતા મોટા વિસ્ફોટથી થયું હતું જે 13.8 અબજ વર્ષ પહેલા થયું હતું.

સુપરનોવા

- સુપરનોવા એક શક્તિશાળી અને તેજસ્વી તારાઓનો વિસ્ફોટ છે.
- આ બગોળીય ઘટના મુખ્ય તારાના અંતિમ વિકાસના તબક્કા દરમિયાન થાય છે અથવા જ્યારે 'સફેદ વામન' અણુ સંમિશ્રણની પ્રતિક્રિયામાં ભાગ લે છે.

ફ્લોક્સ

- ફ્લોક્સ પદાર્થનું મૂળભૂત ઘટક છે અને તે પ્રારંભિક કણ તરીકે વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે.
- ફ્લોક્સ હેડરોન્સ તરીકે ઓળખાતા મિશ્રિત કણો ઉત્પન્ન કરવા માટે પ્રતિક્રિયા આપે છે, જેમાંથી સૌથી વધુ સ્થિર ન્યુટ્રોન અને પ્રોટોન છે, જે અણુ ન્યુક્લિયસના ઘટકો પણ છે.

લેપ્ટન

- લેપ્ટન્સ પેટા-અણુ કણોના વર્ગના કોઈપણ સભ્ય હોઈ શકે છે જે ફક્ત ઈલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક દળો, નબળા દળો અને ગુરૂત્વાકર્ષણ દળો સામે પ્રતિક્રિયા આપે છે.
- તેઓ મજબૂત બળ દ્વારા અસરગ્રસ્ત નથી.
- લેપ્ટન્સને પ્રાથમિક કણો કહેવામાં આવે છે; તે ક્યાં તો ઈલેક્ટ્રિક ચાર્જનું એકમ લઈ શકે છે અથવા તટસ્થ હોઈ શકે છે.

આદિત્ય- L1 માટે સપોર્ટ સેન્ટર

- આદિત્ય- L1 મિશન માટે સપોર્ટ સેન્ટરને આર્યભટ્ટ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ઓબ્ઝર્વેશનલ સાયન્સિસ (ARIS) દ્વારા આગળના વર્ષે (2022) શરૂ કરવામાં આવશે.
- ARIS એ નૈનીતાલ (ઉત્તરાખંડ) માં સ્થિત વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ હેઠળની એક સ્વાયત સંસ્થા છે.

Back to Basics : આદિત્ય- L1 મિશન વિશે

- સૂર્યનો અભ્યાસ કરનાર આ ભારતનું પ્રથમ વૈજ્ઞાનિક અભિયાન છે. 2015 માં શરૂ કરાયેલ એસ્ટ્રોસેટ પછી આદિત્ય L-1 ઇસરો (ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન) નું આ બીજું અવકાશ આધારિત ખગોળશાસ્ત્ર મિશન છે.
- ઇસરોએ પોલર સેટેલાઈટ લોન્ચ વાહન-XL (PSLV-XL) રૂપરેખાંકનથી શરૂ કરાયેલા 400 કિલો-વર્ગના ઉપગ્રહ તરીકે આદિત્ય L-1 નું વર્ગીકરણ કર્યું છે.
- મહત્વપૂર્ણ છે કે આદિત્ય L-1 એ L-1 'લાગ્રાંજ પોઇન્ટની આસપાસ સૂર્ય અને પૃથ્વીની વચ્ચે સ્થિત એક પ્રભામંડળની ભ્રમણકક્ષાની આસપાસ મૂકવામાં આવ્યો છે, જે પૃથ્વીથી 1.5 મિલિયન કિલોમીટર દૂર છે.
- આ મિશન અંતર્ગત અંતરિક્ષ આધારિત ઓબ્ઝર્વેટરીમાં સૂર્યના કોરોના, સૌર ઉત્સર્જન, સૌર પવન અને જ્વાળાઓ અને કોરોનલ માસ ઇજેક્શન (CME) નો અભ્યાસ કરવા માટે બોર્ડ પર 7 પેલોડ્સ (ઉપકરણો) હશે અને તે રાઉન્ડ-ધ-ક્લોક ઇમેજિંગનું સંચાલન કરશે.

આદિત્ય- L1 સપોર્ટ સેન્ટર (ASC)

- આ કેન્દ્રનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે ભારતના દરેક સંશોધનકારે આદિત્ય-L1 થી જાણીતા વૈજ્ઞાનિક ડેટાની તપાસ કરવી. આનાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ભારતના આદિત્ય-L1 ની દૃશ્યતા વધશે.
- તે કોરોનલ છિદ્રો, સૌર ઉત્સર્જન, સૌર પવન અને જ્વાળાઓ અને સૌર સપાટીના કેન્દ્રમાં કોરોનલ માસ ઇજેક્શન અને સોલાર કલંક જેવી વિવિધ સુવિધાઓના સ્થાન અને અવધિ પર એક સેમિનારનું આયોજન કરશે.
- આ સુવિધાઓના સ્થાન અને અવધિનું સતત નિરીક્ષણ પૃથ્વી પર સીધા કોરોનલ માસ ઇજેક્શન અને અવકાશ હવામાન મોનિટરિંગમાં મદદ કરશે.

પડકારો

- પૃથ્વીથી સૂર્યનું અંતર સરેરાશ 15 કરોડ કિ.મી. છે. આ વિશાળ અંતર એ એક વૈજ્ઞાનિક પડકાર છે.
- આદિત્ય L1 માં કેટલાક સંચાલિત ઘટકો હશે જે ટકરાવાના જોખમને વધારે છે.
- આ ઉપરાંત, ઇસરોના અગાઉના મિશનમાં પેલોડ્સ અવકાશમાં સ્થિર હતા.

- પણ, આત્યંતિક તાપમાન અને કિરણોત્સર્ગ એ પણ સૌર વાતાવરણમાં મહત્વપૂર્ણ પડકારો છે.
- જો કે, આદિત્ય L1 સૂર્યથી ખૂબ દૂર સ્થિત હશે, તેથી આત્યંતિક તાપમાન ઉપગ્રહના પેલોડ / ઉપકરણો માટે ચિંતાજનક નથી.

સૂર્યના અધ્યાયનનું મહત્વ

- પૃથ્વી સહિત દરેક ગ્રહ અને સૌરમંડળની બહાર એક્ઝોપ્લેનેટ વિકસે છે અને આ વિકાસ તેના પિતૃ તારા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે.
- સૌર હવામાન અને વાતાવરણ જે સૂર્યની આસપાસ અને આજુબાજુની પ્રક્રિયાઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે તે સમગ્ર સૌરમંડળને અસર કરે છે.
- સૌર સિસ્ટમ્સ પરના પ્રભાવ ઉપગ્રહની ભ્રમણકક્ષામાં ફેરફાર કરી શકે છે અથવા તેમનું જીવન વિક્ષેપિત કરી શકે છે અથવા પૃથ્વી પર ઇલેક્ટ્રોનિક સંદેશાવ્યવહાર વિક્ષેપિત કરી શકે છે અથવા અન્ય અવ્યવસ્થા પેદા કરી શકે છે. તેથી, અવકાશના હવામાનને સમજવા માટે, સૌર ઘટનાઓનું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે.
- પૃથ્વી પરના તોફાનોને જાણવા અને તેના પ્રભાવની આગાહી કરવા માટે સતત સૌર અવલોકન કરવું જરૂરી છે, તેથી સૂર્યનો અભ્યાસ કરવો મહત્વપૂર્ણ બને છે.

સૂર્યના અન્ય મિશન

- જાપાનનું સૌર-સી EUVST:
 - આ મિશન સૌર વાતાવરણના સૌર પવનની શોધ કરશે, જે પૃથ્વીની હવામાન માહિતી દર્શાવે છે. EUVSTનો વ્યાપકપણે એક્સ્ટ્રીમ અલ્ટ્રાવાયોલેટ હાઈ થ્રોપુટ સ્પેક્ટ્રોસ્કોપિક ટેલિસ્કોપ એપ્સીલોન તરીકે ઉપયોગ થાય છે.
- નાસાનું EZIE મિશન:
 - ઇલેક્ટ્રોજેટ ગિમન ઇમેજિંગ એક્સપ્લોરર (EZIE) મિશન પૃથ્વીના વાતાવરણ અને અરોરાને મેગ્નેટોસ્ફિયર સાથે જોડતા ઇલેક્ટ્રિક પ્રવાહોનો અભ્યાસ કરશે.
 - નાસાના પાર્કર સોલર પ્રોબ મિશનનો હેતુ અવકાશમાં ચુંબકીય દળો, પ્લાઝ્મા, કોરોના અને સૌર પવન વગેરેનો અભ્યાસ કરવાનો છે.
 - આ મિશન નાસાના લિવિંગ વિથ સ્ટાર પ્રોગ્રામનો એક ભાગ છે જે સન-અર્થ સિસ્ટમને અસર કરતા પરિબળોને સમજવા માટે જરૂરી સંશોધન પૂરું પાડે છે.
 - આ અગાઉ, જર્મનીની અંતરિક્ષ એજન્સી અને નાસાએ મળીને 1976 માં સૂર્યની નજીકના હેલિયસ -2 નામનો એક પ્રોબ મોકલ્યું હતું. આ પ્રોબ સૂર્યથી 43 મિલિયન કિ.મી. ના અંતરે હતો.

સૌર કોરોના

- સૌર કોરોના એ સૂર્ય અને અન્ય અવકાશી પદાર્થોની આસપાસ હાજર પ્લાઝ્માના તેજસ્વી આવરણનો સંદર્ભ આપે છે.

- > તે લાખો કિલોમીટર અવકાશમાં ફેલાયેલું છે અને ઘણીવાર સંપૂર્ણ સૂર્યગ્રહણ દરમિયાન જોઈ શકાય છે.
- > સૂર્યની કોરોના તેની દૃશ્યમાન સપાટી કરતાં ગરમ છે.
- > સૂર્યની કોરોનાનું તીવ્ર તાપમાન તેમાં ઉચ્ચ આયનોઈઝ્ડ આયનોની હાજરીને કારણે છે, જે તેને એક સ્પેક્ટ્રલ લાક્ષણિકતા આપે છે.

સૌર પવન અને જ્વાળાઓ

- > સૌર પવન એ સૂર્યના ચાર્જ કણોના સતત પ્રવાહનો સંદર્ભ આપે છે જે બધી દિશાઓમાં વહે છે.
- > સૂર્યની સપાટી પરની પ્રવૃત્તિઓના આધારે સૌર પવનની ક્ષમતા બદલાય છે.
- > પૃથ્વી હંમેશાં તેના મજબૂત ચુંબકીય ક્ષેત્રને કારણે સૌર પવનથી સુરક્ષિત રહે છે.
- > જો કે, સૂર્ય જ્વાળાને લીધે સૂર્યમાંથી નીકળતી ઉચ્ચ ઉર્જાના કણો જેવી અમુક પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ અવકાશયાત્રીઓ માટે જોખમી હોઈ શકે છે અને પૃથ્વીની ફરતે આવેલા ઉપગ્રહોને પણ નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.

કોરોનલ માસ ઇજેક્શન

- > સૂર્યના કોરોનાથી અવકાશમાં પ્લાઝ્મા અને તેનાથી સંકળાયેલ ચુંબકીય ક્ષેત્રને બહાર કાઢવાની ઘટનાને કોરોનલ માસ ઇજેક્શન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > તે હંમેશાં સૌર જ્વાળાઓ દ્વારા અનુસરવામાં આવે છે અને સૌર અગ્રણી દરમિયાન જોવા મળે છે.
- > સૂર્યની પ્રગતિ એ સૂર્યની સપાટીથી આયનોઈઝ્ડ અને અગ્નિથી પ્રકાશિત ગેસનું વાદળ છે.
- > હાંકી કાઢેલ પ્લાઝ્મા સૌર પવનનો ભાગ બને છે અને તે કોરોગ્રાફીમાં જોઈ શકાય છે.
- > તાજેતરમાં ARISની ટીમે સૂર્યના નીચલા કોરોનામાં થનારા તીવ્ર સૌર વિસ્ફોટોનો અભ્યાસ કરવા માટે ‘ઈનર સોલર કોરોનામાં CME આઈડેન્ટિફિકેશન’ નામનું અલ્ગોરિધમનો વિકાસ કર્યો છે.

‘લાગ્રાંજિયન બિંદુ-1’

- > ‘લાગ્રાંજિયન બિંદુ’ એ અવકાશના તે સ્થાનનો સંદર્ભ આપે છે, જ્યાં બે અવકાશ સંસ્થાઓ (જેમ કે સૂર્ય અને પૃથ્વી) ના ગુરૂત્વાકર્ષણ બળને કારણે આકર્ષણ અને વિકારનું ક્ષેત્ર ઊભું થાય છે.
- > તેનું નામ ઇટાલિયન-ફ્રેન્ચ ગણિતશાસ્ત્રી જોસેફ-લૂઈસ લાગ્રાંજના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.
- > લાગ્રાંજ બિંદુ પર, એક અપાર્થિવ પદાર્થ (દા.ત. પૃથ્વી)નું ગુરૂત્વાકર્ષણ પુલ બીજા પદાર્થના ગુરૂત્વાકર્ષણ ખેંચીને દૂર કરે છે (દા.ત. સૂર્ય). આ કિસ્સામાં, ‘લાગ્રાંજ બિંદુ’ પર જે કંઈપણ મૂકવામાં આવશે તે પૃથ્વી અને સૂર્ય તરફ સમાનરૂપે દોરવામાં આવશે અને પૃથ્વી સાથે સૂર્યની આસપાસ ફરશે.

- > આ બિંદુઓ ઘણીવાર અવકાશયાન દ્વારા તેની સ્થિતિ જાળવવા માટે જરૂરી બળતણ વપરાશ ઘટાડવા માટે વાપરી શકાય છે.
- > L1 નો અર્થ ‘લાગ્રાંજિયન / લગ્રાંજ પોઈન્ટ – 1’ થાય છે, જે પૃથ્વી-સૂર્ય સિસ્ટમની ભ્રમણકક્ષાના પાંચ બિંદુઓમાંથી એક છે.
- > L1 પોઈન્ટ પૃથ્વીથી લગભગ 1.5 મિલિયન કિલોમીટર દૂર અથવા પૃથ્વીથી સૂર્યના માર્ગના લગભગ 1/100 મી અંતરે સ્થિત છે.
- > ‘લાગ્રાંજિયન પોઈન્ટ-1’ પર સ્થિત ઉપગ્રહ ગ્રહણ અથવા તેની વિશિષ્ટ સ્થિતિને કારણે આવી કોઈ અન્ય અવરોધ હોવા છતાં પણ સૂર્યને સતત જોવા માટે સક્ષમ છે.
- > નાસાનો સોલર અને હેલિઓસ્ફેરીક ઓબ્ઝર્વેટરી સેટેલાઈટ (SOHO) એ પોઈન્ટ L1 પર સ્થિત છે. આ ઉપગ્રહ રાષ્ટ્રીય એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (NASA) અને યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (ESA)નો આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગ પ્રોજેક્ટ છે.

નાસાનું ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર

- > તાજેતરમાં નાસાના લઘુ રોબોટ હેલિકોપ્ટર ‘ઈન્જેન્યુટી’ એ સફળ ટેકઓફ કરી અને મંગળ પર ઉતર્યું હતું. તે કોઈપણ અન્ય ગ્રહ પરની પ્રથમ સંચાલિત અને નિયંત્રિત ફ્લાઈટ હતી.
- > પૃથ્વી પર આવી પહેલી ફ્લાઈટ ઓપરેશન્સ રિટ બ્રધર્સ દ્વારા ઉત્તર કેરોલિનાના કિટ્ટી હોકમાં વર્ષ 1903 માં દર્શાવવામાં આવી હતી.

Back to Basics : ઇન્જેન્યુટી

- > ઇન્જેન્યુટી એ મંગળ પર ઉડાન ભરવાવાળું પ્રથમ હેલિકોપ્ટર છે.
- > તેને નાસાના ‘પર્સિવરન્સ’ રોવર દ્વારા લઈ જવામાં આવ્યું હતું, જે જુલાઈ 2020 માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ‘ઈન્જેન્યુટી’ કાઉન્ટર રોટેટિંગ બ્લેડનો ઉપયોગ કરીને ઉડવામાં સક્ષમ છે જે લગભગ 2,400 RPM (મિનિટ દીઠ રોટેશન) ની ઝડપે સ્પિન કરે છે.
- > તેમાં વાયરલેસ કમ્યુનિકેશન સિસ્ટમ છે અને તે કમ્પ્યુટર, નેવિગેશન સેન્સર અને બે કેમેરાથી સજ્જ છે.
- > તે સોલર સંચાલિત છે અને પોતે ચાર્જ કરવામાં સક્ષમ છે.

આ મિશનનો હેતુ

- > આ હેલિકોપ્ટર પ્રકૃતિમાં પ્રાયોગિક છે અને રોવરના વિજ્ઞાન મિશનથી સંપૂર્ણપણે સ્વતંત્ર છે.
- > આ તે સ્થાનોની સપાટીથી નમૂનાઓ એકત્રિત કરવામાં મદદ કરશે જ્યાં રોવર પહોંચી શકતો નથી.

આ ફ્લાઇટનું મહત્વ

- આ પ્રાયોગિક પરીક્ષણ ફ્લાઇટ્સ ભાવિ મંગળ મિશન માટે નાના હેલિકોપ્ટરની ભૂમિકા વિશેના નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરશે, જ્યાં તેઓ રોબોટ સ્કાઉટ તરીકે સહાયક ભૂમિકા ભજવી શકે છે, ઉપરથી ભૂપ્રદેશનું સર્વેક્ષણ કરી શકે છે અથવા પેલોડ લઈ શકે છે તે વૈજ્ઞાનિક સાધનની ભૂમિકા ભજવી શકે છે.

નાસાનું 'સર્વેલન્સ' રોવર

- તે લાલ ગ્રહ (મંગળ) પર લગભગ બે વર્ષ રહેશે અને પ્રાચીન જીવનના સંકેતો શોધશે.
- રોવર પ્રાચીન જીવનના સંકેતોનો અભ્યાસ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા નમૂનાઓ એકત્રિત કરવામાં આવશે જે ભવિષ્યના મિશન દરમિયાન પૃથ્વી પર પાછા મોકલી શકાય છે અને નવી તકનીકનું પરીક્ષણ કરી શકાય છે જે આ ગ્રહ પરથી મોકલી શકાય છે ભવિષ્યના રોબોટ અને માનવસહિત મિશન માટે લાભદાયક છે.

મંગળ

- કદ અને અંતર:
 - તે સૂર્યનો ચોથો ગ્રહ અને સૌરમંડળનો બીજો સૌથી નાનો ગ્રહ છે. તેને 'રેડ પ્લેનેટ' પણ કહેવામાં આવે છે.
 - મંગળ પૃથ્વીના અડધા કદ જેટલો છે.
- પૃથ્વી સાથે સમાનતા:
 - મંગળ 24.6 કલાકમાં એક રાઉન્ડ પૂર્ણ કરીને સૂર્યની પરિક્રમા કરે છે, જે પૃથ્વી પરના એક દિવસ (23.9 કલાક) સમાન છે.
 - મંગળનો અક્ષીય ઝુકાવ 25 ડિગ્રી છે. તે લગભગ પૃથ્વી જેવો જ છે, જે 23.4 ડિગ્રીના અક્ષીય ઝુકાવ પર સ્થિત છે.
 - પૃથ્વીની જેમ, મંગળ પર વિવિધ ઋતુઓ જોવા મળે છે, પરંતુ તે પૃથ્વીની ઋતુ કરતા લાંબા સમયગાળાની હોય છે કારણ કે મંગળ સૂર્યની કક્ષામાં ભ્રમણ કરવામાં લાંબો સમય લે છે (કારણ કે તે દૂર છે).
 - મંગળના દિવસોને સંક્ષિપ્તમાં 'સોલાર ડે', 'સોલ' કહેવામાં આવે છે.
 - મંગળના બે નાના ઉપગ્રહો છે – ફોબોસ અને ડિમોસ.
 - માર્સ ઓર્બિટર મિશન (MOM) અથવા ભારતનું મંગલયાન ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા નવેમ્બર 2013 માં આંધ્રપ્રદેશના સતિષ ધવન સ્પેસ સેન્ટરથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
 - તે PSLV C-25 રોકેટ દ્વારા મંગળની સપાટી અને ખનિજ રચનાનો અભ્યાસ કરવા તેમજ મિથેન (મંગળ પર જીવનનું સૂચક) ની શોધના ઉદ્દેશથી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

LUNA 25: રશિયાનું ચંદ્ર મિશન

- રોઝકોસ્મોસ ઓક્ટોબર 2021 સુધી લુના 25 લોન્ચ કરશે. રોઝકોસ્મોસ એ રશિયાની સત્તાવાર અવકાશ નિગમ છે જે અંતરિક્ષ ઉડાન, એરોસ્પેસ સંશોધન અને કોસ્મોનાટીક્સ પ્રોગ્રામ માટે જવાબદાર છે.

Back to Basics : લુના 25

- આ મિશન એક લેન્ડર લઈ જશે. લુના 25 નો ઉદ્દેશ ઉતરણ તકનીકને સાબિત કરવાનો છે.
- તે જમીનના નમૂનાઓ એકત્રિત કરવા માટે રોબોટિક આર્મ અને ડ્રિલિંગ હાર્ડવેર સહિત 30 કિલોગ્રામ વૈજ્ઞાનિક ઉપકરણો રાખશે.
- તે ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવની આસપાસના એક્સોસ્ફીયરનો અભ્યાસ કરશે. આજ સુધી, ચંદ્રના આ વિસ્તારમાં કોઈ અવકાશયાન આવ્યું નથી. ઘણા દેશો આ સાઈટને ભાવિ ચંદ્રના સ્થાન તરીકે જુએ છે.
- આ પ્રોજેક્ટ રોસ્કોસ્મોસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે.

લેન્ડરનું પેલોડ

- લુના 25 લેન્ડર નીચેના વિજ્ઞાન ઉપકરણો સાથે રાખશે:
 - ADRON-LR- તે રેગોલિથ્સના અભ્યાસ માટે એક સક્રિય ગામા રે અને ન્યુટ્રોન વિશ્લેષણ સાધન છે.
 - ADRON-LR- આ એક્ઝોફિયરમાં પ્લાઝ્માને માપશે.
 - LASMA-LR - તે એક માસ સ્પેક્ટ્રોમીટર છે.
 - PML - તે માઈક્રોસ્કોપિક ઉલ્કા અને ધૂળને માપે છે.
 - LIS-TV-RPM- આ ખનીજની ઈમેજિંગ અને ઈન્ફ્રારેડ સ્પેક્ટ્રોમેટ્રી છે.
 - STS-L - આ એક સ્થાનિક ઈમેજિંગ અને પેનોરેમિક ડિવાઈસ છે.

લુના 25 માં ભકબની ભૂમિકા

- યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી લુના 25 માટે પ્રોસ્પેક્ટ નામનું એક પેકેજ વિકસાવી રહી છે. તેનો ઉપયોગ ચંદ્ર પર ડ્રિલિંગ અને નમૂના વિશ્લેષણ માટે કરવામાં આવશે. PROSPECT નો અર્થ Package for Resource Observation and in-Situ Prospecting for Exploration.

અન્ય લુના મિશન

- લુના શ્રેણીનો છેલ્લો ભાગ લુના 24 હતો જે 1976 માં શરૂ થયો હતો. ચંદ્ર સપાટીના નમૂનાઓ મેળવવાનું આ ત્રીજું સોવિયત સંઘનું મિશન હતું. પ્રથમ લુના મિશનની શરૂઆત 1970 માં કરવામાં આવી હતી.

રશિયા પોતાનું સ્પેસ સ્ટેશન લોન્ચ કરશે

- રશિયા આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશનથી બહાર નીકળવાની અને 2025 માં પોતાનું સ્પેસ સ્ટેશન શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- રશિયાના મતે આંતરરાષ્ટ્રીય અંતરિક્ષ સ્ટેશનનું માળખું જૂનું થઈ રહ્યું છે. સ્ટેશન જૂનું થઈ જતા, તે અપરિવર્તનીય પરિણામો આપી શકે છે.

Back to Basics : આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશન

- યુ.એસ. સ્પેસ એજન્સીઓ અને રશિયન સ્પેસ એજન્સીઓ દ્વારા 1998 માં ઈન્ટરનેશનલ સ્પેસ સ્ટેશન શરૂ કરાયું હતું. આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશનના પ્રારંભમાં સામેલ અન્ય દેશોમાં કેનેડા, યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી અને જાપાન હતા. ISS 93 મિનિટમાં પૃથ્વીની આસપાસ ફરે છે. તે દરરોજ 15.5 ની પરિક્રમા કરે છે. તે 7.7 કિલોમીટર પ્રતિ સેકન્ડની ભ્રમણકક્ષાની ગતિએ પ્રવાસ કરે છે.

રશિયન સ્પેસ સ્ટેશન

- રોઝકોસ્મોસે એ પણ જાહેરાત કરી કે નવા રશિયન ઓર્બિટલ સ્ટેશનનું પ્રથમ મુખ્ય મોડ્યુલ તૈયાર છે. રશિયાને 2025 સુધીમાં મોડ્યુલ લોન્ચ કરવાનું લક્ષ્યાંક છે. આ નવા અવકાશ મોડેલને 5 અબજ યુએસ ડોલરના ખર્ચે એસેમ્બલ કરવામાં આવી રહ્યું છે.

યુરી ગાગરીન

- અંતરિક્ષની ભ્રમણકક્ષામાં પ્રવેશનાર પ્રથમ માનવ, રશિયાએ તાજેતરમાં યુરી ગાગરીનની 60 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી. યુરી ગાગરીન એ પ્રથમ બાહ્ય અવકાશમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. તેના કેપ્સ્યુલનું નામ વોસ્ટોક 1 હતું. તેણે 12 મી એપ્રિલ, 1961 ના રોજ તેના કેપ્સ્યુલમાં પૃથ્વીનું એક પરિક્રમા પૂર્ણ કરી હતી.

એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ

- સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠને તાજેતરમાં એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમના વિકાસમાં એક પ્રગતિ કરી છે. આ સિસ્ટમ endurance mode અને max power mode માં સંચાલિત હતી. આ કામગીરી સફળ રહી હતી.
- એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સબમરીનને લાંબા સમય સુધી પાણીની નીચે રહેવાની મંજૂરી આપે છે. આ સિસ્ટમ ઉપ-સપાટી પ્લેટફોર્મ પરમાણુ સબમરીન કરતા વધુ શાંત બનાવે છે. ભારતીય નૌકાદળની યોજના તેના પ્રથમ અપગ્રેડમાં તેની તમામ કલવરી વર્ગની બિન-પરમાણુ સબમરીનમાં API સિસ્ટમ સ્થાપિત કરવાની છે.

Back to Basics : એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન (AIP)

- તે દરિયાઈ પ્રોપલ્શન તકનીક છે જે બિન-પરમાણુ સબમરીનને વાતાવરણીય ઓક્સિજનની પહોંચ આપવા અથવા સ્નોરકલનો ઉપયોગ કર્યા વગર સંચાલન કરવાની મંજૂરી આપે છે. આ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ ડીઝલ-ઇલેક્ટ્રિક પ્રોપલ્શન સિસ્ટમને વધારી અથવા બદલી શકે છે જેનો ઉપયોગ બિન-પરમાણુ વાહણોમાં થાય છે.
- DRDO દ્વારા ભારતમાં API ટેકનોલોજીનો વિકાસ એ આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાન માટે મોટું પ્રોત્સાહન છે કેમ કે ફાંસ, ચીન, યુએસએ, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને રશિયા આ તકનીકનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે. આ તકનીક ફોસ્ફોરિક એસિડ બળતણ કોષ પર આધારિત છે. આમ, API ફીટ સબમરીનને તેની બેટરી ચાર્જ કરવા માટે સપાટીની જરૂર હોતી નથી અને તેથી તે લાંબા સમય સુધી પાણીની નીચે રહી શકે છે.

COVIRAP ટેકનોલોજી

- IIT ખડગપુરે સફળતાપૂર્વક હેલ્થકેર પ્રોડક્ટ COVIRAP નું વ્યવસાયિકરણ કર્યું છે.

Back to Basics : COVIRAP વિશે

- COVIRAP એ COVID-19 વાયરસની તપાસ માટે નિદાન તકનીક છે. આ તકનીક ઈન્ફ્લુએન્ઝા, ડેન્ગ્યુ, મેલેરિયા, ક્ષય રોગ અને જાપાનીઝ એન્સેફાલીટીસ માટે પણ પરીક્ષણ કરવામાં સક્ષમ છે. ઉપરાંત, તકનીકીનો ઉપયોગ અન્ય વેક્ટર દ્વારા થતાં રોગોની તપાસ માટે થઈ શકે છે.
- COVIRAP આધારિત ઉપકરણની પરીક્ષણ કિંમત 500 રૂપિયા છે.
- આ ઉપકરણ રીઅલ-ટાઈમ પીસીઆર મશીનો અને થર્મલ ચક્રની જરૂરિયાત ઘટાડશે.
- COVIRAP એ ક્યુબ આકારનું પોર્ટેબલ પરીક્ષણ સાધન છે.
- તે એક કલાકમાં પરિણામો ઉત્પન્ન કરવામાં સક્ષમ છે આનાથી ગ્રામીણ અને પેરિફેરલ વિસ્તારોમાં COVID-19 ની સ્ક્રીનીંગ વધારવામાં મદદ મળશે.
- 10,000 રૂપિયાથી ઓછા ખર્ચે COVIRAP આધારિત મશીનો વિકસાવી શકાય છે.
- COVIRAP સ્વેબ નમૂનાનો ઉપયોગ કરીને COVID-19 પરીક્ષણ કરે છે. આને RNA નિષ્કર્ષણ માટે અલગ સુવિધાની જરૂર નથી.
- ICMR (ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ) દ્વારા માન્યતા મળ્યા બાદ હવે COVIRAP વ્યાપારીકરણ માટે શરૂ કરવામાં આવી છે. તાજેતરમાં, IIT ખડગપુરની સંશોધન ટીમે ચેપના ઝડપી નિદાન માટે આઈસોથર્મલ ન્યુક્લિઝ એસિડ પરીક્ષણ તકનીકનો ઉપયોગ કરીને COVIRAP નું વધુ અદ્યતન સંસ્કરણ વિકસિત કર્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. COVIRAP ટેકનોલોજીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IIT ખડગપુરે સફળતાપૂર્વક હેલ્થકેર પ્રોડક્ટ COVIRAP નું વ્યવસાયિકરણ કર્યું છે.

2. COVIRAP એ COVID-19 વાયરસની તપાસ માટે નિદાન તકનીક છે.

3. આ તકનીક ઈન્ફ્લુએન્ઝા, ડેન્ગ્યુ, મેલેરિયા, ક્ષય રોગ અને જાપાનીઝ એન્સેફાલીટીસ માટે પણ પરીક્ષણ કરવામાં સક્ષમ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. બેકલ GVD ટેલિસ્કોપ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે વિશ્વના ત્રણ સૌથી મોટા ન્યુટ્રિનો ડિટેક્ટર પૈકી એક છે, જેમાં અન્ય 'આઈસ ક્યુબ' દક્ષિણ ધ્રુવમાં અને 'એન્ટોર્સ' ભૂમધ્ય સમુદ્રમાં સ્થિત છે.

2. GVD એ ઉચ્ચ ઊર્જા ન્યુટ્રિનો શોધવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે જે પૃથ્વીના મૂળમાંથી અથવા સૂર્યમાં પરમાણુ પ્રતિક્રિયા દરમિયાન ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.

3. GVDથી વૈજ્ઞાનિકોને બ્રહ્માંડના મૂળને સમજવામાં મદદ મળશે કારણ કે કેટલાક ન્યુટ્રિનોનું નિર્માણ બિગબેંગ દરમિયાન થયું હતું.

4. સુપરનોવા એક શક્તિશાળી અને તેજસ્વી તારાઓનો વિસ્ફોટ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. આદિત્ય- L1 મિશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સૂર્યનો અભ્યાસ કરનાર આ ભારતનું પ્રથમ વૈજ્ઞાનિક અભિયાન છે.

2. 2015 માં શરૂ કરાયેલ એસ્ટ્રોસેટ પછી આદિત્ય L-1 ઈસરો (ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન) નું આ બીજું અવકાશ આધારિત ખગોળશાસ્ત્ર મિશન છે.

3. ઈસરોએ પોલર સેટેલાઈટ લૉચ વાહન-XL (PSLV-XL) રૂપરેખાંકનથી શરૂ કરાયેલા 400 કિલો-વર્ગના ઉપગ્રહ તરીકે આદિત્ય L-1 નું વર્ગીકરણ કર્યું છે.

4. મહત્વપૂર્ણ છે કે આદિત્ય L-1 એ L-1 'લાગ્રાંજ પોઈન્ટ'ની આસપાસ સૂર્ય અને પૃથ્વીની વચ્ચે સ્થિત એક પોઈન્ટની ભ્રમણકક્ષાની આસપાસ મૂકવામાં આવ્યું છે, જે પૃથ્વીથી 1.5 મિલિયન કિલોમીટર દૂર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. ઈન્જેન્યુટીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્જેન્યુટી એ મંગળ પર ઉડાન ભરવાવાળું પ્રથમ હેલિકોપ્ટર છે.

2. તેને નાસાના 'પર્સિવરન્સ' રોવર દ્વારા લઈ જવામાં આવ્યું હતું, જે જુલાઈ 2020 માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

3. 'ઈન્જેન્યુટી' કાઉન્ટર રોટેટિંગ બ્લેડનો ઉપયોગ કરીને ઉડવામાં સક્ષમ છે જે લગભગ 2,400 RPM (મિનિટ દીઠ રોટેશન) ની ઝડપે સ્પિન કરે છે.

4. તે સોલર સંચાલિત છે અને પોતે ચાર્જ કરવામાં સક્ષમ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. લુના 25 લેન્ડર નીચેનામાંથી કયાં વિજ્ઞાન ઉપકરણો સાથે રાખશે?

1. ADRON-LR- તે રેગોલિથ્સના અભ્યાસ માટે એક સક્રિય ગામા રે અને ન્યુટ્રોન વિશ્લેષણ સાધન છે.

2. ADRON-LR- આ એક્ઝોફિયરમાં પ્લાઝ્માને માપશે.

3. LASMA-LR - તે એક માસ સ્પેક્ટ્રોમીટર છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રશિયા આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પેસ સ્ટેશનથી બહાર નીકળવાની અને 2025 માં પોતાનું સ્પેસ સ્ટેશન શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે.

2. યુ.એસ. સ્પેસ એજન્સીઓ અને રશિયન સ્પેસ એજન્સીઓ દ્વારા 1998 માં ઈન્ટરનેશનલ સ્પેસ સ્ટેશન શરૂ કરાયું હતું.

3. અંતરિક્ષની ભ્રમણકક્ષામાં પ્રવેશનાર પ્રથમ માનવ, રશિયાએ તાજેતરમાં યુરી ગાગરીનની 60 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એર ઈન્ડિપેન્ડન્ટ પ્રોપલ્શન સબમરીનને લાંબા સમય સુધી પાણીની નીચે રહેવાની મંજૂરી આપે છે.

2. ભારતીય નૌકાદળની યોજના તેના પ્રથમ અપગ્રેડમાં તેની તમામ કલવરી વર્ગની બિન-પરમાણુ સબમરીનમાં API સિસ્ટમ સ્થાપિત કરવાની છે.

3. API ફીટ સબમરીનને તેની બેટરી ચાર્જ કરવા માટે સપાટીની જરૂર હોતી નથી અને તેથી તે લાંબા સમય સુધી પાણીની નીચે રહી શકે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

વૈશ્વિક આબોહવાની સ્થિતિ - 2020: WMO

- તાજેતરમાં, વર્લ્ડ મીટિઓરોલોજિકલ ઓર્ગેનાઇઝેશન (World Meteorological Organization) દ્વારા વર્ષ 2020નો વૈશ્વિક આબોહવાની સ્થિતિ (State of the Global Climate) અહેવાલ રજૂ કર્યો.
- આ અહેવાલ અમેરિકા દ્વારા આયોજિત લિડર્સ સમિટ ઓન ક્લાઇમેટ દ્વારા જારી કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2020 માં કોવિડ-19 રોગચાળા સાથે, આત્યંતિક મોસમી ઘટનાએ લાખો લોકોને ડબલ ફટકો આપ્યો હતો. જો કે, રોગચાળાને લગતી આર્થિક મંદી હવામાન પરિવર્તન અને તેના પ્રભાવોને શામેલ કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ.

Back to Basics : વૈશ્વિક તાપમાન

- અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે 2020 લા નીના (La Niña)ની સ્થિતિ હોવા છતાં ત્રણ સૌથી ગરમ વર્ષોમાંનું એક હતું.
- જાન્યુઆરી - ઓક્ટોબર 2020 ના ગાળામાં વૈશ્વિક સરેરાશ તાપમાન પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તર (1850-1900) કરતા 1.2 ડિગ્રી સે વધુ હતું.
- વર્ષ 2016 અને વર્ષ 2019 એ બીજાં બે ગરમ વર્ષ હતાં.
- 2015 પછીના છ વર્ષ સૌથી ગરમ રહ્યા છે.
- 2011-2020નું વર્ષ સૌથી ગરમ દશક હતું.

ગ્રીનહાઉસ વાયુઓ

- વર્ષ 2019-2020માં ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના ઉત્સર્જનમાં વધારો થયો છે.
- વર્ષ 2021 માં આ ઉત્સર્જન વધુ વધશે.
- વર્ષ 2019-2020માં હવામાં મુખ્ય ગ્રીનહાઉસ વાયુઓની સાંદ્રતામાં સતત વધારો થયો.
- વૈશ્વિક સ્તરે, કાર્બન ડાયોક્સાઇડ (CO₂) ની સરેરાશ ઘનતા પહેલાથી જ 410 PPM ને વટાવી ગઈ છે. આ અહેવાલમાં ચેતવણી આપવામાં આવી છે કે જો ગીચતાનો આ વલણ પાછલા વર્ષોની જેમ ચાલુ રહે છે, તો વર્ષ 2021માં 414 PPM અથવા તેથી વધુ પણ પહોંચી શકે છે.
- મોલ અપૂર્ણાંક (મોલ ફ્રેક્શન) આપેલ સ્થાનમાં ચોક્કસ ઘટક અણુ મિશ્રણ સંખ્યામાં પરમાણુઓ કુલ સંખ્યા દ્વારા વિભાજિત બતાવે છે. તે સમાધાનની નક્કરતા વ્યક્ત કરવાનો એક માર્ગ છે.

મહાસાગર

- 2019માં સૌથી વધુ દરિયાઈ હીટ વેવ નોંધાઈ, પરંતુ વર્ષ 2020 માં તેનાથી વધુ હીટ વેવ નોંધાવામાં આવી. વર્ષ 2020 માં, લગભગ 80 ટકા દરિયાની સપાટી પર ઓછામાં ઓછી એક વખત હીટ વેવ નોંધાઈ હતી.

- દરિયાઈ ગરમીના તરંગ દરમિયાન પાણીનું તાપમાન ઓછામાં ઓછા સતત પાંચ દિવસ સુધી સામાન્ય કરતા વધુ રહે છે.

- વર્ષ 2020 માં, તીવ્ર (સ્ટ્રોંગ MHW) ની ઘટના વધુ (43 ટકા) હતી, જ્યારે મધ્યમ દરિયાઈ હિટ વેવ (મધ્યમ MHW) ની ઘટના પ્રમાણમાં ઓછી (28 ટકા) હતી.

સમુદ્ર સપાટીમા વધારો:

- સેટેલાઈટ 1993 થી સમુદ્રની સપાટીનું નિરીક્ષણ કરી રહ્યાં છે, જે દર્શાવે છે કે તેનું જળ સ્તર વધી રહ્યાં છે. આ ઘટના લા-નીના પ્રેરિત ઠંડક હોવા છતાં આવી રહી છે.
- ગ્રીનહાઉસ અને એન્ટાર્કટિકામાં બરફની યાદરો ઓગળવાને કારણે દરિયાની સપાટી ઉંચા દરે વધી રહી છે.

આર્કટિક અને એન્ટાર્કટિકા

- આર્કટિક દરિયાઈ બરફની હદ વર્ષ 2020 માં તેની બીજી સૌથી નીચી સપાટીએ પહોંચી ગઈ.
- આર્કટિક દરિયાઈ બરફની લઘુત્તમ મર્યાદા વર્ષ 2020 માં 3.74 મિલિયન ચોરસ કિલોમીટર હતી, વર્ષ 2012 પછી બીજી વખત આ મર્યાદા ઘટાડીને 4 મિલિયન ચોરસ કિલોમીટરથી ઓછી કરી દેવામાં આવી.
- વર્ષ 2020 માં તાપમાન સાઈબેરીયન આર્કટિકના વિશાળ વિસ્તારમાં સરેરાશ કરતા 3 ડિગ્રી સે વધુ હતું.
- રશિયન શહેર વર્ખોયન્સ્કમાં 38 ડિગ્રી તાપમાન હતું.
- એન્ટાર્કટિક દરિયાઈ બરફનો વિસ્તાર લાંબા સમય સુધી સરેરાશની નજીક રહ્યો હતો.
- જો કે, એન્ટાર્કટિક બરફ શીટ 1990 ના દાયકાના ઉત્તરાર્ધની તુલનામાં વધુ ઘટાડો થયો.
- વર્ષ 2005 ની આસપાસ આ વલણ તીવ્ર બન્યું હતું અને હાલમાં પશ્ચિમ એન્ટાર્કટિકા અને એન્ટાર્કટિક દ્વીપકલ્પની મુખ્ય હિમનદીઓના વધતા પ્રવાહ દરને કારણે એન્ટાર્કટિકા વાર્ષિક આશરે 175 થી 225 ગીગાટન બરફ ગુમાવે છે.

ભારતમાં હવામાનની ભારે ઘટનાઓ

- ભારત 1994 થી ચોમાસામાં પરિવર્તન અનુભવી રહ્યાં છે, જેમાં ભારે પૂર અને ભૂસ્ખલન જોવા મળી રહ્યાં છે.
- મે 2020 માં પશ્ચિમ દરિયાકાંઠે વાવાઝોડું ચક્રવાત એમ્ફન (Amphan) ને ઉત્તર હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રના સૌથી ખર્ચાળ ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે, જેને આશરે 14 અબજ અમેરિકન ડોલરનું નુકસાન થયું છે.

આબોહવા અસર

ભારે હવામાન પરિસ્થિતિઓ:

- આખા વિશ્વના લોકો રોગચાળો તેમજ વાવાઝોડા, ચક્રવાત, ભારે વરસાદ અને ભારે ગરમી જેવી ભારે મોસમી ઘટનાઓનો અનુભવ કરી રહ્યાં છે.

- > કોવિડ-19 રોગચાળાએ ચક્રવાત, વાવાઝોડા અને અન્ય સમાન આત્યંતિક મોસમી ઘટનાઓથી પ્રભાવિત લોકોની પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રક્રિયાને વિક્ષેપિત કરી.
- માનવ ગતિશીલતાના મુદ્દાઓ:
 - > કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે ચળવળના નિયંત્રણો અને આર્થિક મંદી, ગીચ વસ્તીવાળા વિસ્તારોમાં વસતા નબળા અને વિસ્થાપિત લોકો માટે માનવતાવાદી સહાય લંબાવવાની પ્રક્રિયા ધીમી પડી.
 - > રોગચાળાએ માનવ ચળવળની ચિંતાઓને વધુ તીવ્ર બનાવી અને હવામાન જોખમને સમજવા અને નબળા લોકો પર તેના પ્રભાવને ઘટાડવા માટે એકીકૃત અભિગમની આવશ્યકતા પર પ્રકાશ પાડ્યો.

વિશ્વ હવામાન સંસ્થા

- > આ સંગઠન એક આંતર સરકારી સંસ્થા છે જેમાં 192 દેશો અને પ્રદેશોના સદસ્યતા છે. ભારત તેનો સભ્ય છે.
- > તેની શરૂઆત આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન સંસ્થા દ્વારા 1873માં વિએના આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન પરિષદ પછી થઈ હતી.
- સ્થાપન:
 - > આ સંગઠન, 23 માર્ચ 1950 માં સ્થપાયેલ, WMO સંમેલનની બહાલી સાથે, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની હવામાનશાસ્ત્ર (હવામાનશાસ્ત્ર અને આબોહવા), હાઈડ્રોલોજી અને સંબંધિત ભૌગોલિક વિજ્ઞાનની વિશેષ એજન્સી બની.
 - > મુખ્ય મથક: જિનીવા, સ્વિટ્ઝર્લન્ડ.

આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અહેવાલ 2021

- > વર્ષ 2021 માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા કમિશન (USCIRF) ના વાર્ષિક અહેવાલમાં ભારતને (મુખ્ય ચિંતાનો દેશો) 'ખાસ ચિંતાના વિષયવાળા દેશોની શ્રેણીમાં સુચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે.
- > અગાઉ, યુએસ સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટે તેના 2020 ના માનવ અધિકાર અહેવાલમાં ભારતમાં અનેક માનવ અધિકાર મુદ્દાઓ તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું.

Back to Basics : USCIRF વિશે

- > USCIRF એ એક સ્વતંત્ર, દ્વિપક્ષી યુએસ ફેડરલ કમિશન છે જે 'આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અધિનિયમ, 1998-IRFA' હેઠળ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે. USCIRF આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણોના આધારે વૈશ્વિક સ્તરે ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘન પર નજર રાખે છે
- > તે યુ.એસ.ના વહીવટની સલાહકાર સંસ્થા છે.
- > USCIRF 2021 વાર્ષિક અહેવાલમાં કેલેન્ડર વર્ષ 2020 દરમિયાન 26 દેશોમાં ઉલ્લંઘનો અને ધાર્મિક સ્વતંત્રતાની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે અને યુએસ નીતિ માટે સ્વતંત્ર ભલામણો કરવામાં આવી છે.
- > તેનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટન ડીસીમાં સ્થિત છે.

અહેવાલ વિશે

- રિપોર્ટનું મુખ્ય કેન્દ્ર દેશના બે જૂથો પર છે :
 - > તે આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અધિનિયમ, 1998 હેઠળ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘન પર આધારિત છે, જેમાં ખાસ કરીને વિશેષ ચિંતા વાળા દેશ (Countries of Particular Concern-CPC) અને સ્પેશિયલ વોય લિસ્ટની નિમણુંક માટે રાજ્યના સચિવને ભલામણ કરે છે.
 - > સ્પેશિયલ વોય લિસ્ટ સૂચિમાં તે દેશોનો સમાવેશ થાય છે, જેમની સરકારોએ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનું તીવ્ર ઉલ્લંઘન કર્યું છે અથવા તેમનો આરોપ મૂક્યો છે. જો કે, હજી સુધી આ દેશોમાં CPC સૂચિમાં શામેલ દેશોના સ્તરે ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવી રહ્યું નથી.
 - > IRFA યુ.એસ. સચિવના વિદેશ સચિવને CPC તરીકે નિયુક્ત દેશોમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ગંભીર ઉલ્લંઘનોને દૂર કરવા માટે વિશિષ્ટ અને લવચીક નીતિપૂર્ણ નિર્ણય લેવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે. આમાં પ્રતિબંધો લાદવા, દેશોને અપાયેલી મુક્તિઓ નાબૂદ કરવી વગેરેનો સમાવેશ છે.
 - > અહેવાલમાં વૈશ્વિક સ્તરે ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અધિનિયમના ઉલ્લંઘન પર નજર રાખવા માટે USCIRFને આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણોનો ઉપયોગ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને યુએસ સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટને નીતિઓની ભલામણ કરવામાં આવી છે.

USCIRFની નવીનતમ ભલામણો

- ખાસ ચિંતાના દેશો (CPC):
 - > CPC આ યાદીમાં સમાવિષ્ટ દેશો રશિયા, સીરિયા અને વિયેતનામ અને ભારતની ભલામણ કરે છે.
 - > CPCની સૂચિમાં પહેલાથી શામેલ અને USCIRF દ્વારા ફરીથી નિમણુંક માટે ભલામણ કરાયેલા દેશોમાં બર્મા, ચીન, એરિટ્રીઆ, ઈરાન, નાઈજીરિયા, ઉત્તર કોરિયા, પાકિસ્તાન, સાઉદી અરેબિયા, તાજિકિસ્તાન, તુર્કમેનિસ્તાન અને વિયેતનામનો સીપીસી તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- વિશેષ દેખરેખ સૂચિ (SWL):
 - > USCIRF વર્ષ 2020 માં SWL માટે 15 દેશો અફઘાનિસ્તાન, અલ્જીરિયા, અઝરબૈજાન, બહેરિન, મધ્ય આફ્રિકન પ્રજાસત્તાક, ફ્યુબા, ઈજિપ્ત, ઈન્ડોનેશિયા, ઈરાક, કઝાકિસ્તાન, મલેશિયા, નિકારાગુઆ, સુદાન, તુર્કી અને ઉઝબેકિસ્તાનની ભલામણ કરે છે.
- વિશેષ ચિંતાનો વિષય (EPC):
 - > તે 'વિશેષ ચિંતાનો વિષય' (EPC) તરીકે પુનઃ એકીકરણ ભલામણ સાત બિન-રાષ્ટ્ર પ્રવૃત્તિઓ – અલ શબાબ, બોકો હરમ, હોઉથીસ, તાહરિર અલ શામ (HTS), ઈસ્લામિક રાજ્ય ગ્રેટર સહારા (ISGS), જમાત નાસર અલ-ઈસ્લામ વોલ મુસ્કીમિન (JNIM) અને તાલિબાન.

USCIRF ભલામણો

- > આ અંતર્ગત, અમેરિકન વહીવટીતંત્રને 'ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ગંભીર ઉલ્લંઘન'ના કેસમાં ચોક્કસ ભારતીય વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓ પર લક્ષિત પ્રતિબંધો લાદવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- > રિપોર્ટમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘનની નિંદા કરવાની અને ધાર્મિક સ્વતંત્રતાની હિમાયત કરતી ધાર્મિક સંસ્થાઓ અને માનવાધિકાર જૂથોને ટેકો આપવાની વાત કરવામાં આવી છે.
- > યુ.એસ. વહીવટીતંત્રે આંતર-વિશ્વાસ વાટાઘાટો અને 'ફ્લાડ' જેવા વિવિધ દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય મંચોમાં તમામ સમુદાયોના અધિકારોને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.

ભારતમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતા

- > ભારતીય બંધારણની કલમ 25-28 એ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો મૂળભૂત અધિકાર તરીકે ઉલ્લેખ કર્યો છે.
- > કલમ 25 (અંતઃકરણની સ્વતંત્રતા અને મુક્તપણે ધર્મનું આચરણ, આચાર અને પ્રચાર કરવાની સ્વતંત્રતા).
- > કલમ 26 (ધાર્મિક બાબતોનું સંચાલન કરવાની સ્વતંત્રતા).
- > કલમ 27 (કોઈ ચોક્કસ ધર્મના પ્રમોશન માટે કર ચૂકવવા અંગેની સ્વતંત્રતા).
- > કલમ 28 (અમુક ચોક્કસ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ધાર્મિક શિક્ષણ અથવા ધાર્મિક ઉપાસનામાં ભાગ લેવાની સ્વતંત્રતા).
- > આ સિવાય બંધારણની કલમ 29-30 માં લઘુમતીઓના હિતોની સુરક્ષા સંબંધિત જોગવાઈઓ શામેલ છે.

રાષ્ટ્રીય આબોહવા નબળાઈ આકારણી અહેવાલ

- > વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગે સંયુક્ત માળખાનો ઉપયોગ કરીને ભારતમાં અનુકૂળ આયોજન માટે રાષ્ટ્રીય આબોહવા નબળાઈ આકારણી અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે .

Back to Basics : અહેવાલ વિશે

- > મુખ્ય ચાલકો (નબળાઈના મુખ્ય ડ્રાઈવરો) ની દ્રષ્ટિએ વર્તમાન વાતાવરણના જોખમો અને નબળાઈઓનો અહેવાલમાં ભારતના સૌથી સંવેદનશીલ રાજ્યો અને જિલ્લાઓની ઓળખ કરવામાં આવી છે.
- > આ અનુકૂલન અને વિકાસ અને અનુકૂલન કાર્યક્રમોના અમલીકરણથી સંબંધિત રોકાણને પ્રાધાન્ય આપવામાં મદદ કરશે.
- > આ આકારણી અનન્ય છે કારણ કે તે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં સંયુક્ત માળખાનો ઉપયોગ કરે છે જેથી તેઓ નીતિ અને વહીવટી સ્તરે નિર્ણય લેવાની ક્ષમતાને સશક્ત કરે.
- > આકારણીના કેટલાક મુખ્ય સૂચકોમાં ગરીબીની રેખા નીચે જીવતા લોકોની ટકાવારી શામેલ છે; કુદરતી સંસાધનોથી થતી આવકનો હિસ્સો; સીમાંત અને નાના મકાનમાલિકોનું પ્રમાણ, કર્મચારીઓમાં મહિલાઓની ભાગીદારી; ઘનતા સહિત આરોગ્ય.

- > નેશનલ એક્શન પ્લાન ઓન ફ્લાઈમેટ ચેન્જ બે મિશન હેઠળ (કુલ 8 મિશન) ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ છે.
- > સસ્ટેનેબલ હિમાલયન ઈકોસિસ્ટમ્સ માટે રાષ્ટ્રીય મિશન (NMSHE).
- > નેશનલ મિશન ઓન સ્ટ્રેટેજિક નોલેજ ફોર ફ્લાઈમેટ ચેન્જ (NMSKCC).

અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અતિ સંવેદનશીલ રાજ્યો: રાષ્ટ્રીય આબોહવા નબળાઈ આકારણી અહેવાલમાં ઝારખંડ, મિઝોરમ, ઓડિશા, છત્તીસગઢ, આસામ, બિહાર, અરૂણાચલ પ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળને એવા રાજ્યો તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા છે જે હવામાન પરિવર્તન પ્રત્યે ખૂબ સંવેદનશીલ છે.
- > નિમ્ન-મધ્યમ સંવેદનશીલ રાજ્યો : હિમાચલ પ્રદેશ, તેલંગાણા, સિક્કિમ અને પંજાબ.
- > ઓછા સંવેદનશીલ રાજ્યો: ઉત્તરાખંડ, હરિયાણા, તમિલનાડુ, કેરળ, નાગાલેન્ડ, ગોવા અને મહારાષ્ટ્ર.
- > અતિ સંવેદનશીલ જિલ્લાઓ: અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, આસામ, બિહાર અને ઝારખંડના 60% થી વધુ જિલ્લાઓને હવામાન પલટા પ્રત્યે સંવેદનશીલ માનવામાં આવતા રાજ્યોમાં અત્યંત સંવેદનશીલ જિલ્લા તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે .
- > ભારતના તમામ જિલ્લાઓમાં નબળાઈના ગુણ ઘણા નીચા રેન્જમાં છે . આ સૂચવે છે કે તમામ જિલ્લાઓ અને રાજ્યો ભારતમાં હાલના વાતાવરણના જોખમ માટે અંશે સંવેદનશીલ છે.

પરિણામોનું મહત્વ

- > આ મૂલ્યાંકનોનો ઉપયોગ પેરિસ કરાર હેઠળ રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન (NDC) પર ભારતને જાણ કરવા માટે થઈ શકે છે.
- > NDC પેરિસ કરારનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે. રાષ્ટ્ર કક્ષાએ ઉત્સર્જન ઘટાડવા અને હવામાન પલટાના વિપરીત પ્રભાવોને ઘટાડવા માટે દરેક દેશ દ્વારા પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે. NDCનો દરેક દેશ ઘરેલું શરતો અને ક્ષમતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેની મહત્વાકાંક્ષા પ્રદર્શિત કરે છે.
- > આ આકારણીઓ આબોહવા પરિવર્તન અંગે ભારતની રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજનાને સમર્થન આપશે.
- > આ આકારણીઓ વધુ લક્ષિત આબોહવા પરિવર્તન પ્રોજેક્ટ્સના વિકાસમાં ફાળો આપશે અને સાથે સાથે હવામાન પલટાને લગતી રાજ્યની ક્રિયા યોજનાઓના અમલીકરણ અને શક્ય સુધારાને પણ સમર્થન આપશે.
- > આ લીલી આબોહવા ભંડોળ, મૈત્રીપૂર્ણ ભંડોળ અને બહુપક્ષીય અને દ્વિપક્ષીય એજન્સીઓના ભંડોળ દ્વારા અનુકૂલન પ્રોજેક્ટ્સ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.
- > તે સમગ્ર ભારતમાં આબોહવા પરિવર્તનની દ્રષ્ટિએ સંવેદનશીલ સમુદાયોને લાભ માટે શ્રેષ્ઠ રીતે ડિઝાઈન કરેલા

આબોહવા પરિવર્તન અનુકૂળનને લગતા પ્રોજેક્ટ વિકસિત કરશે.

આબોહવા જોખમ

- > ગરમીના મોજા, દુષ્કાળ, પૂર, ચક્રવાત અને જંગલની અગ્નિ જેવી આબોહવાની ચરમસીમાની અસરો, કેટલાક ઈકોસિસ્ટમ્સની ગંભીર નબળાઈ અને સંવેદનશીલતાને કેટલાક ઈકોસિસ્ટમ્સ અને વર્તમાન આબોહવાની પરિવર્તનશીલતાને પ્રકાશિત કરે છે.
- > બિન-આબોહવાના પરિબળો અને અસમાન વિકાસ પ્રક્રિયાઓ દ્વારા પેદા થયેલ બહુ-પરિમાણીય અસમાનતા નબળાઈ અને જોખમમાં તફાવત પેદા કરે છે. આ તફાવતો હવામાન પલટાના જોખમને આકાર આપે છે.
- > જર્મન વોય ગ્લોબલ ફ્લાયમેટ રિસ્ક ઈન્ડેક્સ-2019, અનુસાર ભારતનો 181 દેશોમાંથી પાંચમો ક્રમ છે, જે અત્યંત જોખમી અને સંવેદનશીલ છે.

સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા સીડ ફંડ યોજના

- > તાજેતરમાં સરકાર દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા સીડ ફંડ સ્કીમ (Startup India Seed Fund Scheme- SISFS) શરૂ થઈ છે.
- > અગાઉ આ યોજના સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા ઇનિશિયેટિવ 5 વર્ષ પૂર્ણ થવાને ધ્યાનમાં રાખીને યોજાયેલી 'પ્રારંભ: સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા ઇન્ટરનેશનલ સમિટ' (Prarambh: Startup India International Summit) દ્વારા પસાર થઈ હતી.

Back to Basics : સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા સીડ ફંડ સ્કીમ (SISFS) વિશે

- ઉદ્દેશ્ય:
 - > યોજનાનો ઉદ્દેશ સ્ટાર્ટઅપ્સનો પ્રોટોટાઇપ વિકાસ, ખ્યાલનો પુરાવો, ઉત્પાદન પરીક્ષણ, બજારમાં પ્રવેશ માટે નાણાકીય સહાય પ્રદાન કરવાનું છે.
 - > 945 કરોડ રૂપિયાની યોજના 'ઉદ્યોગ અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પ્રમોશન વિભાગ' દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે.

પાત્રતા માટેની આવશ્યકતાઓ

- > DPIIT શરૂઆતના એ જ સ્ટાર્ટઅપને માન્યતા આપશે કે જે અરજીના સમયગાળાથી 2 વર્ષથી વધુ ન થયા હોય.
- > કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય સરકારની કોઈપણ યોજના હેઠળ સ્ટાર્ટઅપ દ્વારા 10 લાખથી વધુની નાણાકીય સહાય પ્રાપ્ત કરવામાં આવતી ન હોય.

વિશેષતા

- > આગામી 4 વર્ષમાં 300 ઈન્ક્યુબેટર્સ દ્વારા લગભગ 3,600 ઉદ્યોગકારોને ટેકો આપવામાં આવશે.
- > નિષ્ણાતોની સલાહકાર સમિતિ— DPIIT દ્વારા રચિત EAC, યોજનાના સંપૂર્ણ અમલ અને દેખરેખ માટે જવાબદાર રહેશે.

- > સમિતિ દ્વારા પસંદ કરાયેલા પાત્ર ઈન્ક્યુબેટર્સને રૂ 5 કરોડ સુધીની ગ્રાન્ટ રકમ આપવામાં આવશે.
- > પસંદ કરેલ ઈન્ક્યુબેટરોને પ્રોટોટાઇપ, કોન્સેપ્ટ પ્રૂફ, સ્ટાર્ટઅપ્સના પ્રોડક્ટ ટેસ્ટિંગના વિકાસ માટે 20 લાખ રૂપિયા સુધીની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવશે.
- > બજારમાં પ્રવેશ, વેપારીકરણ અથવા કન્વર્ટિબલ ડિબેચર્સ અથવા ઋણ સંબંધિત ઉપકરણો માટે સ્ટાર્ટઅપ્સને 50 લાખ રૂપિયા સુધીનું રોકાણ પ્રદાન કરવામાં આવશે.

અપેક્ષિત લાભ

- > આ ટાયર 2 અને ટાયર 3 સેક્ટરમાં સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ મજબૂત બનાવવામાં મદદ કરશે, કારણ કે ભારતના નાના શહેરોમાં હંમેશાં યોગ્ય નાણાં પૂરા પાડવામાં આવતા નથી.
- સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા ઇનિશિયેટિવ વિશે:
 - > તે 2016માં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી તે એક મજબૂત સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ બનાવવામાં નવાચારને પોષણ અને દેશમાં ઉભરતા સાહસિકોને તકો પૂરી પાડવા માટે ખ્યાલ રજૂ કરે છે.
 - તે નીચેના ત્રણ ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે:
 - > સરળીકરણ અને હેન્ડહોલ્ડિંગ.
 - > નાણાં સહાય અને પ્રોત્સાહન.
 - > ઉદ્યોગ-એકેડેમીની ભાગીદારી અને સેવન.

સંબંધિત સરકારી પહેલ

- > સ્ટાર્ટઅપ ઇનોવેશન ચેલેન્જ: કોઈ પણ સ્ટાર્ટઅપ તેના નેટવર્કિંગ અને ફંડ એકઠું કરવાના પ્રયત્નોનો લાભ લેવાની આ એક શ્રેષ્ઠ તક છે.
- > રાષ્ટ્રીય પ્રારંભિક પુરસ્કારો: તે નવીનીકરણ અને ઈન્જેક્શન સ્પર્ધા દ્વારા આર્થિક ગતિશીલતામાં ફાળો આપી રહેલા ઉત્કૃષ્ટ સ્ટાર્ટઅપ્સ અને ઈકોસિસ્ટમ ઈનેબલર્સને ઓળખવા અને પુરસ્કાર આપવા વિશે છે.
- > સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ પર આધારિત રાજ્યોની રેન્કિંગ: તે વિકસિત આકારણી સાધન છે જેનો વિકાસ વિકાસશીલ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને તેમના સંપૂર્ણ સમર્થન સાથે સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ તરીકે થયો છે.
- > SCO સ્ટાર્ટઅપ ફોરમ: સામૂહિક ઈકોસિસ્ટમના વિકાસ અને સુધારણા માટે શંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગનાઇઝેશન (SCO) સ્ટાર્ટઅપ ફોરમ ઓક્ટોબર 2020 માં પહેલીવાર શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- કમેન્સમેન્ટ:
 - > કમેન્સમેન્ટ સમિટનો હેતુ વૈશ્વિક શરૂઆત અને યુવા વિચારો અને નવીનતાઓને એકસાથે પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવાનું છે.

બીજ ભંડોળ (Seed Funding)

- > બીજ ભંડોળ એન્ટરપ્રાઇઝ અથવા વ્યવસાયના પ્રારંભિક તબક્કામાં વપરાય છે.
- > તે કંપનીને તેના નાણાકીય પ્રારંભિક તબક્કામાં મદદ કરે છે,

જેમાં બજાર સંશોધન અને ઉત્પાદન વિકાસ જેવી પહેલનો સમાવેશ થાય છે.

- > બીજ ભંડોળ સ્થાપક, મિત્રો, કુટુંબ, ઈન્ક્યુબેટર્સ, સાહસ મૂડી કંપનીઓ વગેરે સહિતના અસંખ્ય સંભવિત રોકાણકારો દ્વારા કરી શકાય છે. એન્જલ ઈન્વેસ્ટર બીજ ભંડોળમાં ભાગ લેનારા સૌથી સામાન્ય રોકાણકારોમાંના એક છે.
- > એન્જલ રોકાણકારો જોખમી સાહસોમાં રોકાણ કરે છે અને રોકાણના બદલામાં કંપનીમાં ઈક્વિટી હિસ્સો મેળવે છે.

ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રમોશન વિભાગ

- > આ વિભાગને અગાઉ ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપારને પ્રોત્સાહન આપવા ઔદ્યોગિક નીતિ અને પ્રમોશન વિભાગ કહેવામાં આવતું હતું. તેને જાન્યુઆરી 2019માં DPIIT નામ આપવામાં આવ્યું હતું.
- > તે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ આવે છે.
- > વર્ષ 2018માં, ઈ-કોમર્સને લગતી બાબતોને DPIIT વિભાગમાં તબદીલ કરવામાં આવી હતી અને વર્ષ 2019માં, આ વિભાગને આંતરિક વેપાર, વેપારીઓ અને તેમના કર્મચારીઓના કલ્યાણ અને પ્રારંભની બાબતોનો હવાલો પણ સોંપાયો હતો.
- > DPIIT નવી અને આગામી તકનીકીની ભૂમિકા, વિદેશી પ્રત્યક્ષ રોકાણો (વિદેશી ડાયરેક્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ) પ્રદાન કરવા અને ઉદ્યોગોના સંતુલિત વિકાસ માટેના રોકાણોમાં દેશના ઔદ્યોગિક વિકાસ સહાય દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવતી ગતિ છે.
- DPIIT ભાગીદારી:
 - > વ્યવસાય સુધારણા ક્રિયા યોજના (BRP) હેઠળ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોની રેન્ડિંગ.
 - > ઔદ્યોગિક કોરિડોર
 - > રોકાણ ભારત
 - > મેક ઈન ઈન્ડિયા પહેલ વગેરે.

છેલ્લા 12 મહિનામાં બે ભારતીય પુખ્ત વયના એકને સાયબર ગુનાનો અનુભવ થયો: અહેવાલ

- > NortonLifeLock એ તાજેતરમાં '2021 Norton cyber-Safety Insights Report' શીર્ષક સાથે એક રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો હતો.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- > છેલ્લાં 12 મહિનામાં 59% ભારતીયો, એટલે કે દેશના બે પુખ્ત વયના એક એ, સાયબર કાર્ડમનો અનુભવ કર્યો છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ, 10 ભારતીય વયસ્કોમાંથી 7 માને છે કે કોવીડ-19 દ્વારા બનાવેલા દૂરસ્થ કાર્ય વાતાવરણ (Remote work atmosphere)ને હેકરો અને સાયબર ગુનેગારો માટે માર્ગ સરળ બનાવ્યો છે.

- > ભારતમાં લગભગ 52% પુખ્ત લોકો સાયબર કાર્ડમથી પોતાને કેવી રીતે બચાવવા તે જાણતા નથી.
- > 27 કરોડ ભારતીય પુખ્ત વયના લોકોએ ઓળખ ચોરીનો અનુભવ કર્યો છે.
- > ઓનલાઇન ટ્રાન્ઝેક્શનનો ઉપયોગ કરતા 90% ગ્રાહકો તેમના ડેટાને સુરક્ષિત રાખવા માટે સક્રિય પગલા લઈ રહ્યા છે.
- > 42% માને છે કે તેમની ગોપનીયતાનું રક્ષણ કરવું અશક્ય છે.
- > 66% માને છે કે તેઓ COVID-19 ને કારણે સાયબર ગુનાઓ માટે વધુ સંવેદનશીલ છે.
- > 52% સાયબર કાર્ડમ પીડિતો મદદ માટે તેમના મિત્રો તરફ વળ્યા અને 47% લોકોએ સમસ્યાઓના સમાધાન માટે કંપનીનો સંપર્ક કર્યો છે.
- > ભારતમાં થયેલા કુલ સાયબર ગુનાઓમાંથી, 2020 માં 14% ગુના થયા છે.
- > 2020-21માં 270 મિલિયનથી વધુ પુખ્ત ઓળખ ચોરીનો ભોગ બન્યા છે.

સાયબર ગુનાઓ અંગે જાગૃતિ ફેલાવવાનાં પગલાં

- > ભારતીય સાયબર કાર્ડમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C) ની શરૂઆત દેશમાં સાયબર ગુનાઓથી સંબંધિત મુદ્દાઓને સંભાળવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- > બાળ જાતીય શોષણની સામગ્રી અથવા બાળ અશલીલતાને લગતી ફરિયાદોની જાણ કરવા માટે એક ઓનલાઇન સાયબર કાર્ડમ રિપોર્ટિંગ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > સાયબર સ્વચ્છતા કેન્દ્રની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી આ બોટનેટ સફાઈ અને માલવેર વિશ્લેષણ કેન્દ્રો છે.
- > રાષ્ટ્રીય ક્રિટિકલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટરનો પ્રારંભ મહત્વપૂર્ણ માહિતીના માળખાગત સંરક્ષણ માટે કરવામાં આવ્યો હતો.

વિશ્વસનીય ટેલિકોમ ઉપકરણ ઉત્પાદકો માટે ઓનલાઇન પોર્ટલ શરૂ કરાયું

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં 'વિશ્વસનીય સ્ત્રોતો' પાસેથી ટેલિકોમ ઉપકરણ પ્રાપ્ત કરવા માટે એક ઓનલાઇન પોર્ટલ શરૂ કર્યું છે. આ પોર્ટલમાં સૂચિબદ્ધ થનારા સ્ત્રોતોની ઓળખ દેશની સર્વોચ્ચ સાયબર સુરક્ષા કચેરીઓ દ્વારા કરવામાં આવશે.

Back to Basics : પોર્ટલ વિશે

- > આ પોર્ટલ તમામ વિશ્વસનીય કંપનીઓ અને તેમના સાધનોની સૂચિ બનાવશે. આનાથી દેશમાં ટેલિકોમ ઓપરેટરો ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીય ઉત્પાદનો મેળવવામાં મદદ કરશે.
- > હાલમાં આ પોર્ટલનો ઉપયોગ ફક્ત પસંદ કરેલા ઓપરેટરો માટે જ ઉપલબ્ધ છે.

- > પોર્ટલ હાલમાં તેના બીટા તબક્કામાં છે. પોર્ટલની ભૂલો દૂર કર્યા પછી ભારત સરકાર જૂન 2021 માં સત્તાવાર રીતે પોર્ટલ શરૂ કરશે.

બીટા તબક્કો

- > બીટા તબક્કો એ સોફ્ટવેર પ્રકાશન ચક્રનો નિર્ણાયક તબક્કો છે. આ સોફ્ટવેર વિકાસ અને પરિપક્વતાના તબક્કામાંથી એક છે.

સોફ્ટવેર પ્રકાશન ચક્ર

- > સોફ્ટવેર પ્રકાશન ચક્ર એ સોફ્ટવેરના વિકાસ અને પરિપક્વતાનો તબક્કો છે. આ નીચે મુજબ છે:
- **પૂર્વ-આલ્ફા:**
 - > સોફ્ટવેરનું ઔપચારિક પરીક્ષણ પહેલાં કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓ છે
- **આલ્ફા:**
 - > સોફ્ટવેર પરીક્ષણનો પ્રથમ તબક્કો
- **બીટા:**
 - > આ તબક્કામાં, સોફ્ટવેર સુવિધાઓ પૂર્ણ છે, તેમ છતાં, તેમાં જાણીતી અને અજાત ભૂલો હોવાની સંભાવના છે.
- **મેન્યુફેક્ચરિંગમાં પ્રકાશન:**
 - > વપરાશકર્તાઓને સોફ્ટવેરની પ્રામાણિકતાને ચકાસવાની મંજૂરી છે.
- **સામાન્ય ઉપલબ્ધતા:**
 - > બધી જરૂરી વેપારીકરણ પ્રવૃત્તિઓ પૂર્ણ.

આ પોર્ટલ ભારતમાં કેમ શરૂ કરવામાં આવી રહ્યું છે?

- > આ પોર્ટલ ભારતીય કંપનીઓને પડોશી દેશો, ખાસ કરીને ચીન દ્વારા સાયબરના જોખમોથી બચાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવી રહ્યું છે. ચીન તરફથી સાયબર સુરક્ષાની ધમકીઓ તાજેતરમાં વધી છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીએ વૈશ્વિક ઉર્જા સમીક્ષા રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો

- > આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીએ તાજેતરમાં જ વૈશ્વિક ઉર્જા સમીક્ષા રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં કાર્બન ડાયોક્સાઇડનું ઉત્સર્જન વર્ષ 2019 માં નોંધાયેલા સ્તર કરતા 1.4% વધારે છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા: ભારત

- > નવીકરણ સ્ત્રોતમાંથી વીજળી ઉત્પન્ન થતાં કોલસાથી ચાલતા વીજ ઉત્પાદન ત્રણ ગણા વધારે હશે.
- > કોલસાની માંગમાં 9% વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે.
- > પેરિસ સમજૂતી હેઠળ ભારતે તેના જીડીપીની ઉત્સર્જનની તીવ્રતા 33% થી ઘટાડીને 35% કરવાની પ્રતિબદ્ધતા આપી છે. હાલમાં, ભારતનું કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ઉત્સર્જન વૈશ્વિક

સરેરાશ કરતા 60% અને યુરોપિયન યુનિયનમાં ઉત્સર્જનની સમકક્ષ છે, જે 35 ગીગાટોન છે.

અહેવાલની વિશેષતા: વિશ્વ

- > 2021 માં વિશ્વવ્યાપી કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ઉત્સર્જનમાં 5 અબજ ટનનો વધારો થશે.
- > 2021 માં ચાઇના 80% કરતા વધારે કોલસાની માંગનું નેતૃત્વ કરશે. બીજી તરફ, નવીનીકરણીય વસ્તુઓમાંથી વીજળી ઉત્પાદન માટે ચીન પણ બજારનું નેતૃત્વ કરશે.
- > યુ.એસ. અને યુરોપિયન દેશોમાં પણ કોલસાની માંગમાં વધારો થશે. જો કે, તે પૂર્વ-કટોકટીના સ્તરની નીચે રહેશે.
- > કોલસા અને ગેસની માંગ 2019 ના સ્તરથી ઉપર જવાની છે. જો કે, તેલની માંગ તેની 2019 ની ઊંચાઈથી નીચે રહેશે. આનું કારણ એ છે કે કોવિડ-19 કટોકટીને કારણે ઉડ્યન ક્ષેત્ર ખૂબ દબાણ હેઠળ છે.
- > નવીનીકરણીય ઉર્જા 30% વીજળી પ્રદાન કરશે.
- > પવન ઉર્જા ઉત્પાદનમાં 275 ટેટ્રા વોટનો વધારો થશે. આ 17% નો વધારો છે.
- > સોલર પીવીમાં 145 ટેટ્રા વોટનો વધારો થશે, 2020 કરતા 18% જેટલો વધારો થશે.

પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના: જૂન સુધીમાં મફત અનાજ આપવામાં આવશે

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તે પ્રધાન ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના હેઠળ જૂન 2021 સુધીમાં 5 કિલો મફત અનાજ આપશે. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013 હેઠળ આવતા લોકોને મફત અનાજ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી રહ્યા છે. આ જૂન 2021 સુધી ચાલુ રહેશે.

Back to Basics : યોજના

- > આશરે 80 કરોડ લાભાર્થીઓને દર મહિને વ્યક્તિ દીઠ 5 કિલોના દરે મફત અનાજ (ચોખા અથવા ઘઉં) આપવામાં આવે છે. આ રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદા હેઠળની માસિક પાત્રતા કરતાં વધુ છે. આ લાભાર્થીઓ તે છે જે અંત્યોદય અન્ન યોજના અને પ્રાધાન્યતા ઘરના બંને હેઠળ આવે છે.
- > આ યોજનાના વિસ્તરણ પાછળ 26,000 કરોડ રૂપિયા વધારાના ખર્ચ કરવામાં આવશે. ભારત સરકારે જાહેરાત કરી છે કે તે તમામ ખર્ચ ઉઠાવશે.

પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના

- > આ યોજના માર્ચ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે.
- > તે એપ્રિલ, 2020 થી જૂન, 2020 ના સમયગાળા માટે રૂ. 7 લાખ કરોડના ખર્ચે શરૂ કરાઈ હતી.

- > 90,000 કરોડની વધારાની ફાળવણી સાથે આ યોજના નવેમ્બર 2020 સુધી લંબાઈ હતી.
- > આ યોજના હેઠળ, દરેક કુટુંબને દર મહિને 5 કિલો ચોખા અથવા ઘઉં અને એક કિલો ગ્રામ આપવામાં આવે છે.

- > વળી, તેમાં વીમા યોજના અંતર્ગત આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા પ્રાપ્ત કુલ દાવાની સંખ્યાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

પ્રશ્નોત્તરી

પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના અંતર્ગત આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે વીમા યોજના શરૂ કરાઈ

- > ભારત સરકાર પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના હેઠળ આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે વીમા યોજના એક વર્ષ માટે લંબાવી રહી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ભારત સરકાર દ્વારા 2020 માં શરૂ કરાયેલ હાલની કોવિડ વોરિયર વીમા યોજના 24 માર્ચ 2021 સુધીમાં સમાપ્ત થવાની હતી.
- > ભારત સરકારે 24 એપ્રિલ, 2021 સુધીમાં યોજના હેઠળ અંતિમ દાવાઓને આમંત્રણ આપવા માટે એક મહિનાની વિંડો પૂરી પાડી હતી.
- > જો કે, યોજના બંધ થવા સામે વધતી ચિંતાઓને પગલે હવે તે એક વર્ષ માટે વધારવામાં આવી છે.

આરોગ્ય વીમા યોજના

- > પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના હેઠળ આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે વીમા યોજના માર્ચ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આરોગ્ય કર્મચારીઓને 50 લાખ રૂપિયા સુધીનું વીમા કવચ પૂરા પાડવા 90 દિવસ માટે શરૂ કરાઈ હતી, બાદમાં આ યોજના 24 માર્ચ, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી હતી.
- > આ યોજના દ્વારા આરોગ્ય કર્મચારીઓના આશ્રિતોને રાહત આપવામાં આવી છે જેમણે COVID-19 સામે લડતા પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો હતો. ન્યુ ઈન્ડિયા ઈન્સ્યુરન્સ કંપની દ્વારા આ યોજના હેઠળ આપવામાં આવેલ આરોગ્ય વીમો છે.
- > જ્યારે યોજનાની સમાપ્તિ 24 માર્ચ, 2021 ના રોજ થઈ, ત્યારે ભારત સરકારે જાહેરાત કરી કે COVID-19 યોદ્ધાઓની આરોગ્ય વીમા યોજનાનો અંત આવી રહ્યો છે. આ સંદર્ભે રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને નોટિસ પાઠવવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, ઘણા લોકો આગળ આવ્યા જેમણે હવે સરકારને આ યોજનાને એક વર્ષ માટે લંબાવવાની ફરજ પાડી છે. આ ચિંતાઓ નીચે મુજબ છે:
- > ડબલ મ્યુટન્ટ વેરિઅન્ટના ઝડપથી પ્રસરણ સાથે, દેશમાં કોવિડ -19 કેસની સંખ્યા વધી રહી છે, આ તબક્કે, યોજના બંધ થવાને કારણે આરોગ્ય કર્મચારીઓ અને તેમના આશ્રિતોને ભારે તકલીફ થશે.
- > યોજના બંધ કરતી વખતે, ભારત સરકારે એમ ન કહ્યાં કે કેટલા આરોગ્ય કર્મચારીઓએ પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો.

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - ભારત સરકાર દ્વારા 2020 માં શરૂ કરાયેલ હાલની કોવિડ વોરિયર વીમા યોજના 24 માર્ચ 2021 સુધીમાં સમાપ્ત થવાની હતી.
 - ભારત સરકાર પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના હેઠળ આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે વીમા યોજના એક વર્ષ માટે લંબાવી રહી છે.
 - આરોગ્ય કર્મચારીઓને 50 લાખ રૂપિયા સુધીનું વીમા કવચ પૂરા પાડવા 90 દિવસ માટે શરૂ કરાઈ હતી ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

- વૈશ્વિક આબોહવાની સ્થિતિ – 2020ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - આ અહેવાલ અમેરિકા દ્વારા આયોજિત લિડર્સ સમિટ ઓન ફ્લાઈમેટ દ્વારા જારી કરવામાં આવ્યો હતો.
 - વર્ષ 2020 માં, તીવ્ર (સ્ટ્રોંગ MHW) ની ઘટના વધુ (43 ટકા) હતી, જ્યારે મધ્યમ દરિયાઈ હિટ વેવ (મધ્યમ MHW) ની ઘટના પ્રમાણમાં ઓછી (28 ટકા) હતી.
 - વિશ્વ હવામાન સંસ્થા એક આંતર સરકારી સંસ્થા છે જેમાં 192 દેશો અને પ્રદેશોના સદસ્યતા છે. ભારત તેનો સભ્ય છે.
 - વિશ્વ હવામાન સંસ્થાની શરૂઆત આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન સંસ્થા દ્વારા 1873માં વિએના આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન પરિષદ પછી થઈ હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

- ભારતમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - કલમ 25 અંતઃકરણની સ્વતંત્રતા અને મુક્તપણે ધર્મનું આચરણ, આચાર અને પ્રચાર કરવાની સ્વતંત્રતા સંબંધિત છે.
 - કલમ 26 ધાર્મિક બાબતોનું સંચાલન કરવાની સ્વતંત્રતા સંબંધિત છે.
 - કલમ 27 કોઈ ચોક્કસ ધર્મના પ્રમોશન માટે કર ચૂકવવા અંગેની સ્વતંત્રતા સંબંધિત છે.
 - કલમ 28 અમુક ચોક્કસ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ધાર્મિક શિક્ષણ અથવા ધાર્મિક ઉપાસનામાં ભાગ લેવાની સ્વતંત્રતા સંબંધિત છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગે સંયુક્ત માળખાનો ઉપયોગ કરીને ભારતમાં અનુકૂળ આયોજન માટે રાષ્ટ્રીય આબોહવા નબળાઈ આકારણી અહેવાલ બહાર પાડ્યો છે.

2. NDC પેરિસ કરારનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે. રાષ્ટ્ર કક્ષાએ ઉત્સર્જન ઘટાડવા અને હવામાન પલટાના વિપરીત પ્રભાવોને ઘટાડવા માટે દરેક દેશ દ્વારા પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે.

3. જર્મન વોય ગ્લોબલ ક્લાયમેટ રિસ્ક ઈન્ડેક્સ -2019, અનુસાર ભારતનો 181 દેશોમાંથી પાંચમો ક્રમ છે, જે અત્યંત જોખમી અને સંવેદનશીલ છે.

4. ભારતના તમામ જિલ્લાઓમાં નબળાઈના ગુણ ઘણા નીચા રેન્જમાં છે. આ સૂચવે છે કે તમામ જિલ્લાઓ અને રાજ્યો ભારતમાં હાલના વાતાવરણના જોખમ માટે અંશે સંવેદનશીલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. સ્ટાર્ટઅપ ઈન્ડિયા સીડ ફંડ સ્કીમ (SISFS) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યોજનાનો ઉદ્દેશ સ્ટાર્ટઅપ્સનો પ્રોટોટાઇપ વિકાસ, ખ્યાલનો પુરાવો, ઉત્પાદન પરીક્ષણ, બજારમાં પ્રવેશ માટે નાણાકીય સહાય પ્રદાન કરવાનું છે.

2. 945 કરોડ રૂપિયાની યોજના 'ઉદ્યોગ અને આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પ્રમોશન વિભાગ' દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી છે.

3. DPIIT શરૂઆતના એ જ સ્ટાર્ટઅપને માન્યતા આપશે કે જે અરજીના સમયગાળાથી 2 વર્ષથી વધુ ન થયા હોય.

4. સમિતિ દ્વારા પસંદ કરાયેલા પાત્ર ઈનક્યુબેટર્સને રૂ. 5 કરોડ સુધીની ગ્રાન્ટ રકમ આપવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય સાયબર ક્રાઇમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C) ની શરૂઆત દેશમાં સાયબર ગુનાઓથી સંબંધિત મુદ્દાઓને સંભાળવા માટે કરવામાં આવી હતી.

2. સાયબર સ્વચ્છતા કેન્દ્રની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી આ બોટનેટ સફાઈ અને માલવેર વિશ્લેષણ કેન્દ્રો છે.

3. રાષ્ટ્રીય ક્રિટિકલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટરનો પ્રારંભ મહત્વપૂર્ણ માહિતીના માળખાગત સંરક્ષણ માટે કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. વિશ્વસનીય ટેલિકોમ ઉપકરણ ઉત્પાદકો માટે ઓનલાઇન પોર્ટલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ પોર્ટલ તમામ વિશ્વસનીય કંપનીઓ અને તેમના સાધનોની સૂચિ બનાવશે. આનાથી દેશમાં ટેલિકોમ ઓપરેટરો ગુણવત્તા અને વિશ્વસનીય ઉત્પાદનો મેળવવામાં મદદ કરશે.

2. હાલમાં આ પોર્ટલનો ઉપયોગ ફક્ત પસંદ કરેલા ઓપરેટરો માટે જ ઉપલબ્ધ છે.

3. પોર્ટલ હાલમાં તેના બીટા તબક્કામાં છે. પોર્ટલની ભૂલો દૂર કર્યા પછી ભારત સરકાર જૂન 2021 માં સત્તાવાર રીતે પોર્ટલ શરૂ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. આંતરરાષ્ટ્રીય ઉર્જા એજન્સીના વૈશ્વિક ઉર્જા સમીક્ષા રિપોર્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2021 માં વિશ્વવ્યાપી કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ઉત્સર્જનમાં 5 અબજ ટનનો વધારો થશે.

2. 2021 માં ચાઇના 80% કરતા વધારે કોલસાની માંગનું નેતૃત્વ કરશે. બીજી તરફ, નવીનીકરણીય વસ્તુઓમાંથી વીજળી ઉત્પાદન માટે ચીન પણ બજારનું નેતૃત્વ કરશે.

3. પવન ઉર્જા ઉત્પાદનમાં 275 ટેટ્રા વોટનો વધારો થશે. આ 17% નો વધારો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત સરકારે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તે પ્રધાન ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના હેઠળ જૂન 2021 સુધીમાં 5 કિલો મફત અનાજ આપશે.

2. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013 હેઠળ આવતા લોકોને મફત અનાજ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી રહ્યા છે. આ જૂન 2021 સુધી ચાલુ રહેશે.

3. આ યોજના માર્ચ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડ (ઘોરાડ)

- તાજેતરમાં જ પાકિસ્તાનના દક્ષિણ પંજાબમાં ચોલીસ્તાનના સંરક્ષિત વિસ્તારમાં શિકારીઓના એક જૂથે બે ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડ (GIB) ને ગોળી મારીને હત્યા કરી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દા

- ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડ (GIB) એ રાજસ્થાનનું રાજ્ય પક્ષી છે અને તે ભારતનું સૌથી વિવેચનાત્મક સંકુચિત પક્ષી માનવામાં આવે છે.
- તે ઘાસના મેદાનોની પ્રભાવી પ્રજાતિ માનવામાં આવે છે, જે ગ્રાસલેન્ડ ઇકોલોજીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- તેની મહત્તમ વસ્તી રાજસ્થાન અને ગુજરાત સુધી મર્યાદિત છે. આ પ્રજાતિ મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક અને આંધ્રપ્રદેશમાં ઓછી સંખ્યામાં જોવા મળે છે.
- આ પક્ષી અથડામણ / વિદ્યુત વિચ્છેદન, શિકાર (હજી પણ પાકિસ્તાનમાં પ્રચલિત છે), વીજ લાઈનોથી વસવાટનું નુકસાન અને વ્યાપક કૃષિ વિસ્તરણ વગેરેના પરિણામે જોખમમાં મૂકાય છે.
- **સુરક્ષા સ્થિતિ:**
 - આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રકૃતિ સંરક્ષણ યુનિયન લાલ સૂચિ (IUCN Red List): ગંભીર રીતે જોખમમાં મૂકેલી
 - ફ્લોરા અને ફ્લોનાના જોખમી જાતિના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર અંગેનું સંમેલન (CITES) : પરિશિષ્ટ-1
 - સ્થળાંતર પ્રજાતિના સંરક્ષણ પર સંમેલન (CMS): પરિશિષ્ટ-1
 - વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 - અનુસૂચી 1
- **ભારતની ચિંતા:**
 - ચોલીસ્તાન રણની રહેણાંક સુવિધાઓ, જ્યાં GIBને માર્યા ગયા હતા, તે રાજસ્થાનના ડેઝર્ટ નેશનલ પાર્ક (DNP) જેવું જ છે, જ્યાં GIBની બાકીની વસ્તી જોવા મળે છે.
 - DNP જેસલમેર અને બાડમેર શહેરોની નજીક સ્થિત છે,
 - તે થાર રણનો એક ભાગ છે.
 - ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડના નિવાસસ્થાનને સુરક્ષિત રાખવા 1981 ના વર્ષમાં તેને રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી.
 - રાજસ્થાન પાકિસ્તાનના સિંધ અને પંજાબ પ્રાંત સાથે આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ ધરાવે છે, આ પક્ષીઓ ત્યાં શિકારીઓ માટે એક સરળ શિકાર બની જાય છે.
 - આ દુર્લભ પક્ષીનો શિકાર કરવાથી ભારતમાં GIBની વસ્તી ઓછી થશે તેમજ રણના ઇકોસિસ્ટમને પણ અસર કરશે.
- **સરકારની પહેલ:**
 - તે પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયના વન્યપ્રાણી આવાસના સંકલન વિકાસ કાર્યક્રમ હેઠળ 'પ્રજાતિઓ પુનઃપ્રાપ્તિ કાર્યક્રમ' હેઠળ મૂકવામાં આવ્યો છે.

- MoEFCCએ 'ભારતીય આવાસ સુધારણા અને સંરક્ષણ સંવર્ધન ઓફ ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડ—એન ઇન્ટિગ્રેટેડ એપ્રોચ' નામનો એક કાર્યક્રમ પણ શરૂ કર્યો છે.
- આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડની વસ્તી વધારવાનો છે અને આ માટે તેઓ તેમના બચ્ચાઓને જંગલમાં મુક્ત કરશે.
- રાજસ્થાન સરકારે આ પ્રજાતિના સંવર્ધન ઘરો બાંધવા અને તેમના રહેઠાણો પરના માનવીય દબાણને ઓછું કરવા અને માળખાગત સુવિધા વિકસાવવા માટે 'પ્રોજેક્ટ ગ્રેટ ઇન્ડિયન બસ્ટાર્ડ' શરૂ કર્યું છે.

વિદેશી પ્રાણીઓ

- તાજેતરમાં જ દિલ્હી હાઈકોર્ટે કેન્દ્રને વન્યપ્રાણી (સુરક્ષા) અધિનિયમ, 1972 ના કાર્યક્ષેત્રમાં ન આવતા વિદેશી પ્રાણીઓના રક્ષણ માટે નિયમો બનાવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.
- કોર્ટનો આ આદેશ પ્રાણી અધિકાર જૂથ, પીપલ્સ ફોર એથિકલ ટ્રીટમેન્ટ ઓફ એનિમલ્સ (PETA), ભારત દ્વારા ઉત્તર પ્રદેશના એશિયાડ સર્કસમાં બચાવેલા એક નર દરિયાઈ ઘોડો (હિપ્પોપોટેમસ)ની પરિસ્થિતિ અંગેની એક અરજીના જવાબમાં આવ્યો હતો.
- જૂન 2020 ની શરૂઆતમાં, 'પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન મંત્રાલય' (MoEFCC) એ વિદેશી પ્રાણીઓના આયાતને નિયંત્રિત કરવાની સલાહ આપી હતી.

Back to Basics : વિદેશી જીવો

- વિદેશી શબ્દની કોઈ સમૂહ વ્યાખ્યા નથી, પરંતુ તે સામાન્ય રીતે પાળતુ પ્રાણી છે જે રાખવા માટે પ્રમાણમાં દુર્લભ અથવા અસામાન્ય હોય છે, અથવા સામાન્ય રીતે પાળતુ પ્રાણી (બિલાડી અને કૂતરો) જેને જંગલી જાતિઓ તરીકે રાખી શકાય છે.
- આ જાતિઓ સામાન્ય રીતે તેમની કુદરતી ભૌગોલિક શ્રેણીની બહારના વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે, જે મનુષ્ય દ્વારા બીજા વિસ્તારમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે છે.

પ્રાણીઓના ગેરકાયદેસર વેપારને લગતી જોગવાઈઓ

- કસ્ટમ્સ એક્ટ, 1962 ની કલમ 111 હેઠળ, આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના જોખમી જાતિના વન્યજીવ અને વનસ્પતિ (CITES) ના સંમેલન અને ભારતની વિદેશ વેપાર નીતિ (આયાત-નિકાસ નીતિ) ના સહયોગથી ગેરકાયદેસર પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- CITES એ સરકારો વચ્ચેનો આંતરરાષ્ટ્રીય કરાર છે. તેનો હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનું છે કે જંગલી પ્રાણીઓ અને છોડની જાતિઓનો આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર તેમના અસ્તિત્વ માટે

જોખમ નથી. આ કરાર 1 જુલાઈ, 1975 થી અમલમાં છે, પરંતુ કરાર લાગુ થયાના લગભગ એક વર્ષ પછી, ભારત 18 ઓક્ટોબર, 1976 માં તેમાં જોડાયો અને કરારમાં જોડાવા માટે 25મો સભ્ય બન્યો.

- વાઈલ્ડ લાઈફ પ્રોટેક્શન એક્ટ, 1972 ની કલમ 48 અને 49 માંસ, સિક્ન્સ અથવા જંગલી પ્રાણીઓના અન્ય ભાગોના વેપારને પ્રતિબંધિત કરે છે .

દરિયાઈ ઘોડો (હિપ્પોપોટેમસ)

- હિપ્પોપોટેમસ, જેને હિપ્પો અથવા 'વોટર હોર્સ' એટલે કે 'જલ ઘોડો' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે એક ઉભયજીવી આફ્રિકન સસ્તન પ્રાણી છે.
- તે જમીન પર (હાથી પછી) બીજા નંબરનું સૌથી મોટું પ્રાણી માનવામાં આવે છે.
- હિપ્પોની શારીરિક રચના જળચર જીવન માટે યોગ્ય છે . તેના કાન, આંખો અને નાક પાણીની ઉપર દેખાય છે જ્યારે બાકીનું શરીર પાણીમાં ડૂબેલું હોય છે.
- ઉત્તર આફ્રિકામાં 18 મી સદીમાં અને 19 મી સદીમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટલ અને ટ્રાંસવાલ પ્રાંતમાંથી હિપ્પોપોટેમસ લુપ્ત થઈ ગયો હતો. તેઓ હજી પણ પૂર્વ આફ્રિકામાં સામાન્ય રીતે જોવા મળે છે, પરંતુ તેમની વસ્તી સતત ઘટી રહી છે .

વૈજ્ઞાનિક નામ:

- હિપ્પોપોટેમસ એમ્ફિબિયસ (Hippopotamus amphibius)

જોખમ:

- માનવ-વન્યપ્રાણી સંઘર્ષ અને રહેણાંક અતિક્રમણ.
- રક્ષણની આડમાં તેઓ હંમેશાં માંસ, ચરબી અને દાંત માટે માર્યા જાય છે .

સંરક્ષણ સ્થિતિ:

- IUCN લાલ સૂચિ: સંવેદનશીલ
- CITES : પરિશિષ્ટ-III

ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક

- ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક દક્ષિણ આફ્રિકાના કેપટાઉનમાં સ્થિત છે. તાજેતરમાં, પાર્કમાં આગ લાગી હતી અને તે ઝડપથી ફેલાઈ રહી છે. આગને કાબૂમાં લેવા 200 થી વધુ ફાયર બ્રિગેડ્સને આ વિસ્તારમાં તૈનાત કરવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics : ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક

- તે સપાટ શિખરવાળો પર્વત છે. તે એક મહત્વપૂર્ણ પર્યટક આકર્ષણ સ્થળ છે. તે યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજમાં શામેલ છે. આ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનની બે સૌથી મહત્વપૂર્ણ સાઈટ્સ ટેબલ પર્વતમાળાઓ અને કેપ ઓફ ગુડ હોપ છે. કેપ અગુલ્હાસ એ આફ્રિકાની દક્ષિણ બાજુ છે.

ટેબલ પર્વતો

- ટેબલ પર્વતોની સૌથી લોકપ્રિય સુવિધા એ સ્તરનું મંચ છે જે લગભગ ત્રણ કિલોમીટરનું છે. પૂર્વમાં ડેવિલ્સ પીક અને પશ્ચિમમાં લાયન્સ હેડ દ્વારા પઠારી સરહદ છે. આ પર્વતો વાદળો (Orographic clouds) માટે પણ જાણીતા છે.

બ્લુ ફ્લેગ દરિયાકિનારાનો વિરોધ

- તાજેતરમાં, ઓડિશા સરકારના પાંચ દરિયાકિનારા માટે બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification) મેળવવાની યોજનાનો માછીમારો દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2020 માં પુરીના ગોલ્ડન કોસ્ટનું પ્રમાણપત્ર પ્રાપ્ત કર્યા પછી આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો પૂરા કરવા ઓડિશા ત્રણ જિલ્લામાં વધુ પાંચ બીચ વિકસાવવાની યોજના ધરાવે છે.

Back to Basics : માછીમારોની માંગ

- પ્રમાણપત્ર માટે સૂચિત જમીન માછીમારો દ્વારા તેમની બોટ લંગર માટે વપરાય છે.
- માછીમારો ફિશિંગ બોટને લંગર કરવા માટે કાયમી સી ફ્રન્ટની માંગ કરી રહ્યા છે.
- તેમની માંગ છે કે આજીવિકાના સંરક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ.
- આ ઉપરાંત, તેઓ નવી ફિશિંગ જેટી (Jetty) ફરીથી ખોલવાની માંગ કરી રહ્યા છે.

બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification)

- બ્લુ ફ્લેગ બીચને વિશ્વનો સૌથી સ્વચ્છ બીચ માનવામાં આવે છે.
- બ્લુ ફ્લેગ એ વિશ્વના માન્યતા પ્રાપ્ત સ્વૈચ્છિક ઈકો-લેબલ્સમાંનું એક છે જે દરિયાકિનારા, દરિયાઈ અને કાયમી નૌકાવિહાર પર્યટન સંચાલકોને મળે છે.

પ્રમાણપત્ર માટે માપદંડ:

- બ્લુ ફ્લેગ માટે લાયક બનવા માટે, કડક પર્યાવરણીય, શૈક્ષણિક, સલામતી અને એક્સેસિબિલીટી માપદંડની શ્રેણીને પૂરી કરવી અને જાળવવી જરૂરી છે.
- બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણપત્ર માટે પાત્ર બનવા માટે લગભગ 33 માપદંડ છે:
- જેમ કે પાણીની ગુણવત્તાના કેટલાક ધોરણો પૂરા કરવા, કચરાના નિકાલ માટેની સુવિધાઓ, સંવેદનશીલતા અથવા વિકલાંગોને મદદ કરવા, પ્રથમ સહાયતા ઉપકરણો હોવા અને મુખ્ય બીચ વિસ્તારોમાં પાળતુ પ્રાણી ન હોવા.
- કેટલાક ધોરણો સ્વૈચ્છિક હોય છે અને કેટલાક ફરજિયાત હોય છે.

સંસ્થા

- બીચ અને મરીન માટે બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેટ એક એનજીઓ – આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ફાઉન્ડેશન ફોર એન્વાયરમેન્ટલ એજ્યુકેશન (Foundation for Environmental Education-FEE), દ્વારા આપવામાં આવે છે.
- FEE ની સ્થાપના ફ્રાન્સમાં 1985 માં થઈ હતી.
- બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશનની જેમ, ભારતે પણ તેની ઈકો-લેબલ બીચ એન્વાયર્નમેન્ટ અને એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસિસ (Beach Environment and Aesthetics Management Services- BEAMS) શરૂ કરી છે.

ઇકો-લેબલ બીચ પર્યાવરણ અને એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસ (BEAMS)

- પર્યાવરણ અને સૌંદર્ય શાસ્ત્ર વ્યવસ્થા સેવાઓ, ઈન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ (Integrated Coastal Zone Management- ICZM) વચ્ચેનું ઈકો લેબલ પ્રોજેક્ટ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યું છે.
- ઈન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ મેનેજમેન્ટ સોસાયટી (Society of Integrated Coastal Management- SICOM) અને પર્યાવરણ, વન અને ક્લાયમેટ ચેન્જ મંત્રાલય (Union Ministry of Environment, Forest and Climate Change - MoEFCC) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- BEAMS પ્રોગ્રામના ઉદ્દેશો:
 - દરિયાઈ પાણીના ઓછા પ્રદૂષણ માટે પ્રોત્સાહન
 - બીચ સુવિધાઓ ટકાવે વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે
 - દરિયાઈ ઈકોસિસ્ટમ્સ અને કુદરતી સંસાધનોનું રક્ષણ અને સંરક્ષણ
 - સ્વચ્છતાના ઉચ્ચ ધોરણો જાળવવા
 - દરિયાકાંઠાની વાતાવરણ અને નિયમો અનુસાર સ્વચ્છતા અને સલામતી.

ભારતમાં આઠ દરિયાકિનારા એવા છે જેને બ્લુ ફ્લેગનું પ્રમાણપત્ર પ્રાપ્ત થયું છે

- શિવરાજપુર, ગુજરાત
- ઘોઘલા, દમણ અને દીવ
- કાસરકોડે, કર્ણાટક
- પદ્મબિદ્રી કોસ્ટ, કર્ણાટક
- કપ્પડ, કેરળ
- શીકોન્ડા, આંધ્રપ્રદેશ
- ગોલ્ડન બીચ, ઓડિશા
- રાધાનગર કોસ્ટ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર આઇલેન્ડ્સ

સુમના, નીતિ વેલીમાં ગ્લેશિયર ફાટવાની ઘટના જોવા મળી

- 23 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ ભારત-ચીન સરહદ પર આવેલા ચમોલી જિલ્લામાં સ્થિત સુમનાની નીતિ વેલીમાં હિમનદી

ફાટી હતી. બોર્ડર કેમ્પ ઓર્ગેનાઇઝેશનને હિમપ્રપાતથી ફટકો પડ્યો છે. ભારતીય સેનાએ અત્યાર સુધીમાં 291 લોકોને બચાવ્યા છે.

- ફેબ્રુઆરી 2021માં, ચમોલી જિલ્લો હિમનદી ફાટવાથી પૂરગ્રસ્ત થયો હતો અને તેમાં ડહાનેક લોકો મૃત્યુ પામ્યા હતા. નંદાદેવી હિમનદી ફાટવાને કારણે ગંગાની ઉપનદીઓમાં હિમપ્રપાત, ભૂસ્ખલન અને ફ્લેશ પૂર શરૂ થયું હતું.

Back to Basics : હિમનદી ફાટવા પાછળનું કારણ

- ગ્લેશિયર ફાટવું એ પાણીના દબાણને કારણે થાય છે. ઓછી હિમવર્ષા અને ઊંચા તાપમાને લીધે બરફ પીગળવાને વેગ મળે છે અને હિમનદી ડેમોમાં પાણી ખતરનાક સ્તરે વધે છે. આનાથી પાણીનું દબાણ વધે છે અને ગ્લેશિયર્સ ફાટે છે. જ્યારે હિમનદીઓ સરોવરમાંથી પાણીના પ્રવાહને અટકાવે છે ત્યારે ગ્લેશિયલ ડેમો બનાવવામાં આવે છે. સામાન્ય સરોવરોથી વિપરીત, હિમસ્તર સરોવરો બરફના વિશાળ ટુકડાઓથી બનેલા છે, જેમાં હિમનદીની ધારને તોડી નાખવાની સંભાવના છે.

પૃથ્વી દિવસ સમિત યોજવામાં આવી

- 22 માર્ચ, 2021 ના રોજ, યુએસ રાષ્ટ્રપતિ જો બિડેને બે દિવસીય પૃથ્વી દિવસ સમિત શરૂ કરી હતી. આ સમિત દરમિયાન રાષ્ટ્રપતિએ દાયકાના અંત સુધીમાં યુ.એસ.ના ઉત્સર્જનને અડધા કરવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- યુ.એસ. અને અન્ય દેશોએ ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન ઘટાડા માટેના લક્ષ્યોમાં વધારો કર્યો હતો.
- યુએસ રાષ્ટ્રપતિ જો બાયડેને 2 ટ્રિલિયન ડોલરના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પેકેજનું અનાવરણ કર્યું હતું. આ પેકેજમાં આબોહવાને અનુકૂળ નીતિઓ, ઈલેક્ટ્રિક ગ્રીડમાં રોકાણ, સ્વચ્છ ઊર્જા માટેના વિકાસ ભંડોળના કેટલાક ઘટકો શામેલ છે.
- આ સમિત દરમિયાન, 101 નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતાઓએ ‘અશિમભૂત બળતણ બિન-પ્રસાર સંધિ’ પર હસ્તાક્ષર કરવા હાકલ કરી હતી. તેમણે એક પત્ર રજૂ કર્યો જે અશિમભૂત ઈંધણને તબક્કાવાર કરવા પર કેન્દ્રિત છે. બૌદ્ધ નેતા દલાઈ લામા પણ પત્રના હસ્તાક્ષરોમાંના એક હતા.
- ઉપરાંત, અન્ય નેતાઓએ સમિત દરમિયાન ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન ઘટાડવાની તેમની પ્રતિબદ્ધતાઓ જાહેર કરી હતી.

વર્તમાન દશ્ય

- COVID-19 રિકવરી પેકેજમાં અશિમભૂત ઈંધણ માટે યુ.એસ. પાસે સૌથી વધુ જાહેર ભંડોળ છે.
- યુ.એસ.ના માથાદીઠ અશિમભૂત ઈંધણનો વપરાશ 66,525 મેગાવાટ પ્રતિ કલાક હતો અને ભારતમાં તે 6303 મેગાવાટ પ્રતિ કલાકનો હતો.

- > યુએસમાં અશિમભૂત ઈધણ ક્ષેત્રને યુએસ 20 અબજ ડોલરની સીધી સબસિડી મળે છે. તેમાંથી 20% કોલસા અને 80% કૂડ તેલ અને કુદરતી ગેસ માટે ફાળવવામાં આવે છે.

હિમ ચિત્તો

- > વૈજ્ઞાનિક નામ: પેન્થેરા યુનિઆ (Panthera uncia)
- > કુશળ શિકારી: ખાદ્ય સાંકળમાં ટોચના શિકારી તરીકેની સ્થિતિને કારણે હિમ ચિત્તો પર્વતની ઈકોસિસ્ટમના સ્વાસ્થ્યના સૂચક તરીકે સેવા આપે છે.
- આવાસ:
 - > મધ્ય અને દક્ષિણ એશિયાના પર્વતીય પ્રદેશો.
 - > ભારતમાં તેમની ભૌગોલિક શ્રેણી છે—
 - > પશ્ચિમ હિમાલય: જમ્મુ—કાશ્મીર, હિમાચલ પ્રદેશ.
 - > પૂર્વી હિમાલય: ઉત્તરાખંડ, સિક્કિમ અને અરુણાચલ પ્રદેશ.
 - > હિમ ચિત્તાની વૈશ્વિક રાજધાની: હેમિસ, લદાખ.
 - > હેમિસ નેશનલ પાર્ક એ ભારતનો સૌથી મોટો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન છે અને તેમાં હિમ ચિત્તાની સારી સંખ્યા છે.

Back to Basics : સુરક્ષા સ્થિતિ

- > IUCN ના વર્લ્ડ કન્સર્વેશન પ્રજાતિની લાલ યાદીમાં હિમ ચિત્તો છે.
- > આ ઉપરાંત તે જોખમી પ્રજાતિના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર પરના સંમેલનના પરિશિષ્ટ -1 માં પણ સૂચિબદ્ધ છે.
- > તે ભારતીય વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ 1972 ના શેડ્યૂલ -1 માં સૂચિબદ્ધ છે.
- > તે 'સ્થળાંતર પ્રજાતિના કન્વેન્શન' (CMS)માં પણ સૂચિબદ્ધ છે, જે વૈશ્વિક અને ભારતમાં પ્રજાતિઓને સૌથી વધુ સુરક્ષા પૂરી પાડે છે.
- > તે દેશોની સરહદોમાં કેટલાક રાષ્ટ્રીય કાયદાઓ દ્વારા સુરક્ષિત છે.

ભારતમાં સંરક્ષણ પ્રયાસો

- > ભારત સરકારે હિમ ચિત્તાને ઉચ્ચ હિમાલયની મુખ્ય જાતિ તરીકે તરીકે ઓળખાવી છે.
- > ભારત 2013થી ગ્લોબલ હિમ ચિત્તા અને ઈકોસિસ્ટમ પ્રોટેક્શન (GSELP) પ્રોગ્રામનો એક ભાગ છે.
- > હિમાલય કન્ઝર્વેટર: આ એક સમુદાય સ્વયંસેવક પ્રોગ્રામ છે જેનો પ્રારંભ ઓક્ટોબર 2020 માં હિમ ચિત્તાને બચાવવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો.
- > 2019માં, 'હિમ ચિત્તાની વસતિ આકારણી' પરનો પ્રથમ રાષ્ટ્રીય પ્રોટોકોલ પણ શરૂ કરવામાં આવ્યો, જે તેની વસ્તીના નિરીક્ષણ માટે ખૂબ ઉપયોગી છે.
- સુરક્ષિત હિમાલય:
 - > વૈશ્વિક પર્યાવરણ સુવિધા (GEF) હેઠળ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વિકાસ કાર્યક્રમ (UNDP) એ ઉંચાઈ પર જૈવવિવિધતાને બચાવવા અને પ્રાકૃતિક ઈકોસિસ્ટમ પર સ્થાનિક

સમુદાયોની નિર્ભરતાને ઘટાડવા માટે આ પ્રોજેક્ટને ભંડોળ પૂરું પાડ્યું છે.

હિમ ચિત્તો પ્રોજેક્ટ

- > આ પ્રોજેક્ટ હિમ ચિત્તા અને તેના નિવાસસ્થાનના સંરક્ષણ માટે સમાવિષ્ટ અને સહભાગી અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2009 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > પશ્ચિમ બંગાળના દાજલિંગ પદ્મજા નાયડુ હિમાલયન પ્રાણીસંગી ઉદ્યાનમાં હિમ ચિત્તા સંરક્ષણ સંવર્ધન કાર્યક્રમ ચલાવવામાં આવે છે.

હિમ ચિત્તા સંરક્ષણ સંવર્ધન કાર્યક્રમ

- > GSELP એ તમામ 12 હિમ ચિત્તા રેન્જ દેશોનું ઉચ્ચ-સ્તરની આંતર-સરકારી જોડાણ છે.
- > ભારત, નેપાળ, ભૂટાન, ચીન, મંગોલિયા, રશિયા, પાકિસ્તાન, અફઘાનિસ્તાન, કિર્ગિસ્તાન, કઝાકિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાનમાં હિમ ચિત્તો જોવા મળે છે.
- > તે મુખ્યત્વે ઈકોસિસ્ટમ માટે હિમ ચિત્તાની જાગૃતિ અને સમજણની જરૂરિયાત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

'લિવિંગ હિમાલયન નેટવર્ક' પહેલ

- > ભારતના પૂર્વીય હિમાલયના ત્રણ દેશો, ભુટાન, ભારત (ઉત્તર-પૂર્વ) અને નેપાળમાં પરિવર્તનશીલ સંરક્ષણ પ્રભાવ લાવવા માટે WWF વૈશ્વિક પહેલ તરીકે 'લિવિંગ હિમાલયા ઈનીશિએટિવ' (Living Himalayas Initiative) ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- > LHI ના ઉદ્દેશોમાં હવામાન પરિવર્તનનો ધંધો કરવો, નિવાસસ્થાનને જોડવું અને આઈકોનિક પ્રજાતિઓને બચાવવા શામેલ છે.

સખત પરવાળા

- > તાજેતરના અધ્યયનમાં સૂચવવામાં આવ્યું છે કે સખત રોક જેવી રચનાઓની પ્રભાવશાળી પ્રક્રિયાને કારણે પરવાળા હવામાન પરિવર્તનનો સામનો કરી શકે છે.

Back to Basics : અભ્યાસના મહત્વના મુદ્દાઓ

- > આ અભ્યાસ ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રના એક સામાન્ય પથ્થરવાળા પરવાળા 'સ્ટાયલોફોરા પિસ્ટિલેટા' (Stylophora Pistillata) પર હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે પરવાળાની રચનામાં એક કાર્બનિક ખનિજ શામેલ છે જેમાં પ્રોટીનનું ખૂબ સુવ્યવસ્થિત કાર્બનિક મિશ્રણ હોય છે જે માનવ હાડકા જેવું છે.
- > તે સાબિત થયું છે કે આ પ્રક્રિયામાં ઘણા પ્રોટીનનું સ્થાનિક રીતે આયોજન કરવામાં આવે છે, જે રોક જેવા સખત કોરલ હાડપિંજર બનાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

- > અધ્યયનમાં જણાવાયું છે કે કરોડો વર્ષોથી બાયો-મિનરલાઈઝેશન નામની પ્રક્રિયા દ્વારા પરવાળાઓ વૈશ્વિક વાતાવરણમાં પરિવર્તનથી બચી ગયા છે.
- > બાયો-મિનરલાઈઝેશન એ પ્રક્રિયાઓનો અભ્યાસ છે જે જીવંત સજીવ, જેમ કે શેલ, હાડકા અને દાંત દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે તે હાયરજીકલી રચનાત્મક કાર્બનિક-અકાર્બનિક પદાર્થોની રચના કરે છે.

પરવાળા (કોરલ)

- > પરવાળા આનુવંશિક રીતે સમાન સજીવોથી બનેલા છે જે 'પોલિપ્સ' તરીકે ઓળખાય છે. આ પોલિપ્સમાં ઝૂક્સન્થેલે (Zooxanthellae) નામની માઈક્રોસ્કોપિક શેવાળ હોય છે જે તેમની પેશીઓમાં હોય છે.
- > કોરલ અને શેવાળ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે.
- > કોરલ પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે જરૂરી સંયોજનો સાથે ઝૂક્સન્થેલે પ્રદાન કરે છે. બદલામાં ઝૂક્સન્થેલે કાર્બોહાઈડ્રેટ જેવા પ્રકાશસંશ્લેષણના કાર્બનિક ઉત્પાદનોને પરવાળા પૂરા પાડે છે, જેનો ઉપયોગ કોરલ પોલિપ્સ દ્વારા તેમના કેલ્શિયમ કાર્બોનેટ હાડપિંજરને સંશ્લેષણ કરવા માટે કરવામાં આવે છે.
- > તે કોરલને આવશ્યક પોષક તત્વો પૂરા પાડવા ઉપરાંત અનન્ય અને સુંદર રંગો પૂરા પાડે છે.
- > તેઓ 'સમુદ્રના વર્ષાવન' તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- ત્યાં બે પ્રકારના કોરલ છે:
 1. સખત, ધીંધરા પાણીનો કોરલ.
 2. 'નરમ' કોરલ અને ઠંડા પાણીનો કોરલ જે ઠંડા પાણીમાં રહે છે.

કોરલના ફાયદા

- નિવાસસ્થાન:
 - > પરવાળામાં હજારો માછલીઓની પ્રજાતિઓ સહિત વિવિધ જળચર જાતિઓનું ઘર છે.
- આવક:
 - > પરવાળાના ખડકો અને સંબંધિત ઇકોસિસ્ટમ્સનું વૈશ્વિક અંદાજિત મૂલ્ય દર વર્ષે 2.7 ટ્રિલિયન ડોલર છે, જે પર્યટન અને ખોરાક સહિતના તમામ વૈશ્વિક ઇકોસિસ્ટમ સેવા મૂલ્યોના 2.2% છે.
- કોસ્ટલ સિક્યુરિટી:
 - > કોરલ રીફ્સ મોજામાંથી ઉર્જા શોષી કિનારાનું ધોવાણ ઘટાડે છે. તેઓ દરિયાકાંઠાના રહેઠાણો, કૃષિ જમીનો અને દરિયાકિનારાનું રક્ષણ કરે છે.
- દવા:
 - > આ ખડકો એવી પ્રજાતિઓનું ઘર છે જે વિશ્વની કેટલીક પ્રચલિત અને ખતરનાક રોગોની સારવાર કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

પરવાળાઓને નુકસાન પહોંચાડનારા પરિબળો

- અતિશય માછીમારી:
 - > પરવાળાના ખડકો પર અથવા આસપાસ કેટલીક પ્રજાતિઓની વિપુલતા તેમના પર્યાવરણીય સંતુલન અને જૈવવિવિધતાને અસર કરી શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે, શાકાહારી માછલીનું વધારે સેવન પ્રમાણમાં આલ્કલાઈનમાં વધારો કરે છે.
- માછીમારીની ખોટી રીત:
 - > ડાયનામાઈટ, સાયનાઈડ, બોટમ ટ્રોલિંગ અને મુરો અમી (લાકડીઓ વડે મ્યુરલને ફટકારવું) સાથે ફિશિંગ આખા મ્યુરલને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
- મનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ:
 - > અનિયમિત મનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ અને પર્યટન, જેના આધારે ઉદ્યોગો પર્યાવરણને નુકસાન પહોંચાડે છે. કોરલ રીફને શારીરિક નુકસાન બેદરકાર તરવૈયાઓ, ડાઈવર્સ દ્વારા પણ થાય છે.
- દરિયાઈ વિકાસ:
 - > દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં ઉષ્ણકટિબંધીય દેશોમાં સૌથી ઝડપી વિકાસ દર છે. હવાઈમથકો અને ઈમારતો ઘણીવાર સમુદ્રની જમીન પર બનાવવામાં આવે છે.
- પ્રદૂષણ:
 - > શહેરી અને ઔદ્યોગિક કચરો, ગટર, એગ્રોકેમિકલ્સ અને તેલ પ્રદૂષણ એ ખડકો માટે ઝેરી છે. આ ઝેર સીધા સમુદ્રમાં ફેંકી દેવામાં આવે છે અથવા નદી સિસ્ટમ્સ દ્વારા સ્ત્રોતોમાં થી ઉપર તરફ વહન થાય છે. કેટલાક પ્રદૂષક પદાર્થો જેવા કે કૃષિ ગટરના વહેણ દરિયાનાં પાણીમાં નાઈટ્રોજનનું સ્તર વધે છે, જેનાથી શેવાળનો વધારાનો વિકાસ થાય છે જે 'સૂર્ય કિરણોને' પરવાળાઓ સુધી પહોંચવા દેતું નથી.
- કોરલ બ્લીચિંગ (Coral Bleaching):
 - > જ્યારે તાપમાન, પ્રકાશ અથવા પોષણમાં કોઈપણ પરિવર્તન આવે છે ત્યારે તે પરવાળાઓ પર તણાવ પેદા કરે છે, ત્યારે તેની પેશીઓમાં રહેલ સિમ્બાયોટિક શેવાળ ઝુઝેન્થાલને બહાર કાઢે છે, જેના કારણે કોરલ સફેદ થઈ જાય છે. આ ઘટનાને કોરલ બ્લીચિંગ કહેવામાં આવે છે.
- મહાસાગર એસિડિફિકેશન (Ocean Acidification):
 - > દરિયાઈ પાણીના pHમાં સતત ઘટાડો તરીકે ઓશનિક એસિડિફિકેશનની વ્યાખ્યા આપવામાં આવે છે. મહાસાગરોમાં પ્રવેશ્યા પછી, કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO2), પાણી સાથે જોડાઈ, કાર્બનિક એસિડ ઉત્પન્ન કરે છે, જે દરિયાની એસિડિટીમાં વધારો કરે છે અને દરિયાના પાણીનું pH ઘટાડે છે.

પરવાળાઓના રક્ષણ માટે લેવામાં આવેલી પહેલ

- > કોરલ બ્લીચિંગથી સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે કામ કરવા માટે અનેક વૈશ્વિક પહેલ કરવામાં આવી રહી છે, જેમ કે:
 - > આંતરરાષ્ટ્રીય કોરલ રીફ પહેલ
 - > ગ્લોબલ કોરલ રીફ મોનિટરિંગ નેટવર્ક (GCRMN)
 - > ગ્લોબલ કોરલ રીફ એલાયન્સ (GCRA)

- > ગ્લોબલ કોરલ રીફ આર એન્ડ ડી એક્સિસલરેટર પ્લેટફોર્મ
- > તે જ રીતે, પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન મંત્રાલય, ભારતે કોસ્ટલ ઝોન સ્ટડી (CZS) હેઠળ પરવાળાના ખડકો પરના અભ્યાસનો સમાવેશ કર્યો છે.
- > ઝૂઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (ZSI) દ્વારા ભારતમાં ગુજરાત વન વિભાગની મદદ સાથે 'બાયોરોક' અથવા ખનિજ અભિવૃદ્ધિ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને પરવાળાના ખડકો પુનઃસ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે.
- > દેશના રાષ્ટ્રીય દરિયાકાંઠાના મિશન પ્રોગ્રામ (National Coastal Mission Programme) માં કોરલ રીફની સલામતી અને જાળવણી માટે હાથ ધરવામાં આવી રહી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. પરવાળા આનુવંશિક રીતે સમાન સજીવોથી બનેલા છે જે 'પોલિપ્સ' તરીકે ઓળખાય છે. આ પોલિપ્સમાં ઝૂક્સન્થેલે (Zooxanthellae) નામની માઈકોસ્કોપિક શેવાળ હોય છે જે તેમની પેશીઓમાં હોય છે.
 2. કોરલ અને શેવાળ એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે.
 3. કોરલ પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે જરૂરી સંયોજનો સાથે ઝૂક્સન્થેલે પ્રદાન કરે છે. બદલામાં ઝૂક્સન્થેલે કાર્બોહાઈડ્રેટ જેવા પ્રકાશસંશ્લેષણના કાર્બનિક ઉત્પાદનોને પરવાળા પૂરા પાડે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
2. ગ્રેટ ઈન્ડિયન બસ્ટાર્ડ (GIB)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ગ્રેટ ઈન્ડિયન બસ્ટાર્ડ (GIB) એ રાજસ્થાનનું રાજ્ય પક્ષી છે અને તે ભારતનું સૌથી વિવેચનાત્મક સંકુચિત પક્ષી માનવામાં આવે છે.
 2. તે ઘાસના મેદાનોની પ્રભાવી પ્રજાતિ માનવામાં આવે છે, જે ગ્રાસલેન્ડ ઈકોલોજીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
 3. આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રકૃતિ સંરક્ષણ યુનિયન લાલ સૂચિ (IUCN Red List)માં ગંભીર રીતે જોખમમાં મૂકેલી પ્રજાતિ છે.
 4. વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 અંતર્ગત તે અનુસૂચી 1 હેઠળ આવે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
3. હિપ્પોપોટેમસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. હિપ્પોપોટેમસ, જેને હિપ્પો અથવા 'વોટર હોર્સ' એટલે કે 'જલ ઘોડો' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે એક ઉભયજીવી આફ્રિકન સસ્તન પ્રાણી છે.
 2. તે જમીન પર (હાથી પછી) બીજા નંબરનું સૌથી મોટું પ્રાણી માનવામાં આવે છે.
 3. હિપ્પોની શારીરિક રચના જળચર જીવન માટે યોગ્ય છે. તેના કાન, આંખો અને નાક પાણીની ઉપર દેખાય છે જ્યારે બાકીનું શરીર પાણીમાં ડૂબેલું હોય છે.
 4. CITESના પરિશિષ્ટ-IIIમાં તેને સ્થાન આપાયું છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ટેબલ માઉન્ટેન નેશનલ પાર્ક દક્ષિણ આફ્રિકાના કેપટાઉનમાં સ્થિત છે.
 2. તે સપાટ શિખરવાળો પર્વત છે.
 3. તે યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજમાં શામેલ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
5. બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બ્લુ ફ્લેગ બીચને વિશ્વનો સૌથી સ્વચ્છ બીચ માનવામાં આવે છે.
 2. બ્લુ ફ્લેગ એ વિશ્વના માન્યતા પ્રાપ્ત સ્વૈચ્છિક ઈકો-લેબલ્સમાંનું એક છે જે દરિયાકિનારા, દરિયાઈ અને કાયમી નૌકાવિહાર પર્યટન સંચાલકોને મળે છે.
 3. બ્લુ ફ્લેગ માટે લાયક બનવા માટે, કડક પર્યાવરણીય, શૈક્ષણિક, સલામતી અને એક્સેસિબિલિટી માપદંડની શ્રેણીને પૂરી કરવી અને જાળવવી જરૂરી છે, બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણપત્ર માટે પાત્ર બનવા માટે લગભગ 33 માપદંડ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
6. પૃથ્વી દિવસ સમિતિના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 22 માર્ચ, 2021 ના રોજ, યુએસ રાષ્ટ્રપતિ જો બિડેને બે દિવસીય પૃથ્વી દિવસ સમિતિ શરૂ કરી હતી.
 2. આ સમિતિ દરમિયાન રાષ્ટ્રપતિએ દાયકાના અંત સૂઝીમાં યુ.એસ.ના ઉત્સર્જનને અડધા કરવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો.
 3. આ સમિતિ દરમિયાન, 101 નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતાઓએ 'અશ્મિભૂત બળતણ બિન-પ્રસાર સંધિ' પર હસ્તાક્ષર કરવા હાકલ કરી હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારતના પૂર્વીય હિમાલયના ત્રણ દેશો, ભુતાન, ભારત (ઉત્તર-પૂર્વ) અને નેપાળમાં પરિવર્તનશીલ સંરક્ષણ પ્રભાવ લાવવા માટે WWF વૈશ્વિક પહેલ તરીકે 'લિવિંગ હિમાલયા ઈનીશિએટિવ'(Living Himalayas Initiative) ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
 2. હિમ ચિત્તો પ્રોજેક્ટ પ્રોજેક્ટ હિમ ચિત્તા અને તેના નિવાસસ્થાનના સંરક્ષણ માટે સમાવિષ્ટ અને સહભાગી અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે વર્ષ 2009 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. ભારત 2013થી ગ્લોબલ હિમ ચિત્તા અને ઈકોસિસ્ટમ પ્રોટેક્શન (GSELP) પ્રોગ્રામનો એક ભાગ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

રામ નવમી

- રામ નવમી એ હિન્દુ ધર્મનો મુખ્ય તહેવાર છે. આ તહેવાર ભગવાન શ્રી રામના જન્મ દિવસની ઉજવણી માટે ઉજવવામાં આવે છે. રામ નવમી ચૈત્ર મહિનાના નવમા દિવસે ઉજવવામાં આવે છે. ભગવાન રામ નૈતિકતા અને સત્યનો પરિચય આપતા હોવાથી, આ તહેવાર હિન્દુઓમાં એક મહત્વપૂર્ણ સ્થાન ધરાવે છે અને તે એક મોટા ધાર્મિક તહેવાર તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. તે ચૈત્ર મહિનાના શુક્લ પક્ષની નવમી પર ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ભગવાન શ્રી રામ ભગવાન વિષ્ણુનો સાતમો અવતાર માનવામાં આવે છે. તે અયોધ્યાના રાજા દશરથના પુત્ર હતા. તેનો જન્મ ચૈત્ર મહિનાના નવમા દિવસે થયો હતો. રામ કથા અને રામાયણનું રામ નવમી નિમિત્તે પ્રવચન અપાય છે. આ ઉપરાંત લોકો ભજન-કીર્તન અને પૂજા-અર્ચના કરે છે. આ તહેવાર અનિષ્ટ ઉપર સારાની જીતનું પ્રતિક છે અને અન્યાય ઉપર ધર્મની સ્થાપનાનું પ્રતીક છે.

રામનવમી વિશે

- રામનવમી હિન્દુ કેલેન્ડરમાં ચૈત્ર મહિનામાં શુક્લ પક્ષના નવમા ચંદ્ર દિવસે આવે છે અને ખૂબ ધાર્મિક અને ઉપવાસ સાથે ઉજવવામાં આવે છે. તે નવ દિવસનો તહેવાર છે જે વસંત નવરાત્રી સાથે એકરૂપ છે. ભગવાન રામના જન્મની અપેક્ષાએ, ભક્તો નવમી રાતે જાગતા રહે છે અને તેમના જન્મની ઉજવણી માટે તેને પારણામાં જુએ છે. આ તહેવાર માટે, મંદિરોને ઉત્કૃષ્ટ રીતે શણગારવામાં આવે છે, ભગવાન રામની છબીને વિશેષ શણગારવામાં આવે છે અને મંદિરોમાં રામાયણનો પાઠ કરવામાં આવે છે. પરંપરાગત પૂજા વિષ્ણુ ને સમર્પિત વૈદિક મંત્રોચ્ચાર સાથે અને ભગવાનને ફૂલ અને ફળો અર્પણ સાથે પ્રારંભ થાય છે. ભગવાન રામની પ્રશંસા કરતા 'રામચરિતમાનસ' ના અવતરણો પણ વાંચવામાં આવે છે. ભગવાન રામના ભક્તો નવ દિવસ સુધી ઉપવાસ કરે છે, જ્યારે કેટલાક ભક્તો નવમા દિવસે જ ઉપવાસ કરે છે. પ્રાચીન કાળથી જોવામાં આવેલા પાંચ મહાવ્રતોમાં તે એક છે.

પર્યટન અને સંસ્કૃતિ મંત્રાલયે રામાયણ પર ઓનલાઇન પ્રદર્શનનું ઉદઘાટન કર્યું

- કેન્દ્રીય પર્યટન અને સંસ્કૃતિ પ્રધાન શ્રી પ્રહલાદસિંહ પટેલે તાજેતરમાં રામાયણના પ્રથમ ઓનલાઇન પ્રદર્શનનું ઉદઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : પ્રદર્શન વિશે

- આ પ્રદર્શનમાં 49 નાનાચિત્રો બતાવવામાં આવશે. આ ચિત્રો નવી દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય સંગ્રહાલયમાંથી એકત્રિત કરવામાં આવ્યા છે.
- ચિત્રો 17 મી સદી અને 19 મી સદી સુધીની છે.

રામાયણ

- રામાયણ ભારતીય ઇતિહાસનું એક મુખ્ય મહાકાવ્ય છે. તે મહર્ષિ વાલ્મીકિએ લખ્યું હતું. રામાયણ મૂળ સંસ્કૃતમાં લખાયેલું હતું. આ મહાકાવ્યની ઘણી આવૃત્તિઓ છે જેમ કે જૈન સંસ્કરણ, બૌદ્ધ સંસ્કરણ, શીખ સંસ્કરણ, કંબોડિયા સંસ્કરણ, લાઓસ સંસ્કરણ, થાઈલેન્ડ સંસ્કરણ, ફિલિપાઈન્સ, મ્યાનમાર, વગેરે.

રામલીલા પર યુનેસ્કો

- 2008 માં, યુનેસ્કોએ રામલીલાને અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો જાહેર કરેલ છે. રામલીલા ઉત્સવ ખાસ કરીને વારાણસી, અયોધ્યા, મધુબની, સતના, અલ્મોરા અને ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ, મધ્ય પ્રદેશ અને બિહારના મોટા શહેરોમાં લોકપ્રિય છે.
- રામલીલા હવે મ્યાનમાર, થાઈલેન્ડ અને કંબોડિયાનો ભાગ પણ છે. આ મુખ્યત્વે 19 મી અને 20 મી સદીમાં આ દેશોમાં સ્થળાંતર કરનારા હિન્દુ સમુદાયોને કારણે છે.

યુનેસ્કો ભારતમાં અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક હેરિટેજ

- 13 ભારતીય સાંસ્કૃતિક વારસો છે જેને યુનેસ્કોની અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસોની સૂચિમાં મૂકવામાં આવ્યા છે.
- આ સૂચિમાં અભિવ્યક્તિઓ અને પરંપરાઓ, કલાકૃતિઓ, સાધનો, સાંસ્કૃતિક જગ્યાઓ શામેલ છે જે સાંસ્કૃતિક વારસો સાથે સંકળાયેલા છે.

■ ભારતની અન્ય યુનેસ્કો અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક હેરિટેજ નીચે મુજબ છે:

- બૌદ્ધ જાપ (લદાખ ક્ષેત્રમાં બૌદ્ધ લામા દ્વારા)
- છાઉ ડાન્સ
- કાલબેલિયા (રાજસ્થાનનું ગીત અને નૃત્ય)
- કુંભ મેળો
- કેરાલાનું કુડિયત્તમ
- મુડીયેટ (કેરળનો નૃત્ય)
- નૌરોઝ (ફારસી નવું વર્ષ)
- રામમન (ઉત્તરાખંડનો તહેવાર)
- સંસ્કૃતપાઠ
- પરંપરાગત તાંબા અને પિત્તળના વાસણો બનાવવા
- યોગ
- વૈદિક જાપ

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2008 માં, યુનેસ્કોએ રામલીલાને અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો જાહેર કરેલ છે.

2. રામલીલા ઉત્સવ ખાસ કરીને વારાણસી, અયોધ્યા, મધુબની, સતના, અલ્મોરા અને ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ, મધ્ય પ્રદેશ અને બિહારના મોટા શહેરોમાં લોકપ્રિય છે.

3. 13 ભારતીય સાંસ્કૃતિક વારસો છે જેને યુનેસ્કોની અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસોની સૂચિમાં મૂકવામાં આવ્યા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. રામનવમી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રામનવમી હિન્દુ કેલેન્ડરમાં ચૈત્ર મહિનામાં શુક્ર પક્ષના નવમા ચંદ્ર દિવસે આવે છે અને ખૂબ ધાર્મિક અને ઉપવાસ સાથે ઉજવવામાં આવે છે.

2. ભગવાન રામ નૈતિકતા અને સત્યનો પરિચય આપતા હોવાથી, આ તહેવાર હિન્દુઓમાં એક મહત્વપૂર્ણ સ્થાન ધરાવે છે અને તે એક મોટા ધાર્મિક તહેવાર તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

3. ભગવાન રામની પ્રશંસા કરતા 'રામચરિતમાનસ' ના અવતરણો પણ વાંચવામાં આવે છે. ભગવાન રામના ભક્તો નવ દિવસ સુધી ઉપવાસ કરે છે

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

CURRENT AFFAIRS

3 MONTHS
CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સેન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટૂંકી ઓઈન્ટ પરીલાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટૂરિક્ષમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

21 એપ્રિલ: સિવિલ સેવા દિવસ

- દર વર્ષે ભારતમાં 21 એપ્રિલે સિવિલ સેવા દિવસ મનાવવામાં આવે છે. આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય હેતુ નાગરિક સેવકોના પ્રયત્નો અને ક્રિયાઓને પ્રેરણા આપવાનો છે.

Back to Basics : એવોર્ડ

- સિવિલ સેવા દિવસ પર, જાહેર વહીવટમાં શ્રેષ્ઠતા માટેના વડા પ્રધાનના એવોર્ડ ભારતના વિવિધ અધિકારીઓને એનાયત કરવામાં આવે છે. આ એવોર્ડ નાગરિક સેવકો માટે પ્રેરણારૂપ છે.
- એવોર્ડ ત્રણ કેટેગરીમાં રજૂ કરવામાં આવે છે. વર્ગ 1 જેમાં પર્વતીય રાજ્યો અને ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યો શામેલ છે. વર્ગ 2 માં 7 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો શામેલ છે. વર્ગ 3 માં બાકીના 18 રાજ્યો શામેલ છે.

21 એપ્રિલ જ શા માટે?

- દર વર્ષે 21 એપ્રિલ સેવા દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. 1947 માં આ દિવસે સરદાર વલ્લભાઈ પટેલે વહીવટી સેવાઓની પ્રથમ બેચના પ્રોબોર્સને સંબોધન કર્યું હતું. જો કે, આ દિવસ 2006 માં પ્રથમ વખત ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

મહત્વ

- સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલના જણાવ્યા મુજબ, નાગરિક કર્મચારીઓ ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાની કરોડરજજી છે. તેઓ જાહેર પ્રશાસનની સુગમ કામગીરી માટે અથાગ મહેનત કરે છે. તેમની જવાબદારી શાસક પક્ષની નીતિઓને લાગુ કરવાની છે.

મિઝોરમના બ્રુ શરણાર્થીઓ

- તાજેતરમાં, ત્રિપુરામાં મિઝોરમના બ્રુ શરણાર્થીઓને (Bru Refugee) વસાવવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી છે.
- આ પ્રક્રિયા જાન્યુઆરી 2020 માં નવી દિલ્હીમાં કરાયેલા ચતુર્પક્ષીય કરાર અનુસાર છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- બ્રુ અથવા રૅંગ એ ઈશાન ભારતનો સમુદાય છે, જે મોટે ભાગે ત્રિપુરા, મિઝોરમ અને આસામમાં રહે છે. આ સમુદાયને ખાસ કરીને ત્રિપુરામાં સંવેદનશીલ આદિજાતિ જૂથ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- આ સમુદાયના લોકોને મિઝોરમમાં કેટલાક જૂથો વિદેશી માને છે.

- 1997ના વંશીય ઘર્ષણ પછી, લગભગ 37,000 બ્રુ શરણાર્થીઓ મિઝોરમના મમિત, કોલાસિબ અને હુંગલેઈ જિલ્લામાંથી ભાગી ગયા, બાદમાં તેમને ત્રિપુરામાં રાહત શિબિરોમાં રાખવામાં આવ્યા.
- ત્યારબાદ આઠ તબક્કામાં આશરે 5,000 હજાર બ્રુ લોકોને પાછા મિઝોરમમાં દેશનિકાલ કરવામાં આવ્યા છે, પરંતુ હજી પણ ઉત્તરી ત્રિપુરામાં છ રાહત શિબિરોમાં 32,000 જેટલા બ્રુ શરણાર્થીઓ રહે છે.
- બ્રુ શિબિરના નેતાઓએ જૂન 2018 માં મિઝોરમમાં પાછા ફરવા માટે કેન્દ્ર અને બે રાજ્ય સરકારો સાથે કરાર કર્યો હતો, પરંતુ શિબિરના મોટાભાગના રહેવાસીઓએ કરારની શરતોને નકારી દીધી હતી.
- શિબિરવાસીઓએ જણાવ્યું હતું કે કરારથી મિઝોરમમાં તેમની સલામતીની બાંહેધરી નથી.

ચતુર્પક્ષીય કરાર

- આ ચતુર્ભુજ કરાર પર જાન્યુઆરી 2020 માં કેન્દ્ર સરકાર, મિઝોરમ અને ત્રિપુરાની સરકારો અને બ્રુ સંગઠનોના નેતાઓ દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ કરાર હેઠળ ગૃહ મંત્રાલયે તેમને ત્રિપુરામાં સ્થાયી કરવાની પ્રક્રિયાની સંપૂર્ણ કિંમત સહન કરવા પ્રતિબદ્ધતા આપી છે.
- આ કરાર હેઠળ, વિસ્થાપિત બ્રુ પરિવારો માટે નીચેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે—
- વિસ્થાપિત પરિવારોને 1200 ચોરસ ફૂટ (40X30 ફૂટ) રહેણાંક પ્લોટ આપવામાં આવશે.
- પુનર્વસન સહાય રૂપે, પરિવારોને દર મહિને 5 હજાર રૂપિયા અને બે વર્ષ માટે મફત રેશન આપવામાં આવશે.
- દરેક વિસ્થાપિત પરિવારને મકાન બનાવવા માટે 1.5 લાખ રૂપિયાની રોકડ સહાય આપવામાં આવશે.

કુલભૂષણ જાઘવ કેસ

- પાકિસ્તાને ભારતને વિનંતી કરી છે કે કુલભૂષણ જાઘવને ફાંસીની સજા અંગે આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલત ન્યાયાધીશ (ICJ) ના નિર્ણયને લાગુ કરવા માટે વકીલની નિમણૂક કરે.

Back to Basics : કુલભૂષણ જાઘવ કેસ વિશે

- કુલભૂષણ જાઘવને જાસૂસી અને આતંકવાદના આરોપમાં પાકિસ્તાનની સૈન્ય અદાલતે એપ્રિલ 2017 માં ફાંસીની સજા સંભળાવી હતી.
- જાઘવ (વિયેના કન્વેન્શન) ના રાજદ્વારી પ્રવેશને નકારી કાઢવાના અને ફાંસીની સજાને પડકારવાના પાકિસ્તાનના નિર્ણય સામે ભારતે ICJનો સંપર્ક કર્યો હતો.

- > ICJએ જુલાઈ 2019 માં પોતાનો નિર્ણય આપ્યો હતો કે પાકિસ્તાને જાઘવની પ્રતીતિની અસરકારક રીતે સમીક્ષા અને પુનર્વિચાર કરવો જોઈએ અને ભારતને વિલંબ કર્યા વિના રાજદ્વારી પ્રવેશ પૂરો પાડવો જોઈએ.
- > જેમાં પાકિસ્તાન સૈન્ય અદાલત દ્વારા જાઘવને આપવામાં આવેલી સજા સામે અપીલ માટે યોગ્ય પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડવાનું કહ્યું હતું.

ભારત માટે 'અસરકારક સમીક્ષા અને પુનર્વિચાર' ની

અસરો

- > અસરકારક સમીક્ષા અને પુનર્વિચારણા એ સામાન્ય સમીક્ષાથી અલગ છે.
- > આમાં રાજદ્વારી પ્રવેશ પૂરો પાડવાનો અને જાઘવને પોતાનો બચાવ કરવામાં મદદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > આનો અર્થ એ કે પાકિસ્તાને આક્ષેપો જાહેર કરવા પડશે અને પુરાવા પણ રજૂ કરવા પડશે જે હજુ સુધી રજૂ થયા નથી.
- > જાઘવની કબૂલાત સેના દ્વારા લેવામાં આવી હતી તે સંજોગોમાં પાકિસ્તાને પણ ખુલાસો કરવો પડશે.
- > આનો અર્થ એ કે જે પણ ફોરમ અથવા કોર્ટ જાઘવના કેસની સુનાવણી કરશે, તેને પોતાનો બચાવ કરવાનો અધિકાર હશે.

વિયેના સંમેલન

- > રાજદ્વારી સંબંધો પર વિયેના સંમેલન એ આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે જે સ્વતંત્ર રાજ્યો વચ્ચેના રાજદ્વારી સંબંધોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- > રાજદૂત (જે રાજદ્વારી નથી) યજમાન દેશમાં વિદેશી રાજ્યનો પ્રતિનિધિ હોય છે, જે તેના દેશવાસીઓના હિત માટે કાર્ય કરે છે.
- > વિયેના કન્વેન્શનની કલમ – 36 માં જણાવાયું છે કે યજમાન દેશમાં ધરપકડ કરાયેલા અથવા અટકાયત કરાયેલા વિદેશી નાગરિકોને તેમની ધરપકડની જાણ કર્યા વિના તેમના એમ્બેસી અથવા કોન્સુલેટમાં વિલંબ કર્યા વિના નોટિસ આપવી જોઈએ.
- > જો અટકાયત કરાયેલ વિદેશી નાગરિક આવી વિનંતી કરે, તો પોલીસે એમ્બેસી અથવા કોન્સુલેટમાં નોટિસ ફેક્સ કરવી જોઈએ, જેના દ્વારા અટકાયત કરાયેલ વ્યક્તિની પુષ્ટિ થઈ શકે છે.
- > એમ્બેસીને નોટિસ ફેક્સ દ્વારા સરળ ફોર્મમાં આપી શકાય છે, જેમાં વ્યક્તિનું નામ, ધરપકડનું સ્થળ અને જો શક્ય હોય તો ધરપકડ અથવા અટકાયતનાં કારણો શામેલ હોઈ શકે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાય અદાલત (ICJ)

- > ICJ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ની એક મુખ્ય ન્યાયિક સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1945 માં યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેણે કાયમી અદાલતના આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વારસદાર તરીકે 1946 માં કાર્ય કરવાનું શરૂ કર્યું હતું.

- > તે સભ્ય દેશો વચ્ચેના કાનૂની વિવાદોને હલ કરે છે અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સંસ્થાઓ અને અધિકૃત વિશિષ્ટ એજન્સીઓને સલાહકાર અભિપ્રાય પૂરા પાડે છે.
- > ભારતીય ન્યાયાધીશ દલવીર ભંડારી એપ્રિલ 2012 થી ICJના સભ્ય છે.
- > ICJ નેધરલેન્ડ્સના હેગના પીસ પેલેસમાં સ્થિત છે.

ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટ

- > ઈન્સ્યુલિનની શોધના 100 વર્ષ પ્રસંગે, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ 'ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટ (Global Diabetes Compact)' રજૂ કર્યું છે, તેનો મહત્વનો ઉદ્દેશ ઓછી અને મધ્યમ આવકવાળા દેશોમાં ઈન્સ્યુલિનની સુલભતા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે જ્યાં આ ક્ષણે તેની માંગને પહોંચી વળવું મુશ્કેલ છે.
- > આ કાર્યક્રમ કેનેડા સરકાર દ્વારા સહઆયોજિત ગ્લોબલ ડાયાબિટીસ સમિટ દરમિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટ

- પરિચય:
- > ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટનો હેતુ ડાયાબિટીઝના જોખમને ઘટાડવાનો છે અને એ સુનિશ્ચિત કરવું કે ડાયાબિટીઝવાળા તમામ લોકો માટે યોગ્ય, વ્યાપક, સસ્તી અને ગુણવત્તાયુક્ત સારવાર અને સંભાળની પહોંચ મળે.
- > તે મેદસ્વીપણા, બિનઆરોગ્યપ્રદ આહાર અને શારીરિક નિષ્ક્રિયતાને કારણે ટાઈપ 2 ડાયાબિટીઝના નિવારણને પણ ટેકો આપશે.
- > તે ડાયાબિટીઝ સંબંધિત સંભાળની વ્યાપક પ્રવેશને સુનિશ્ચિત કરવા માટે 'વૈશ્વિક ક્વરેજ ગોલ' તરીકે રોગોનો સામનો કરવા માટે ધોરણો નિર્ધારિત કરશે.
- > આ કાર્યક્રમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એ છે કે જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્રના ચાહકોને અને ડાયાબિટીઝના લોકોને નવી ગતિ અને ઉકેલો બનાવવાના સામાન્ય એજન્ડા સાથે જોડવું.

ડાયાબિટીઝ

- > ડાયાબિટીઝ એ એક બિન ચેપી રોગ છે (નોન-કમ્યુનિકેબલ ડિસીઝ- NCD) જે ત્યારે થાય છે જ્યારે સ્વાદુપિંડ (Pancreas) પૂરતું ઈન્સ્યુલિન (એક હોર્મોન જે લોહીમાં શર્કરા અથવા ગ્લુકોઝનું નિયમન કરે છે) પેદા કરતું નથી, અથવા જ્યારે શરીર અસરકારક રીતે ઉત્પન્ન થયેલા ઈન્સ્યુલિનનો ઉપયોગ કરી શકતો નથી.

- તે બે વર્ગોમાં વર્ગીકૃત થયેલ છે:

- ટાઈપ 1 ડાયાબિટીસ:

- > જ્યારે પેનક્રીઆસ પૂરતા પ્રમાણમાં ઈન્સ્યુલિન પેદા કરવામાં અસમર્થ હોય ત્યારે આ થાય છે.

■ ટાઇપ 2 ડાયાબિટીસ:

- આ ડાયાબિટીસનો સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. આ સ્થિતિમાં શરીર ઈન્સ્યુલિનનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં અસમર્થ છે. તેને ઈન્સ્યુલિન રેઝિસ્ટન્સ કહેવામાં આવે છે. જાડાપણું અને કસરતનો અભાવ એ ટાઇપ 2 ડાયાબિટીઝનાં મુખ્ય કારણો છે.

ઇન્સ્યુલિન

- ઈન્સ્યુલિન સ્વાદુપિંડ દ્વારા સ્ત્રાવિત પેપ્ટાઇડ હોર્મોન છે જે સેલ્યુલર ગ્લુકોઝનું સ્તર જાળવવા, કાર્બોહાઇડ્રેટ, લિપિડ અને પ્રોટીન ચયાપચયનું નિયમન કરીને અને સેલ ડિવિઝન અને તેના મિટોજેનિક અસરો દ્વારા વિકાસને પ્રોત્સાહન આપીને સામાન્ય રક્ત ગ્લુકોઝનું સ્તર જાળવવામાં મદદ કરે છે.
- તે 1921 ની સાલમાં ટોરેન્ટો યુનિવર્સિટીના ઓર્થોપેડિક સર્જન અને મેડિકલના વિદ્યાર્થી ચાર્લ્સ બેસ્ટ દ્વારા ડો. ફ્રેડરિક બેન્ટિંગ દ્વારા મળી હતી.
- 1923 માં આ શોધ માટે ડી.આર. પ્રોફેસર મેકલેડ, જે કાર્બોહાઇડ્રેટ મેટાબોલિઝમના પ્રોફેસર હતા, તેમણે નોબેલ પુરસ્કાર મેળવ્યો હતો.

વૈશ્વિક સ્તરે ડાયાબિટીઝની સ્થિતિ

- હાલમાં વિશ્વની કુલ વસ્તીના 6% (420 મિલિયનથી વધુ લોકો) કા તો ટાઇપ 1 ડાયાબિટીઝ અથવા ટાઇપ 2 ડાયાબિટીઝથી પીડિત છે.
- તે માત્ર મુખ્ય બિન-ચેપી રોગો છે, વહેલા મૃત્યુના જોખમ સહિત, નિમ્ન કરતાં વધી રહ્યો છે.
- મોટી સંખ્યામાં લોકો કોવિડ-19 થી ગંભીર રીતે સંક્રમિત છે અને હોસ્પિટલોમાં દાખલ છે તે ડાયાબિટીઝના દર્દીઓ છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ડાયાબિટીઝ ફેડરેશન ડાયાબિટીઝ એટલાસ, 2019 માં, ડાયાબિટીઝથી પીડિત લોકોની સંખ્યાના સંદર્ભમાં ભારતને ટોચના 10 દેશોમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

ભારત સરકારે લીધેલા પગલાં

- ભારતનું રાષ્ટ્રીય બિન-ચેપી રોગ (NCD) ધ્યેય મેટ્રસ્વીપણ અને ડાયાબિટીઝના વ્યાપમાં થયેલા વધારાને અટકાવવાનું છે.
- રાષ્ટ્રીય કેન્સર, ડાયાબિટીઝ, રક્તવાહિની રોગ અને આઘાત નિવારણ અને નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (NPCDCS) દ્વારા વિવિધ સ્તરે તકનીકી અને આર્થિક સહાય પૂરી પાડવા વર્ષ 2010 માં શરૂ કરાયો હતો.

અલ્ટ્રા-વ્હાઇટ પેઇન્ટ

- પરડ્યુ યુનિવર્સિટીના સંશોધકોની ટીમે તાજેતરમાં અલ્ટ્રા-વ્હાઇટ પેઇન્ટ તૈયાર કર્યો છે.
- આ પેઇન્ટ ખૂબ જ સફેદ છે જે પેઇન્ટેડ સપાટીને ઠંડી રાખવામાં સક્ષમ છે, તેથી આ પેઇન્ટ ગ્લોબલ વોર્મિંગની સમસ્યાનું વધુ સારું સમાધાન આપી શકે છે.

Back to Basics : અલ્ટ્રા-વ્હાઇટ પેઇન્ટ વિશે

- આ પેઇન્ટ તેના પર પડેલા સૂર્યપ્રકાશના 99 ટકા પ્રતિબિંબિત કરવામાં સક્ષમ છે, તેથી તડકો હોવા છતાં સપાટી તેની આસપાસના આજુબાજુ કરતા ઠંડી હશે.
- હાલમાં, વ્યવસાયિક સફેદ પેઇન્ટ બજારમાં ઉપલબ્ધ છે, જ્યારે સૂર્યપ્રકાશ તેના પર પડે છે, ત્યારે તે ઠંડાને બદલે ગરમ થાય છે અને સૂર્યપ્રકાશના માત્ર 80-90% જ ઉત્સર્જન કરવામાં સક્ષમ છે, જેના કારણે તેની સપાટી આસપાસ કરતા ઓછી ઠંડી હોય છે.
- જૂનું સફેદ પેઇન્ટ મુખ્યત્વે કેલ્શિયમ કાર્બોનેટથી બનેલી હતી, જ્યારે નવું અલ્ટ્રા-વ્હાઇટ પેઇન્ટ બેરિયમ સલ્ફેટનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવેલ છે, જે તેને વધુ સફેદ બનાવે છે.
- આ રાસાયણિક સંયોજનના વિવિધ કદના કણો વિવિધ પ્રમાણમાં પ્રકાશ ફેલાવે છે. આ પ્રકાશને વ્યાપક પ્રમાણમાં ફેલાવવામાં મદદ કરે છે, પરિણામે ઉચ્ચ પરાવર્તન થાય છે.
- બેરિયમ સલ્ફેટનો ઉપયોગ ફોટો પેપર અને કોસ્મેટિક્સને સફેદ બનાવવા માટે કરવામાં આવે છે. આ રાસાયણિક સંયોજનના વિવિધ કદના કણો વિવિધ પ્રમાણમાં પ્રકાશને વિખેરવામાં મદદ કરે છે. આ પ્રકાશને વિશાળ શ્રેણીમાં વેરવિખેર કરવાની મંજૂરી આપે છે, પરિણામે ઉચ્ચ પરાવર્તન થાય છે.
- આ પેઇન્ટ મોટાભાગના બ્લેક પેઇન્ટ વેન્ટાબ્લેક જેવું જ હોઈ શકે છે જે દશ્યમાન પ્રકાશના 99.9% શોષી લેવામાં સક્ષમ છે.
- વેન્ટાબ્લેકનો ઉપયોગ હાઈ પરફોર્મન્સ ઈન્ફ્રારેડ કેમેરા, સેન્સર્સ, સેટેલાઈટ બોર્ની કેલિબ્રેશન સ્ત્રોતો વગેરેમાં થાય છે.
- પ્રકાશ ઉર્જાને શોષી લેવાની અને તેને ગરમીમાં રૂપાંતરિત કરવાની ક્ષમતાને કારણે સૌર ઉર્જાના વિકાસમાં તેની સુસંગતતા જોઈ શકાય છે.

રંગો દ્વારા પ્રકાશનું પ્રતિબિંબ અથવા શોષણ

- દરેક પદાર્થ પ્રકાશના શોષણ અથવા પ્રતિબિંબને કારણે દેખાય છે.
- પ્રકાશ સાત જુદા જુદા રંગો (વાયોલેટ, ઈન્ડિગો, વાદળી, લીલો, પીળો, નારંગી અને લાલ-VIBGYOR) થી બનેલો છે, ખાસ કરીને પ્રકાશ વિવિધ રંગોની તરંગ લંબાઈમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે.
- ઓબ્જેક્ટનો રંગ તેની તરંગ લંબાઈ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે જે પરમાણુ દ્વારા શોષી શકાતો નથી.
- તે પરમાણુમાં ઈલેક્ટ્રોન કેવી રીતે ગોઠવાય છે તેના પર નિર્ભર છે (એક અણુ ઈલેક્ટ્રોન, પ્રોટોન અને ન્યુટ્રોનથી બનેલો છે).
- ઉદાહરણ તરીકે, જો કોઈ વ્યક્તિ લીલા રંગના પલંગ પર નજર કરી રહી છે, તો તે છે કારણ કે પલંગમાં વપરાતી ફેબ્રિક અથવા સામગ્રી લીલા સિવાય તમામ રંગોને શોષી લે છે અને લીલો તરંગલંબાઈ પ્રતિબિંબિત કરે છે.

- > તેવી જ રીતે, જો કોઈ ઓબ્જેક્ટ કાળો હોય, તો તેના દ્વારા બધા રંગોની તરંગલંબાઈ શોષી લેવામાં આવી છે.
- > આથી જ શ્યામ ઓબ્જેક્ટ્સ રંગની બધી તરંગલંબાઈને શોષી લે છે, પરિણામે તીવ્ર ગરમી (દા.ત. શોષણ સમયે પ્રકાશ ઉર્જા ગરમી ઉર્જામાં રૂપાંતરિત થાય છે).

મહત્વ

- > નવી તકનીકથી દોરવામાં આવેલા ઈમારતોને અર્બન હીટ આઈલેન્ડની અસરો દૂર કરવામાં અને ઈમારતોને લાંબા સમય સુધી ઠંડુ રાખવામાં મદદ કરશે.
- > પેઈન્ટ ઈલેક્ટ્રિકલી સંચાલિત એર કંડિશનિંગ પરની અમારી અવલંબન ઘટાડીને ગ્લોબલ વોર્મિંગ ઘટાડવામાં મદદગાર સાબિત થઈ શકે છે.
- > એર કન્ડીશનિંગ અનેક રીતે પૃથ્વીના વાતાવરણમાં ગરમીનું પ્રમાણ વધારે છે, જેમ કે ઈમારતોમાંથી ગરમ હવાને દૂર કરવા, એર કન્ડીશનિંગમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી મશીન દ્વારા ચાલતી ગરમી અને વીજળી ઉત્પન્ન કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા અશિમભૂત ઈંધણ ઉપરાંત કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જનની માત્રામાં વધારો કરે છે.
- > અલ્ટ્રા-વ્હાઈટ પેઈન્ટ ફક્ત ગરમીને કારણે થતા મૃત્યુ અને રોગોને ઘટાડવામાં મદદ કરશે નહીં, પરંતુ સપાટી ગરમ થતાં જ પાણીની ગુણવત્તાને પણ ઘટાડી શકે છે.

ભારતીય પહેલ

- > ભારત વિશ્વનો પ્રથમ દેશ છે કે જેમણે એક વ્યાપક ઠંડક ક્રિયા યોજનાનો વિકાસ કર્યો છે, આ યોજના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઠંડકની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે લાંબા ગાળાની અભિગમ રજૂ કરે છે અને ઠંડકની જરૂરિયાતને ઘટાડવા માટે લેવામાં આવતી ક્રિયાઓની સૂચિ આપી શકે છે.

આગળનો માર્ગ

- > તાપમાન અને ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં આબોહવા પરિવર્તન ઝડપથી વધી જતા, તાપમાન અથવા તાપને ઘટાડવા અને તેનો સામનો કરવા માટે અનુકૂળ વ્યૂહરચના વિકસાવવી મહત્વપૂર્ણ બની ગઈ છે.
- > અનુકૂળ વ્યૂહરચનામાં સુધારેલ ડિઝાઈન દ્વારા કુદરતી રીતે ઠંડુ થયેલ ઈમારતોનું નિર્માણ, ઠંડક ઉપકરણોની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો, નવીનીકરણીય ઉર્જા આધારિત ઉર્જા કાર્યક્ષમ ઠંડા સાંકળોને પ્રોત્સાહન આપવું, અને ઠંડા વાયુ ઓના R & Dમાં રોકાણ કરવું જે પૃથ્વી ઓવરહિટિંગ અથવા નુકસાનને રોકવામાં મદદરૂપ સાબિત થાય છે.
- > શહેરી વિસ્તારોમાં વૃક્ષો અથવા અન્ય વનસ્પતિ રોપવા માટે પૂરતી જગ્યાનો અભાવ હોઈ શકે છે. આવી સ્થિતિમાં, નાના લીલા ઘાસ વગેરે રસ્તાની બાજુમાં ખાલી વિસ્તારોમાં અને ઉજ્જડ વિસ્તારોમાં વાવેતર કરી શકાય છે.
- > છતને લીલી ચાદરો અથવા જાળીથી ઢાંકી શકાય છે અને રસ્તાઓ હળવા રંગીન કોંક્રિટ (ભૂખરા અથવા ગુલાબી)

રંગથી બનાવી શકાય છે, કારણ કે પ્રકાશ રંગો ગરમીનું પ્રમાણ ઓછું શોષી લે છે અને સૂર્યપ્રકાશનું વધુ પ્રમાણ દર્શાવે છે.

કેરેબિયન જ્વાળામુખીમાંથી સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જન

- > કેરેબિયનમાં તાજેતરમાં લા સોફ્રીઅર જ્વાળામુખીના (La Soufriere Volcano) વિસ્ફોટથી બહાર નીકળેલ સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ (SO₂) ભારતમાં પહોંચી ગયો છે. જેનાથી દેશના ઉત્તરીય ભાગોમાં પ્રદૂષણનું પ્રમાણ અને એસિડ વરસાદ થવાનો ભય છે.
- > કેરેબિયન ટાપુઓ US, દક્ષિણ અને પૂર્વ મેક્સિકો અને દક્ષિણ અમેરિકાના ઉત્તરમાં દક્ષિણમાં કેરેબિયન સમુદ્રમાં સ્થિત છે.

Back to Basics : લા સોફ્રીઅર જ્વાળામુખી વિશે

- > તે સેન્ટ વિન્સેન્ટ અને ગ્રેનેડાઈન્સના કેરેબિયન ટાપુમાં સક્રિય સ્ટ્રેટોવોલ્કેનો છે.
- > સ્ટ્રેટોવોલ્કેનો એ લાંબી, શંકુ આકાર જ્વાળામુખી છે, જે સ્થિર ઘન લાવા, ટેફરા (Tephra) અને જ્વાળામુખીની રાખના અનેક સ્તરો (સ્તર) દ્વારા રચાય છે. આ જ્વાળામુખીની મુખ્ય લાક્ષણિકતા એ ઉભો પ્રોફાઈલ અને સામયિક, વિસ્ફોટક વિસ્ફોટોની હાજરી છે.
- > સેન્ટ વિન્સેન્ટ અને ગ્રેનેડાઈન્સ, દક્ષિણ કેરેબિયનમાં સ્થિત, 30 થી વધુ ટાપુઓ અને કોરલ રીફ ધરાવે છે, જેમાંથી નવ ટાપુઓ પર માનવ વસવાટ કરે છે.
- > તે સેન્ટ વિન્સેન્ટનું સૌથી ઉંચું શિખર છે, જેમાં વર્ષ 1718 થી પાંચ વિસ્ફોટક થયા છે, આ જ્વાળામુખીમાં છેલ્લો વિસ્ફોટ 1979 માં થયો હતો.

વૈશ્વિક તાપમાન પર વિસ્ફોટની અસર

- > સ્ટ્રેટોસ્ફિયર પર પહોંચતા જ્વાળામુખીના ઉત્સર્જનથી વૈશ્વિક તાપમાન પર ઠંડકની અસર થાય છે.
- > સૌથી મહત્વની આબોહવાની અસર સલ્ફર ડાયોક્સાઈડને સલ્ફ્યુરિક એસિડમાં ફેરવવું છે, જે સલ્ફેટ એરોસોલ્સ બનાવવા માટે સ્ટ્રેટોસ્ફિયરમાં સઘન રીતે ઘટ્ટ થાય છે, કારણ કે જ્વાળામુખી ફાટી નીકળતાં પદાર્થો સ્ટ્રેટોસ્ફિયરમાં પ્રવેશ કરે છે.
- > પૃથ્વીના નીચલા વાતાવરણ અથવા ઉષ્ણકટિબંધીય ક્ષેત્રને ગરમ કરતું નથી તેવા સૂર્યમાંથી આવતા પ્રકાશ કિરણોત્સર્ગના જથ્થાના પ્રતિબિંબને વધારીને એરોસોલ્સ અવકાશમાં પાછા મોકલવાનું કાર્ય કરે છે.
- > છેલ્લી સદી દરમિયાન છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં મોટા વિસ્ફોટોને કારણે પૃથ્વીના સપાટીનું તાપમાન 0.27° સે કે તેથી વધુ ઘટ્યું છે.

સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ અને પ્રદૂષણ

- > So₂ નું ઉત્સર્જન, જે હવામાં So₂ ની ઉંચી સાંદ્રતાનું કારણ બને છે, સામાન્ય રીતે સલ્ફર ઓક્સાઇડ (SO_x) ઉત્પન્ન કરે છે. નાના કણો રચવા માટે SO_x વાતાવરણમાંના અન્ય સંયોજનો સાથે પ્રતિક્રિયા આપી શકે છે. આ કણો પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (પાર્ટિક્યુલેટ મેટર-PM) પ્રદૂષણમાં વધારો કરશે.
- > રજકણ પદાર્થના કણો ફેફસામાં પ્રવેશી શકે છે અને સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓનું કારણ બની શકે છે.

સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ અને એસિડ વરસાદ

- > હવા અને હવાના પ્રવાહને કારણે સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ (SO₂) અને નાઇટ્રોજન ઓક્સાઇડ (NO_x) કણો એસિડ વરસાદના પરિણામે વાતાવરણમાં પહોંચે છે.
- > SO₂ અને NO_x, સલ્ફર અને નાઇટ્રિક એસિડ બનાવવા માટે પાણી, ઓક્સિજન અને અન્ય રસાયણો સાથે પ્રતિક્રિયા આપે છે અને વરસાદ તરીકે પૃથ્વી પર પડતા પહેલા પાણી અને અન્ય પદાર્થો સાથે ભળી જાય છે.

વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ 2021

- > તાજેતરમાં પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ '(World Press Freedom Index) 2021'માં વિશ્વના 180 દેશોમાંથી ભારતનો ફરીથી 142મો ક્રમ આવ્યો.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય પત્રકારત્વની નફાકારક સંસ્થા રિપોર્ટર્સ વિઠાઉટ બોર્ડર્સ (RSF) દ્વારા દર વર્ષે વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ બહાર પાડવામાં આવે છે.

Back to Basics : વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ વિશે

- > તે રિપોર્ટર્સ સેન્સ ફ્રન્ટિઅર્સ (RSF) અથવા રિપોર્ટર્સ વિઠાઉટ બોર્ડર્સ દ્વારા 2002 થી દર વર્ષે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. RSF દ્વારા પ્રકાશિત 'વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ' ની પહેલી આવૃત્તિ વર્ષ 2002 માં પ્રકાશિત થઈ હતી.
- > પેરિસ સ્થિત રિપોર્ટર્સ વિઠાઉટ બોર્ડર્સ (RSF) સંયુક્ત રાષ્ટ્ર, યુનેસ્કો, યુરોપિયન કાઉન્સિલ, ઇન્ટરનેશનલ ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર ફ્રીડમ ઓફ પ્રેસ (OIF) અને આફ્રિકાના માનવ અધિકાર અંગેના કમિશન સાથેની સલાહકાર ભૂમિકા સાથેના જાહેર હિતમાં આંતરરાષ્ટ્રીય બિન-સરકારી, બિન-લાભકારી સંસ્થા છે.
- > OIF એ 54 ફ્રેન્ચ બોલતા દેશોનું જૂથ છે.
- > આ અનુક્રમણિકા પત્રકારોને ઉપલબ્ધ સ્વતંત્રતાના સ્તર અનુસાર 180 દેશો અને પ્રદેશોને રેંક આપે છે. તે જાહેર નીતિઓને ક્રમ આપતું નથી, તેમ છતાં સરકારો સ્પષ્ટપણે તેમના દેશની રેન્કિંગ પર મોટી અસર કરે છે. જો કે, તે પત્રકારત્વની ગુણવત્તાનું સૂચક નથી.
- > આ સૂચકાંકો બહુમતીવાદના સ્તર, મીડિયાની સ્વતંત્રતા, મીડિયા માટેનું વાતાવરણ અને સ્વ-સંસ્પર્શીપ, કાનૂની માળખું, પારદર્શિતા તેમ જ સમાચાર અને માહિતી માટેના

હાલના માળખાગતની ગુણવત્તાના આકારણી પર આધારિત છે.

વૈશ્વિક દૃશ્ય

- > પત્રકારત્વની સૂચિમાંના લગભગ 73% દેશો સ્વતંત્ર મીડિયાથી સંપૂર્ણ અથવા અંશત અવરોધિત છે.
- > ઇન્ડેક્સ 180 દેશોમાંથી ફક્ત 12 (7%) માં પત્રકારત્વ માટે અનુકૂળ વાતાવરણ પ્રદાન કરવાનો દાવો કરી શકે છે.
- > કોવિડ-19 રોગચાળાના પ્રસારને નિયંત્રિત કરવા રાષ્ટ્રો દ્વારા માહિતી પ્રણાલીનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > અહેવાલમાં મુખ્યત્વે એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્ર વિશે ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે કારણ કે ઘણા રાષ્ટ્રોએ 'રાષ્ટ્રની રાજદ્રોહ', 'રાષ્ટ્રની ગુપ્તતા' અને 'રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા' અંગેના પ્રેસની સ્વતંત્રતાને રોકવાના પ્રયાસ માટે કડક કાયદો ઘડ્યો હતો.
- > ઇન્ડેક્સમાં નોર્વે (Norway) સતત પાંચ વર્ષ પ્રથમ સ્થાને, બીજા સ્થાને ફિનલેન્ડ (Finland) અને ત્રીજા સ્થાને ડેનમાર્કને (Denmark) છે.
- > સૌથી નીચો રેન્ક એરિટ્રિયાનો 180, ઉત્તર કોરિયાનો 179, તુર્કમેનિસ્તાનનો 178 અને ચીનનો 177 છે.

ભારતનું પ્રદર્શન વિશ્લેષણ

- > વર્ષ 2020માં પણ ભારત 142મા ક્રમે હતું, આમ પત્રકારોને પૂરા પાડવામાં આવતા વાતાવરણમાં કોઈ સુધારો થયો નથી.
- > ભારતે તેના પડોશીઓની તુલનામાં નબળું પ્રદર્શન કર્યું છે. આ સૂચકાંકમાં નેપાળ 106મા, શ્રીલંકા 127મા અને ભૂટાન 65મા ક્રમે છે, જ્યારે પાકિસ્તાન (145મા) ભારતની નજીક છે.
- > પત્રકારત્વ માટે ભારત 'નબળા' વર્ગીકૃત દેશોમાં શામેલ છે અને પત્રકારો માટે પોતાના કામ માટે સૌથી ખતરનાક દેશો તરીકે ઓળખાય છે જેઓ પોતાનું કામ યોગ્ય રીતે કરવા માટે પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.
- > અહેવાલમાં પત્રકારો માટે રાષ્ટ્રવાદી સરકારે બનાવેલા ભયભીત વાતાવરણને દોષી ઠેરવ્યું હતું, જેમણે તેમને ઘણી વાર રાજ્ય વિરોધી અથવા રાષ્ટ્રવિરોધી ગણાવ્યા હતા.
- > કાશ્મીરની સ્થિતિ ચિંતાજનક છે, જ્યાં પોલીસ અને અર્ધલશ્કરી દળો દ્વારા પત્રકારોને પજવવાના બનાવો સામે આવ્યા છે.
- ભારતના નબળા પ્રદર્શન પાછળનાં કારણો:
 - > પત્રકારો સામે પોલીસ હિંસા, રાજકીય કાર્યકરો દ્વારા હુમલો અને ગુનાહિત જૂથો દ્વારા ભડકાવવા અથવા ભ્રષ્ટ સ્થાનિક અધિકારીઓ સહિતના આવા હુમલાઓ માટે પત્રકારોની ઓળખ આપે છે.
 - > પત્રકારો હંમેશાં સામાજિક નેટવર્ક્સ પર ગોઠવેલા સંકલિત નફરત અભિયાનોનો ભોગ બને છે.
 - > સ્ત્રી પત્રકારના કિસ્સામાં, આ પ્રકારના અભિયાનો વધુ ગંભીર બને છે.

પ્રેસની સ્વતંત્રતા

- > બંધારણ અનુચ્છેદ 19 હેઠળ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાની બાંધકામ આપે છે, જે ભાષણની સ્વતંત્રતા વગેરેના સંબંધમાં કેટલાક હકના રક્ષણ સાથે સંબંધિત છે.
- > ભારતીય કાયદાકીય પ્રણાલી દ્વારા અખબારોની સ્વતંત્રતા સ્પષ્ટપણે સુરક્ષિત નથી, પરંતુ તે બંધારણની અનુચ્છેદ 19(1)(A) હેઠળ સુરક્ષિત છે, જેમાં જણાવાયું છે કે – ‘બધા નાગરિકોને ભાષણ અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર છે’.
- > 1950 માં, રોમેશ થાપર વિ. મદ્રાસ રાજ્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે તમામ લોકશાહી સંગઠનોનો પાયો પ્રેસની સ્વતંત્રતા પર આધારિત છે.
- > જો કે, પ્રેસની સ્વતંત્રતા પણ અમર્યાદિત નથી. કાયદો ફક્ત આ અધિકારની ક્વાયત પર પ્રતિબંધ લાદી શકે છે જે, આર્ટિકલ 19 (2) હેઠળ નીચે મુજબ છે:
- > ભારતની સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતા સાથે સંબંધિત બાબતો, રાજ્યનું રક્ષણ, વિદેશી રાજ્યો સાથેના મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો, જાહેર વ્યવસ્થા, શિષ્ટાચાર અથવા નૈતિકતા અથવા કોર્ટનો તિરસ્કાર, બદનક્ષી અથવા ગુનાહિતને બઢતી.

યાડના પ્રમુખ ઇદ્રીસ ડેબીનું અવસાન

- > યાડના રાષ્ટ્રપતિ ઇદ્રીસ ડેબી દેશના ઉત્તરીય ભાગમાં બળવાખોરો સાથેના ઘર્ષણમાં માર્યા ગયા છે.
- > તે ‘FACT’ જૂથ (ફ્રન્ટ ઓર ચેન્જ એન્ડ કોનકોર્ડ ઇન યાડ) સાથે જોડાયેલા બળવાખોરો સામે લડી રહ્યાં હતાં.

Back to Basics : યાડના પ્રમુખ

- > રાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણીમાં તેમને વિજેતા જાહેર કર્યાના થોડા દિવસો બાદ જ તેમના મૃત્યુના સમાચાર આવ્યા, આ તેમનો છટો કાર્યકાળ હતો.
- > 1990 પછી તેઓ યાડના રાષ્ટ્રપતિ હતા, જ્યારે તેમણે બળવા પછી સત્તા સંભાળી હતી.
- > ઇદ્રીસ ડેબી દ્વારા સમર્થિત બળવાખોર દળોએ તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિ હિસ્ન હેબરને સત્તાથી વંચિત રાખ્યા હતા, જેને બાદમાં સેનેગલમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ટ્રિબ્યુનલમાં માનવાધિકારના ભંગ બદલ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.
- > ડેબીને આફ્રિકામાં ઇસ્લામિક ઉગ્રવાદ સામેની લડતમાં, ફ્રેન્ચ સૈન્ય કાર્યવાહીની હોસ્ટિંગ અને ઉત્તરી માલીમાં શાંતિ પ્રયત્નોમાં ફ્રેન્ચ સૈનિકોની સપ્લાય કરવામાં મુખ્ય ફ્રેન્ચ સમર્થન હતું.

FACT જૂથ

- > યાડની સરકારને ઉથલાવવાનું લક્ષ્ય રાખનાર ‘ફ્રન્ટ ઓર ચેન્જ એન્ડ કોનકોર્ડ ઇન યાડ’ (FACT) યાડની ઉત્તરમાં એક રાજકીય અને લશ્કરી સંસ્થા છે.

યાડના કેટલાક સ્થાનિક પાસાં

- > તે ઉત્તર-મધ્ય આફ્રિકામાં સ્થિત એક લેન્ડલોક રાજ્ય છે.
- > તેનું નામ યાડ સરોવરના નામે રખાયું છે.
- > ત્યાં આફ્રિકામાં બીજા નંબરનું સૌથી મોટું તળાવ છે (વિક્ટોરિયા તળાવ પછી) અને તેનું બેસિન નાઈજીરીયા, નાઈજર, યાડ અને કેમરૂનના ભાગોમાં ફેલાયેલો છે.
- > સહારા રણ આ દેશના લગભગ ત્રીજા ભાગને આવરી લે છે.
- > તેના દક્ષિણમાં જંગલી સવાના અને વૂડલેન્ડ્સનો વિસ્તાર છે.
- > યાડ એ સાહેલ વિસ્તારનો પણ એક ભાગ છે.
- > સાહેલ પશ્ચિમ અને ઉત્તર-મધ્ય આફ્રિકાનો અર્ધ-પહોળો પ્રદેશ છે, જે સેનેગલથી સુદાન સુધીનો છે.
- > તે ઉત્તરમાં સુકા સહારા (રણ) અને દક્ષિણમાં ભેજવાળા સવાના વચ્ચે સ્થિત એક સંક્રમણ ક્ષેત્ર છે.
- > યાડ વર્ષ 2003 માં તેલ ઉત્પાદક રાષ્ટ્ર બન્યું, જ્યારે તેના તેલ ક્ષેત્રો એટલાન્ટિક દરિયાકાંઠે ટર્મિનલ સાથે જોડાયેલા હતા.

ભારત-યાડ સંબંધો

- > યાડ ભારત-ફ્રેન્ચ પહેલ, આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA) નો સભ્ય દેશ છે.
- > યાડ એ TEAM -9 પહેલ (આફ્રિકન મૂવમેન્ટ માટે તકનીકી આર્થિક અભિગમ) ના સભ્ય છે, જેમાં આઠ પશ્ચિમી અને મધ્ય આફ્રિકાના દેશો છે જે ભારત સાથેના સહયોગ દ્વારા તકનીકી અને આર્થિક ક્ષેત્રે લાભ મેળવવા માગે છે.
- > દ્વિપક્ષીય વેપારમાં નોંધપાત્ર વૃદ્ધિનું મુખ્ય કારણ યાડ (2018-19 માં US 513.59 મિલિયન) ની ફૂડ તેલની આયાતમાં વધારો છે.
- > ભારતે Ndjamena ખાતે ‘સોલર પીવી મોડ્યુલ મેન્યુફેક્ચરિંગ પ્લાન્ટ’ સ્થાપવા માટે 27.45 મિલિયન યુએસ ડોલરની લોન ઓફર કરી છે.
- > ભારતે વર્ષ 2012 થી 2018 દરમિયાન છ આફ્રિકન દેશો બેનિન, બુર્કિના ફાસો, યાડ, માલાવી, નાઈજીરીયા અને યુગાન્ડામાં કપાસ માટે તકનીકી સહાય કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો હતો.
- > ભારતીય તકનીકી આર્થિક સહયોગ હેઠળ યાડના વિવિધ નાગરિકો અને જાહેર સેવકોને વિવિધ અભ્યાસક્રમો આપીને તાલીમ આપવામાં આવી છે.

મસાલા અને રાંધણ ઔષધિઓ પરની કોડેક્સ સમિતિનું પાંચમું સત્ર

- > તાજેતરમાં ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (Food Safety and Standards Authority of India- FSSAI) દ્વારા કોડેક્સ એલિમેન્ટરિસ કમિશન (Codex Alimentarius Commission) દ્વારા સ્થપાયેલ મસાલા અને રસોઈ માટેની ઔષધી પરની કોડેક્સ કમિટી (Codex Committee on Spices and Culinary Herbs) ના પાંચમું સત્રનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું.

Back to Basics : મસાલા અને રસોઇ માટેની ઔષધી**પરની કોડેક્સ સમિતિ વિશે**

- સ્થાપના : તેની રચના વર્ષ 2013 માં કરવામાં આવી હતી.
- સત્તાવાર મર્યાદા:
- આ સમિતિ મસાલા અને રસોઈ માટેની ઔષધીથી સંબંધિત વૈશ્વિક ધોરણોને વિકસિત અને પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- ધોરણોના વિકાસની પ્રક્રિયામાં ડુપ્લિકેશન ટાળવા માટે અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ સાથે પરામર્શ કરવી જરૂરી છે.
- યજમાન:
- ભારત, યજમાન દેશ છે અને સમિતિ સત્રના આયોજન માટે મસાલા બોર્ડ ઓફ ઈન્ડિયા (Spices Board India) દ્વારા સચિવ તરીકે કાર્ય કરવામાં આવ્યું હતું.
- મસાલા બોર્ડ (વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય) એ ભારતીય મસાલાઓના વિકાસ અને વિશ્વવ્યાપી પ્રમોશન માટેની એક અગ્રણી સંસ્થા છે.

કોડેક્સ એલિમેન્ટ્રિસ કમિશન

- આ કમિશનની સ્થાપના 1963માં યુનાઈટેડ નેશન્સ ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન ((Food and Agriculture Organization) અને વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (World Health Organization) દ્વારાની સંયુક્ત રીતે આંતર-સરકારી સંસ્થા થઈ હતી.
- તેની બેઠક FAOના મુખ્ય મથક (રોમ) ખાતે રાખવામાં આવે છે.
- ગ્રાહકોના સ્વાસ્થ્યને સુરક્ષિત રાખવા અને ખાદ્ય વેપારમાં યોગ્ય વ્યવહાર સુનિશ્ચિત કરવા માટે તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તેનું નિયમિત સત્ર વર્ષમાં એકવાર જિનીવા અને રોમ વચ્ચે વૈકલ્પિક રીતે યોજવામાં આવે છે.
- સભ્ય:
- હાલમાં, આયોગમાં કુલ 189 (188 દેશો અને યુરોપિયન યુનિયન) સભ્યો છે.
- ભારત આ કમિશનનો સભ્ય છે.
- ખાદ્ય ધોરણ:
- કોડેક્સ એલિમેન્ટ્રિસ એ CAC દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા આંતરરાષ્ટ્રીય ખોરાકના ધોરણોનો સંગ્રહ છે.
- કોડેક્સ ધોરણો બધા મુખ્ય ખોરાક (પ્રોસેસ્ડ, સેમી-પ્રોસેસ્ડ અને કાચા) ને આવરી લે છે.
- આ ઉપરાંત ખાદ્ય ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં વધુ ઉપયોગમાં લેવાતા ઘટકોની શ્રેણી પણ આવરી લેવામાં આવે છે.
- કોડેક્સની જોગવાઈઓમાં સુક્ષ્મજીવાણુ ધોરણો, જંતુનાશકો, દૂષણો, લેબલિંગ અને પ્રસ્તુતિ, નમૂના અને જોખમ વિશ્લેષણની પદ્ધતિઓ, જેમાં ખોરાકની સ્વચ્છતા અને પોષક ગુણવત્તાનો સમાવેશ છે.

ભારતના ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્સ ઓથોરિટી વિશે

- સ્થાપના:
- તે એક સ્વાયત્ત વૈધાનિક સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના ફૂડ સલામતી અને ધોરણો અધિનિયમ (Food Safety and Standards Act), 2006 હેઠળ કરવામાં આવી હતી
- તેનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં છે .
- વહીવટી મંત્રાલય: આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય
- કાર્ય:
- ખોરાક સલામતી ધોરણો અને માર્ગદર્શિકાના અમલીકરણ માટેના નિયમોનું નિર્ધારણ.
- ફૂડ સેફ્ટી લાઈસન્સ અને ફૂડ બિઝનેસમાં પ્રમાણપત્ર આપવું.
- ખાદ્ય ઉદ્યોગોમાં પ્રયોગશાળાઓ માટેની કાર્યવાહી અને માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરવી.
- નીતિઓ ઘડવામાં સરકારને સૂચન.
- ખાદ્ય પેદાશોમાં રહેલા દૂષણો વિશે ડેટા એકત્રિત કરવો, ઉભરતાં જોખમોને ઓળખવા અને ઝડપી બચાવ પ્રણાલીઓ શરૂ કરવી.
- ખાદ્ય સુરક્ષા પર દેશવ્યાપી માહિતી નેટવર્ક બનાવવું.
- ખોરાકની સલામતી અને ખોરાકના ધોરણો વિશે જાગૃતિને પ્રોત્સાહન આપવું.

કોલસા ગેસિફિકેશન દ્વારા ઉત્પાદિત યુરિયા માટે સબસિડી નીતિ

- આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ તાલચેર ફર્ટિલાઈઝર્સ લિમિટેડ (TFL) દ્વારા કોલસા ગેસિફિકેશનથી ઉત્પન્ન થતા યુરિયા માટે વિશેષ સબસિડી નીતિને મંજૂરી આપી છે.
- ભારતમાં યુરિયા મોટા પ્રમાણમાં ખાતરોમાં વપરાય છે.

Back to Basics : TFL યુરિયા પ્રોજેક્ટ વિશે

- ક્ષમતા અને સ્થાન:
- TFL રૂ. 13,277 કરોડના અંદાજિત રોકાણ સાથે ઓડિશામાં કોલસા ગેસિફિકેશન ટેકનોલોજી પર યુરિયા આધારિત પ્લાન્ટ સ્થાપશે. આ પ્લાન્ટની વાર્ષિક ક્ષમતા 1.27 મિલિયન ટન છે.
- આ પ્લાન્ટ ફક્ત કોલસા ગેસિફિકેશન દ્વારા નાઈટ્રોજન સમૃદ્ધ જમીન માટે પોષક (યુરિયા) પેદા કરશે.
- તાલચેર ફર્ટિલાઈઝર લિમિટેડ (TFL) ની શરૂઆત ચાર જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો – ગેઈલ (GAIL), કોલ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (CIL), રાષ્ટ્રીય કેમિકલ્સ અને ફર્ટિલાઈઝર્સ (RCF) અને FCILના કન્સોર્ટિયમ તરીકે કરવામાં આવી હતી.

અપેક્ષિત ફાયદા

- આ પ્રોજેક્ટથી ખેડૂતો માટે ખાતરની ઉપલબ્ધતામાં સુધારો થશે, જે પૂર્વી ક્ષેત્રનો વિકાસ કરશે અને દેશના પૂર્વી ભાગમાં યુરિયાની સપ્લાય માટે પરિવહન સબસિડીની બચત થશે.

- > તેનાથી યુરિયાની આયાત ઘટાડીને દર વર્ષે 12.7 લાખ મેટ્રિક ટનના દરે વિદેશી વિનિમયની બચત પણ થશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ ‘મેક ઇન ઇન્ડિયા’ પહેલ અને આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાનને પ્રોત્સાહન આપશે તેમજ રસ્તા, રેલ્વે, જેવા માળખાગત વિકાસમાં મદદ કરશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ સંબંધિત વિસ્તાર સાથે સંકળાયેલ આનુષંગિક ઉદ્યોગોને નવી વ્યવસાયની તકો પણ પ્રદાન કરશે.

કોલસો ગેસિફિકેશન

- > કોલસો ગેસિફિકેશન એ તેને સિન્થેસિસ ગેસ (જેને સિન્થેસિસ ગેસ પણ કહેવામાં આવે છે) અથવા સિન્ગાસમાં રૂપાંતરિત કરવાની પ્રક્રિયા છે. સિન્ગાસ (Syngas) એ હાઈડ્રોજન (H2), કાર્બન મોનોક્સાઈડ (CO) અને કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO2) નું મિશ્રણ છે.
- > સિન્ગાસનો ઉપયોગ વીજળીના ઉત્પાદન અને ખાતર જેવા રાસાયણિક ઉત્પાદનોના ઉત્પાદન સહિત વિવિધ પ્રકારના પ્રયોગોમાં થઈ શકે છે.
- > કોલસામાંથી નીકળેલા હાઈડ્રોજન ગેસિફિકેશનનો ઉપયોગ એમોનિયા બનાવવા જેવા વિવિધ હેતુઓ માટે થઈ શકે છે, જે હાઈડ્રોજન અર્થતંત્રમાં વધારો થશે.
- > એન્જાઈમ યુરીઝ યુરિયાને એમોનિયા અને કાર્બન ડાયોક્સાઈડમાં વિઘટિત કરે છે .
- > ઈન-સીટુ કોલ ગેસિફિકેશન અથવા ભૂગર્ભ કોલસો ગેસિફિકેશન (UGC) - આ કોલસાને ગેસમાં રૂપાંતરિત કરવાની તકનીક છે જે ખાણોના તળિયામાં થાય છે, જેને કુવાઓમાંથી કાઢવામાં આવે છે.
- > આ પ્રોજેક્ટમાં 20,000 કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવશે. ભારતે 2030 સુધીમાં લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે કે તે ચાર મોટા પ્રોજેક્ટ હેઠળ 100 મિલિયન ટન કોલસા ગેસિફિકેશનનું ઉત્પાદન કરશે.

ભારતમાં ખાતર વપરાશ

- > નાણાકીય વર્ષ 2020 માં ભારતનો ખાતર વપરાશ આશરે 61 મિલિયન ટન હતો, જેમાંથી 55% યુરિયા હતો અને નાણાકીય વર્ષ 2015 માં તેમાં 5 મિલિયન ટનનો વધારો થયો હોવાનો અંદાજ છે.
- > બિન-યુરિયા (MoP, DAP, જટિલ) પ્રકારના ખાતર વધુ ખર્ચાળ હોય છે. ઘણા ખેડૂતો ખરેખર યુરિયાનો વધારે પડતો ઉપયોગ કરવાનું પસંદ કરે છે.
- > યુરિયાના વપરાશને ઘટાડવા સરકારે અનેક પગલા લીધા છે. બિન-કૃષિ ઉપયોગ માટે યુરિયાના ગેરકાયદેસર ઉપયોગને ઘટાડવા માટે તેણે લીમડાનો કોટેડ યુરિયા રજૂ કર્યો હતો. તે કાર્બનિક અને શૂન્ય-બજેટ ખેતીને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > યુરિયા પર સબસિડી: દરેક ખાતર ઉત્પાદકોને પ્લાન્ટમાં ઉત્પાદન ખર્ચના આધારે યુરિયા સબસિડી ચુકવણી માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નક્કી કરેલા મહત્તમ છૂટક ભાવ (MRP) પર ખાતર વેચવાની જરૂર છે.

- > યુરિયા સિવાયના ખાતરોની MRP કંપનીઓ દ્વારા નિયંત્રિત અથવા નિશ્ચિત કરવામાં આવે છે. જો કે, કેન્દ્ર આ પોષક તત્વોના ભાવો ‘યોગ્ય સ્તરે’ રહે તેની ખાતરી કરવા માટે સબસિડી ચુકવે છે.
- > યુરિયા સિવાયના ખાતરોના ઉદાહરણો: ડાઈ-એમોનિયમ ફોસ્ફેટ (DAP), પોટેશિયમ ક્લોરાઈડ (MOP)

લિંગ સંવાદ ઇવેન્ટ

- > ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ લિંગ સંવાદ કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી હતી. તે DAY-NRLM અને IWWAGE વચ્ચે સંયુક્ત પહેલ છે.
- > DAY-NRLM એટલે દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન. IWWAGEનો અર્થ ‘Initiative for What Works to Advance Women and Girls in the Economy છે’.

Back to Basics : લિંગ સંવાદ ઇવેન્ટ વિશે

- > તે મહિલા એજન્સીઓને સુધારવા માટે અન્ય રાજ્યોની શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ સમજવાની તકો પૂરી પાડે છે ઉદાહરણ તરીકે, ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનોમાં મહિલાઓની પહોંચ અને જમીનના અધિકારોની સુવિધા, જાહેર સેવા પહોંચાડવા માટેની મજબૂત સંસ્થાઓ, ખોરાક, પોષણ, આરોગ્યની શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ , પાણી અને સ્વચ્છતા વગેરે.
- > તે વૈશ્વિક સ્તરે જાતિના હસ્તક્ષેપને સમજવામાં મદદ કરે છે.
- > આ ઉપરાંત, તે ઇવેન્ટના અમલીકરણના તફાવતોને નિયંત્રિત કરવા માટેના સૂચનો પર નિષ્ણાતો સાથે જોડાવાની તકો પૂરી પાડે છે.
- > તેનું લક્ષ્ય લિંગના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂરિયાતને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.

DAY-NRLM માં મહિલાઓ

- > 60 કરોડથી વધુ મહિલાઓ હવે DAY-NRLM નો ભાગ છે. તે સ્વ-સહાય જૂથોમાં તેમને ગોઠવવામાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે. આ પ્લેટફોર્મ મહિલાઓ માટે આજીવિકા સહાય સેવાઓ અને આર્થિક તકોની સુવિધા આપે છે.

DAY-NRLM (દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના રાષ્ટ્રીય

ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન)

- > તે ગરીબી મુક્તિ કાર્યક્રમ છે. તેને અંશતઃ વર્લ્ડ બેંક દ્વારા ટેકો છે. 7 કરોડ ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારોને સ્વ-સહાય જૂથો દ્વારા આવરી લેવા અને આજીવિકા માટે તેમને ટેકો આપવાના એજન્ડાથી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

19 એપ્રિલ: વિશ્વ યકૃત દિવસ

- માનવીય શરીરમાં યકૃત (લીવર) અને તેના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે દર વર્ષે 19 એપ્રિલના રોજ વર્લ્ડ લિવર ડે (WLD) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) અનુસાર, યકૃતના રોગો એ ભારતમાં મૃત્યુનું 10મું સૌથી સામાન્ય કારણ છે.

Back to Basics : યકૃત વિશે

- યકૃત માનવ શરીરમાં એક અનન્ય અંગ છે અને પુનર્જીવનની વિશેષ ક્ષમતા ધરાવે છે.
- તે બીજું સૌથી મોટું અંગ છે અને આપણા શરીરની પાચક પ્રણાલીનું મુખ્ય અંગ છે. મનુષ્ય જેનું પણ સેવન કરે છે તે યકૃતમાંથી પસાર થાય છે. તે ચેપ સામે લડે છે, ઝેર દૂર કરે છે, કોલેસ્ટરોલનું નિયમન કરે છે, બ્લડ સુગરનું નિયમન કરે છે, પ્રોટીન બનાવે છે અને પાચનમાં મદદ કરવા માટે પિત્તનો સ્ત્રાવ કરે છે.
- એવું જોવા મળ્યું છે કે 75% યકૃત સુરક્ષિત રીતે દૂર કરી શકાય છે કારણ કે તેમાં પુનર્જીવનની સંભાવના છે. તેથી, યકૃતની સંભાળ રાખવા માટે, એક તંદુરસ્ત જીવનશૈલી અપનાવવાની અને પ્રોટીન, અનાજ, ડેરી ઉત્પાદનો, ફળો, શાકભાજી અને ચરબીનો સંતુલિત આહાર લેવાની જરૂર છે.

ઇકોસાઇડ (Ecocide)

- ફ્રેન્ચ નેશનલ એસેમ્બલીએ તાજેતરમાં 'ઇકોસાઇડ' ને ગુનો બનાવતા બિલને મંજૂરી આપી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય વિશેષતાઓ

- આ કાયદા હેઠળ અપરાધીઓને દસ વર્ષની જેલ અને 5 મિલિયન યુરો (એટલે કે 5.4 મિલિયન યુ.એસ. ડોલર) દંડની જોગવાઈ છે.
- આ કાયદો મુખ્યત્વે એવા લોકોને સજા કરશે જેઓ પર્યાવરણને જોખમમાં મૂકે છે અથવા પ્રદૂષણ સંબંધિત ગુના કરે છે. આવા વ્યક્તિઓને ત્રણ વર્ષની જેલ અને 3,00,000 યુરો દંડ થશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- એપ્રિલ 2015 માં, ફ્રાંસના રાષ્ટ્રપતિ ઈમેન્યુઅલ મેકોને સિટિઝન્સ કન્વેશન ફોર ક્લાઇમેટ બનાવવાની જાહેરાત કરી હતી. આ પરિષદનો હેતુ 1990 ના સ્તરની તુલનામાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનમાં 40% ઘટાડો કરવાનો હતો.
- સંમેલનમાં ઈકોસાઇડને ગુનો બનાવવાનો વિચાર પ્રસ્તાવિત કર્યો હતો. આ પરિષદમાં ઈકોસાઇડ વિરૂદ્ધ કાયદો ઘડવા ઉપરાંત આશરે 149 ઠરાવો કરવામાં આવ્યા હતા. જિલેટ જોન્સ કટોકટીના પરિણામે સંમેલનની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. તે યલો વેસ્ટ મુવમેન્ટ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

યલો વેસ્ટ મુવમેન્ટ

- મુખ્યત્વે ફ્રાન્સમાં બળતણના ભાવ વધારાની નિંદા કરવા આંદોલન શરૂ થયું. ફ્રેન્ચ રાષ્ટ્રપતિના જણાવ્યા મુજબ, હવામાન પરિવર્તન સામે લડવા માટે અશ્મિભૂત ઈંધણના ઉપયોગને હતોત્સાહિત કરવા બળતણ વેરો લાદવામાં આવ્યો હતો.
- આ આંદોલનમાં પુનઃવિતરણની આર્થિક નીતિઓ જેવી કે પેન્શન, સંપત્તિ વેરો, ઊંચું લઘુત્તમ વેતન અને રાજકારણીઓ માટે ઓછા પગારની માંગણી કરવામાં આવી હતી.

ઇકોસાઇડ વ્યાખ્યા

- સિવિલ કન્વેશન ફોર ક્લાઇમેટ ઈકોસાઇડને 'ગ્રહોની સીમાઓને દૂર કરવામાં ફાળો આપીને પર્યાવરણીય નુકસાનને ભારે નુકસાન પહોંચાડતું' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.

ભારતીય રેલ્વે એ ઓફિસજન એક્સપ્રેસ શરૂ કરી

- રેલ્વે મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે ઓફિસજન એક્સપ્રેસ ટ્રેનોની ઝડપી ગતિ થાય તે માટે ગ્રીન કોરિડોર બનાવવામાં આવશે. આ ઓફિસજન એક્સપ્રેસ ટ્રેનોનું સંચાલન ઓફિસજનના અભાવના મુદ્દાને પહોંચી વળવા દેશને મદદ કરવા માટે કરવામાં આવશે.

Back to Basics : યોજના વિશે

- ભારતીય રેલ્વે બોઈસર અને કાલાબોલી રેલ્વે સ્ટેશન પરથી ખાલી ટેન્કરો સ્થાનાંતરિત કરશે. તેઓ મુંબઈ નજીક આવેલા છે. આ ટેન્કરોને મેડિકલ ઓફિસજન લોડ કરવા જમશેદપુર, વિઝાગ, બોકારો અને રાઉરકેલા મોકલવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- COVID-19 ડબલ મ્યુટન્ટ વેરિઅન્ટને લીધે, દેશમાં COVID-19 ચેપની સંખ્યા વધી રહી છે. આ સાથે, ભારત અમેરિકા પછી વિશ્વનો બીજો સૌથી વધુ કોવિડ-19 સંક્રમિત દેશ બન્યો હતો. અને તેના કારણે ઓફિસજનની માંગમાં વધારો થયો છે.

અન્ય પગલાં

- ભારત સરકાર 32 રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં 162 ઓફિસજન પ્લાન્ટ સ્થાપશે. આ 100 કેન્દ્રો સ્થાપવા માટેના નાણાં પીએમ કેર ફંડ દ્વારા આપવામાં આવશે.
- એક લાખથી વધુ ઓફિસજન સિલિન્ડર ખરીદવામાં આવશે.
- વિદેશ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે ભારત 50,000 ટન ઓફિસજનની આયાત કરશે.
- કેન્દ્ર સરકારે ઓફિસજન ટેન્કરના આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવહનને પરમિટ નોંધણીથી મુક્તિ આપી છે. આનાથી દેશમાં ટેન્કરની સહેલાઈથી અવરજવર થઈ શકશે.

- ઓફિસજન ભરતા પ્લાન્ટને દિવસ-રાત ચોવીસ કલાક કામ કરવાની છૂટ આપવામાં આવી છે.
- ટેન્કરની તંગીને પહોંચી વળવા નાઈટ્રોજન અને આર્ગોન ટેન્કરને ઓફિસજન ટેન્કરમાં ફેરવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- ઓફિસજન સપ્લાયની તંગીનો સામનો કરી રહેલા 12 રાજ્યોની ઓળખ કરવામાં આવી છે.

રસીકરણની વ્યૂહરચના તબક્કો-3

- વડા પ્રધાને તાજેતરમાં દેશના ટોચના ડોક્ટરો સાથે ઉચ્ચ સ્તરીય બેઠકની અધ્યક્ષતા કરી હતી. આ બેઠક પછી, દેશમાં કોવિડ -19 રસીકરણ કાર્યક્રમના તબક્કા ત્રણની વ્યૂહરચનાને ઉદારીકરણ અને વેગ આપવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : COVID-19 રસીકરણ કાર્યક્રમ તબક્કા

3ની વ્યૂહરચના

- 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના બધા લોકો રસીકરણ માટે પાત્ર છે.
- કેન્દ્ર સરકારે રાજ્યોને ઉત્પાદકો પાસેથી સીધા વધારાના પૂરવણી લેવાનો અધિકાર આપ્યો છે.
- ત્રીજા તબક્કા હેઠળ, આરોગ્ય અને ફન્ટલાઈન કામદારોને રસીનો બીજો ડોઝ મેળવવા માટે પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે.
- ભારત સરકાર ઉત્પાદકોને ઉત્પાદનના ધોરણમાં વધારો કરવા પ્રોત્સાહનો આપશે. આ ક્ષેત્રના નવા રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય એકમોને આકર્ષવા માટે કરવામાં આવશે.
- ઉત્પાદકોને રાજ્યો માટે 50% પુરવઠો છૂટો કરવા માટે સત્તા આપવામાં આવશે.
- ભારતીય રસી ઉત્પાદકોએ તેમના માસિક ડોઝનો 50% હિસ્સો કેન્દ્ર સરકારને વેચવો પડે છે. બાકીના 50% રાજ્યોમાં અને ખુલ્લા બજારમાં વેચવામાં આવશે. જો કે, વિદેશી ઉત્પાદકો માટે આવા કોઈ નિયંત્રણો નથી. તેઓ સીધા રાજ્યોમાં વેચી શકે છે.
- તમામ રસી રાષ્ટ્રીય રસીકરણ કાર્યક્રમ અંતર્ગત આપવામાં આવશે.
- રસીકરણ દીઠ ભાવ બધા રસીકરણ કેન્દ્રો પર વાસ્તવિક સમયમાં જણાવવામાં આવશે.
- બધા રસીકરણોએ બધા પ્રોટોકોલોનું પાલન કરવું જોઈએ.

CO-WIN

- તે કોવિડ રસી ગુપ્તચર નેટવર્ક છે. મૂળભૂત રીતે, તે એક સોફ્ટવેર, ફ્લાઉડ-આધારિત આઈટી પ્લેટફોર્મ છે. જેની માલિકી આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયની છે. તેનો ઉપયોગ પલ્સ પોલિયો વહીવટમાં અગાઉ કરવામાં આવ્યો હતો. હવે તેને COVID-19 માટે અપડેટ કરવામાં આવ્યું છે. તે દેશમાં રસી ડ્રાઈવ્સને મોનિટર કરે છે અને ટ્રેક કરે છે.

ખંજર: ભારત-કિર્ગિસ્તાન સૈન્ય અભ્યાસ

- ભારત અને કિર્ગિસ્તાને તાજેતરમાં જ 'ખંજર' નામની સંયુક્ત વિશેષ સૈન્ય કવાયતનું આયોજન કર્યું છે. આ કવાયત કિર્ગિસ્તાનની રાજધાની બિશકેકમાં યોજાઈ હતી.

Back to Basics : 'ખંજર' લશ્કરી કવાયત

- આ કવાયત બે અઠવાડિયા સુધી રાખવામાં આવી હતી.
- તેણે પર્વતીય ક્ષેત્રમાં આતંકવાદ અને તાલીમ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું.
- ભારત અને કિર્ગિસ્તાન વચ્ચે 2011 થી 'ખંજર' કવાયત દર વર્ષે યોજાય છે.

ઇન્ડો-કિર્ગિસ્તાન

- 2015 માં, ભારત અને કિર્ગિસ્તાન વચ્ચે ચાર કરાર થયા હતા. આ કરારો સંરક્ષણ સહયોગ વધારવા પર કેન્દ્રિત છે. કિર્ગિસ્તાન મધ્ય એશિયામાં સ્થિત છે. ભારત આ ક્ષેત્રમાં પોતાનો વ્યવસાય વધારવાની ઘણી તકોની શોધ કરી રહ્યો છે. આ માટે INSTC (આંતરરાષ્ટ્રીય નોર્થ સાઉથ ટ્રાન્સપોર્ટ કોરિડોર) અને ચાબહાર બંદર બનાવવાની યોજના હતી. આમ કિર્ગિસ્તાન સાથે સારા સંબંધો વિકસાવવા ભારત માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

આતંકવાદની સમસ્યા

- ફરગના ખીણ કિર્ગિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાન દ્વારા વહેંચાયેલ છે. આ ખીણમાં હિઝ-ઉબ-તહિર અને ઈસ્લામિક મુવમેન્ટ ઓફ ઉઝબેકિસ્તાન જેવા આતંકવાદી જૂથો છે.
- યુ.એસ. દ્વારા તેના સૈનિકોને પાછા ખેંચી લેતાં, તાલિબાન અફઘાનિસ્તાનમાં મધ્યસ્થ તબક્કે આવી શકે છે. તે અફઘાનિસ્તાનથી તેની હાજરી વધારી શકે છે. આમ, ભારત માટે આ મધ્ય એશિયાઈ દેશો સાથે મજબૂત સંરક્ષણ સંબંધો બનાવવી જરૂરી છે.

ભારતીય સૈન્ય વિશેષ દળ એકમ

- કોઈ ખાસ કાર્ય કરવા માટે પ્રશિક્ષિત દળોને વિશેષ દળો આપવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ભારતીય સેનાના પેરા સ્પેશ્યલ ફોર્સને આતંકવાદ, બંધક બચાવ, વિશિષ્ટ જાસૂસી, આતંકવાદ વિરોધી વિવિધ ભૂમિકાઓ માટે તાલીમ આપવામાં આવે છે.
- ગરૂડ કમાન્ડો ફોર્સ એ એક વિશેષ દળ છે જે ભારતીય વાયુસેના હેઠળ કાર્યરત છે. આ દળના મુખ્ય કાર્યોમાં આતંકવાદ વિરોધી, ભારતીય વાયુસેનાની સંપત્તિને સુરક્ષા પૂરી પાડવી, બંધક બચાવ શામેલ છે.
- માર્કોસ સ્પેશ્યલ ફોર્સ ભારતીય નેવી હેઠળ કાર્યરત છે. તેઓ મરીન કમાન્ડો છે. આ દળે તેની કુશળતા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી છે. માર્કોસની સ્થાપના 1987 માં થઈ હતી.

માર્કોસ મોટેભાગે વુલ્કર સરોવર અને જેલમ નદી દ્વારા જમ્મુ-કાશ્મીરમાં દરિયાઈ કામગીરી કરે છે. તેમને હવા, સમુદ્ર અને જમીન જેવા તમામ પ્રકારના વાતાવરણમાં સંચાલન કરવાની તાલીમ આપવામાં આવે છે.

22 એપ્રિલ: પૃથ્વી દિવસ

- > પૃથ્વી દિવસ 22 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. આ વર્ષે, પૃથ્વી દિવસની થીમ 'આપણી પૃથ્વીને ફરીથી સ્થાપિત કરો'(Restore Our Earth) છે.

Back to Basics : પૃથ્વી દિવસ

- > 1969 માં પર્યાવરણ અંગેની યુનેસ્કો પરિષદમાં જહોન મેકકોનેલ દ્વારા પૃથ્વી દિવસની ઔપચારિક દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. બાદમાં 1971 માં, દર વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય પૃથ્વી દિવસની ઉજવણી માટે વર્નાલ ઈક્વિનોક્સ પર યુએન સેક્રેટરી-જનરલ યુ થંટ દ્વારા એક ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા અને તે સૌ પ્રથમ 1970 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.
- > 22 એપ્રિલથી, આ દિવસ દર વર્ષે 193 થી વધુ દેશોમાં ઉજવવામાં આવે છે અને પૃથ્વી દિવસ નેટવર્ક દ્વારા ઉજવણી વૈશ્વિક સ્તરે કરવામાં આવે છે.
- > પૃથ્વી દિવસની ઉજવણી એ મનુષ્યને પર્યાવરણીય અધોગતિની યાદ અપાવવાનો એક માર્ગ છે અને ઉત્સર્જનના સ્તરને ઘટાડવા માટે જાહેર પરિવહનમાં ઉપયોગમાં ન આવતા ઈલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોને બંધ કરવાની ભલામણ કરે છે. તે માને છે કે પૃથ્વી અને તેની ઈકોસિસ્ટમ તેના રહેવાસીઓને જીવન અને આજીવિકા પ્રદાન કરે છે.

પેરિસ કરાર

- > પેરિસ સમજૂતી પર યુનાઇટેડ નેશન્સ ફ્રેમવર્ક કન્વેશન ઓન ક્લાઇમેટ ચેન્જ (UNFCCC) માં હસ્તાક્ષર થયા હતા. આ કરારનો મુખ્ય ઉદ્દેશ અગાઉના ઔદ્યોગિક સ્તરોની તુલનામાં વૈશ્વિક તાપમાનમાં વધારો 2° સે થી નીચે રાખવાનો હતો અને વધારાને 1.5° સે સુધી મર્યાદિત કરવાના પ્રયત્નો કરવાનો હતો.

ભારતના કૂડ ઓઇલ ઉત્પાદનમાં ઘટાડો થયો

- > પેટ્રોલિયમ અને પ્રાકૃતિક ગેસ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે તેનો ડેટા જારી કર્યો હતો. આ આંકડા મુજબ ભારતનું કૂડ ઓઇલ ઉત્પાદન ઘટીને 30.5 મિલિયન ટન થયું છે. 2019-20માં તે 32.17 મિલિયન ટન હતું.

Back to Basics : પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલયે જાહેર કરેલા ડેટા નીચે મુજબ છે

- તેલ:
 - > પાછલા વર્ષ કરતા 2020-21માં ભારતના કૂડ ઓઇલ ઉત્પાદનમાં 5% ઘટાડો થયો છે.
 - > ઓઇલ અને નેચરલ ગેસ નિગમે 2019-20ની તુલનામાં 2020-21માં 2% ઓછું તેલનું ઉત્પાદન કર્યું હતું. 2020-21માં ONGC દ્વારા ઉત્પાદિત તેલ 2 મિલિયન ટન હતું. રાષ્ટ્રીય લોકડાઉન, જે બે મહિનાથી વધુ સમય સુધી ચાલ્યું હતું, કેટલાક ક્ષેત્રો સંપૂર્ણપણે બંધ થઈ ગયા હતા.
 - > ઓઇલ ઈન્ડિયા લિમિટેડે 4% ઓછા તેલનું ઉત્પાદન કર્યું છે.

કુદરતી વાયુ

- > વર્ષ 2020-21માં કુદરતી ગેસનું ઉત્પાદન 28.67 અબજ ઘનમીટર હતું. આ 2019-20 ના ઉત્પાદન કરતા 8% ઓછું હતું. જોકે, માર્ચ 2021 માં, રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝે કેજી બેસિન ક્ષેત્રોમાંથી ઉત્પાદન શરૂ કરતાં દેશના એકંદર કુદરતી ગેસનું ઉત્પાદન વધવાનું શરૂ થયું છે. રિલાયન્સે ડિસેમ્બર 2020 માં કેજી બેસિનમાં કુદરતી ગેસનું ઉત્પાદન શરૂ કર્યું હતું. તે હવે દરરોજ 1.3 મિલિયન ક્યુબિક મીટર દરે ગેસનું ઉત્પાદન કરી રહ્યું છે.

કૂડ ઓઇલ રિફાઇનરીઓ

- > 2020-21માં ભારતના ખાનગી અને જાહેર ક્ષેત્રે મળીને 13% ઓછા કૂડ તેલ પર પ્રક્રિયા કરી હતી. 2020-21માં દેશમાં કૂડ તેલ પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવેલ કુલ જથ્થો 7 મિલિયન ટન હતો.
- > ઈન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન જેવી જાહેર ક્ષેત્રની રિફાઇનરીઓએ 12% ઓછા કૂડ તેલ પર પ્રક્રિયા કરી હતી. 2020-21માં જાહેર ક્ષેત્ર દ્વારા પ્રક્રિયા કરાયેલ કૂડ તેલ 5 મિલિયન ટન હતું.
- > 2020-21 દરમિયાન, રિફાઇનરીઓ 2% ઓછી પેટ્રોલિયમ પેદાશોનું ઉત્પાદન કરતી હતી.

આયાત

- > ભારતના લગભગ 85% કૂડ તેલની આયાત થાય છે.
- > 2020-21માં ભારતે તેની કૂડ તેલની આયાત પર 9 અબજ ડોલર ખર્ચ કર્યા હતા.
- > 2020-21માં ભારતે 2 મિલિયન ટન કૂડ તેલની આયાત કરી હતી.
- > 2019-20માં ભારતે તેની કૂડ તેલની આયાત પર 4 અબજ ડોલર ખર્ચ કર્યા હતા.
- > 2019-20માં ભારતે 227 મિલિયન ટન કૂડ તેલની આયાત કરી હતી.

માંગ

- > દેશમાં પેટ્રોલિયમ પેદાશોની માંગમાં 2020-21માં 9% ઘટાડો થયો હતો. 2020-21માં ભારતે 6 મિલિયન ટન પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોનો વપરાશ કર્યો હતો.
- > 2019-20માં ભારતે 1 મિલિયન ટન પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોનો વપરાશ કર્યો હતો.

23 એપ્રિલ: વિશ્વ પુસ્તક દિવસ

- > દર વર્ષે, યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઈઝેશન (યુનેસ્કો) દ્વારા વિશ્વ પુસ્તક દિવસ અથવા ઇન્ટરનેશનલ બુક અથવા વર્લ્ડ બુક અને કોપીરાઈટ ડેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > 1995 થી વિશ્વ પુસ્તક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. લેખક મીગુએલ ડી સર્વેન્ટીસની પુણ્યતિથિ પર વિશ્વ પુસ્તક દિવસની ઉજવણીનો વિચાર, વિસેન્ટ ક્લેવેલ એન્ડ્રેસ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > શરૂઆતમાં તેમની જન્મ તારીખ 7 ઓક્ટોબરના રોજ વિશ્વ પુસ્તક દિવસ તરીકે સૂચવવામાં આવી હતી. પરંતુ વિલિયમ શેક્સપીયર અને ઈન્કા ગાર્સિલાસો દ્વારા વેગાની પુણ્યતિથિ 23 એપ્રિલના રોજ છે, ત્યારબાદ 23 મીએ વિશ્વ પુસ્તક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- > જો કે, સર્વેન્ટીસના 10 દિવસ પછી શેક્સપીયરનું ખરેખર મૃત્યુ થયું હતું. આ કારણ હતું કે તે સમયે સ્પેને ગ્રેગોરિયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને ઈંગ્લેન્ડ જુલિયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કરતું હતું.

મિગ્યુએલ ડી સર્વેન્ટીસ

- > મિગ્યુએલ ડી સર્વેન્ટીસ સ્પેનિશ લેખક હતા. તે 'ડોન કેહોટી' (Don Quixote) માટે જાણીતા હતા. તે 17મી સદીમાં રહ્યા હતા. તે સૈનિક, કવિ, નવલકથાકાર, કર વસૂલનાર અને નાટ્ય લેખક હતા. તેને સ્પેન છોડવાની ફરજ પડી હતી અને તેથી તેણે રોમમાં કાર્નિયલ તરીકે કામ કર્યું.

વિશ્વ આર્થિક ફોરમે ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ જાહેર (Global Energy Transition Index) જાહેર કર્યો

- > વિશ્વ આર્થિક ફોરમે તાજેતરમાં ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ બહાર પાડ્યો છે. આ સૂચકાંક એક્સેન્ટર (Accenture)ના સહયોગથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- > આ સૂચકાંકમાં ટોચ પર રહેલા 10 દેશો યુરોપના ઉત્તર અને પશ્ચિમ ભાગના હતા.

- > આમાં સ્વીડન પ્રથમ ક્રમે છે, ત્યારબાદ નોર્વે અને ડેનમાર્ક આવે છે.

આ સૂચકાંકમાં અન્ય દેશો:

- > સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ – 4
- > ઓસ્ટ્રિયા – 5
- > ફિનલેન્ડ – 6
- > યુનાઈટેડ કિંગડમ – 7
- > ન્યૂઝીલેન્ડ – 8
- > ફ્રાન્સ – 9
- > આઈસલેન્ડ – 10
- > સૂચકાંકમાં ભારત 87 મા ક્રમે છે.
- > આ સૂચકાંકમાં ચીન 68 મા ક્રમે છે.
- > 115 માંથી લગભગ 92 દેશોએ તેમના એકંદર સ્કોર કરતા સારૂ પ્રદર્શન કર્યું હતું. આ વૈશ્વિક ઉર્જા સંક્રમણમાં સકારાત્મક દિશા દર્શાવે છે.

ભારત અને ચીન અંગે અહેવાલ

- > આ અહેવાલ મુજબ ભારત સબસિડી સુધારા દ્વારા ઉર્જા પરિવર્તન લાવી રહ્યું છે. બીજી તરફ, ચીન રોકાણ અને માળખાગત સુવિધાઓ દ્વારા નવીનીકરણના વિસ્તરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યું છે.
- > ભારત અને ચીન મળીને વૈશ્વિક ઉર્જા માંગના ત્રીજા ભાગનો હિસ્સો ધરાવે છે.

અહેવાલ વિશે

- > ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ પર્યાવરણીય ટકાઉપણું, આર્થિક વિકાસ, ઉર્જા સુરક્ષા જેવા ત્રણ પરિમાણોમાં તેમના પ્રભાવના આધારે 115 દેશોનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

વિશ્વ આર્થિક ફોરમ રિપોર્ટ

- વિશ્વ આર્થિક ફોરમ દ્વારા પ્રકાશિત અન્ય અહેવાલો નીચે મુજબ છે:

- > Global Risks Report
- > Fostering Effective Energy Transition
- > Social Mobility Index
- > Global Gender Gap Report
- > Global Competitiveness Report

વિશ્વ આર્થિક ફોરમ

- > વિશ્વ આર્થિક ફોરમ ખાનગી અને જાહેર સહયોગ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે. વિશ્વ આર્થિક ફોરમનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝરલેન્ડમાં સ્થિત છે.

જી.સી. મુર્મુને OPCW દ્વારા બાહ્ય લેખા પરીક્ષક(ઓડિટર) તરીકે પસંદ કરાયા

- જી.સી. મુર્મુને ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર પ્રોહિબિશન ઓફ કેમિકલ વેપન્સ (OPCW)ના બાહ્ય ઓડિટર તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- જી.સી. મુર્મુ હાલમાં ભારતના CAG તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા છે. રાસાયણિક શસ્ત્રોના નિષેધ માટે તેમને સંસ્થાના બાહ્ય ઓડિટર તરીકે નિમવામાં આવ્યા છે. તે OPCWમાં ત્રણ વર્ષ સુધી બાહ્ય ઓડિટર તરીકે કામ કરશે.
- આ ઉપરાંત, એશિયા ક્ષેત્રમાં OPCWની કારોબારી પરિષદના સભ્ય સ્ટેટ તરીકે ભારતને બે વર્ષ માટે ચૂંટવામાં આવ્યું હતું.

જી.સી. મુર્મુ

- તેઓ ગુજરાત કેડરના 1895 બેચના IAS અધિકારી છે.
- તેઓ 2020 માં ભારતના નિયંત્રક અને ઓડિટર જનરલ તરીકે નિમાયા હતા.
- તેમણે 2019 માં જમ્મુ-કાશ્મીરના લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર તરીકે પણ સેવા આપી હતી. તેઓ જમ્મુ-કાશ્મીરના પહેલા લેફ્ટનન્ટ ગવર્નર હતા.
- શ્રી નરેન્દ્ર મોદીના શાસનકાળ દરમિયાન તેમણે ગુજરાત મુખ્યમંત્રીના મુખ્ય સચિવ તરીકે પણ કામ કર્યું હતું.
- આ સેવાઓ ઉપરાંત, તેમણે વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ, આંતરરાષ્ટ્રીય પરમાણુ ઊર્જા એજન્સી, વિશ્વ બૌદ્ધિક સંપદા સંસ્થા, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશ્વ પર્યટન સંસ્થા, આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠનના બાહ્ય ઓડિટર તરીકે સેવા આપી છે.

OPCW (કેમિકલ શસ્ત્રોના નિષેધ માટેની સંસ્થા)

- ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર પ્રોહિબિશન ઓફ કેમિકલ વેપન્સમાં 193 સભ્ય દેશો છે.
- તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે રાસાયણિક શસ્ત્રો મુક્ત વિશ્વને પ્રાપ્ત કરવા માટે કાર્યરત છે.
- OPCW નેધરલેન્ડ્સના હેગ સ્થિત છે.
- તેની સ્થાપના 1997 માં કરવામાં આવી હતી.
- રાસાયણિક શસ્ત્રોનું સંમેલન OPCW દ્વારા લાગુ કરવામાં આવ્યું છે આ સંમેલનનો હેતુ રાસાયણિક હથિયારોના વિકાસ, સંપાદન, સંગ્રહ અને તેનો નાશ કરવા માટેનો હેતુ છે.
- કેમિકલ શસ્ત્રોના નિષેધ માટેના સંગઠનનો ભારત સભ્ય છે.

24 એપ્રિલ: રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ

- દર વર્ષે, ભારત સરકાર 24 એપ્રિલને રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ તરીકે ઉજવે છે. આ દિવસને રાષ્ટ્રીય સ્થાનિક સ્વરાજ્ય દિન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

- રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસની જાહેરાત વર્ષ 2010માં તત્કાલીન પીએમ મનમોહનસિંહે કરી હતી. આ દિવસને પંચાયતી રાજ મંત્રાલય દ્વારા દર વર્ષે ચિહ્નિત કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- 73મા બંધારણીય સુધારણા અધિનિયમે ભારતના ઇતિહાસમાં એક મહત્વપૂર્ણ ક્ષણનું નેતૃત્વ કર્યું હતું જેણે રાજકીય સત્તાને તળિયા સુધી વિકેન્દ્રિત કરવામાં મદદ કરી. તેણે ગામ, મધ્યવર્તી અને જિલ્લા કક્ષાની પંચાયતોને પંચાયતી રાજનું સંસ્થાકીય રૂપ આપ્યું હતું.

73મો બંધારણીય સુધારો 1992

- 73મો બંધારણીય સુધારો 1992 એ બંધારણમાં એક નવો નવમો ભાગ ઉમેર્યો, જેમાં કલમ 243 થી 243(o) ની જોગવાઈઓ શામેલ છે, અને પંચાયતોની કામગીરીમાં 29 વિષયોને આવરી લેતી એક નવી અગિયારમી અનુસૂચિ ઉમેરવામાં આવી હતી.

24 મી એપ્રિલ જ કેમ?

- 24 મી એપ્રિલે 73મો બંધારણીય સુધારો અમલમાં આવ્યો હતો. આ સુધારાએ પંચાયતી રાજ પ્રણાલીને બંધારણીય દરજ્જો આપ્યો હતો.

Zydu(Virafin)ને DCGI દ્વારા મંજૂરી મળી

- ભારતના ડ્રગ કંટ્રોલર જનરલે તાજેતરમાં 'Virafin' ના ઉપયોગ માટે 'પ્રતિબંધિત ઈમર્જન્સી ઉપયોગ મંજૂરી' આપી છે. Virafinનો ઉપયોગ મધ્યમ COVID-19 ચેપની સારવાર માટે થાય છે.

Back to Basics : Virafin

- ચેપના પ્રારંભિક તબક્કા દરમિયાન Virafinની એક માત્રા, COVID-19 દર્દીઓને ઝડપથી રિકવરી કરવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, તે જટિલતા ટાળવામાં મદદ કરશે.
- આ ઓફિસજન સર્પોર્ટની જરૂરિયાત ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- કોવિડ-19 ના મધ્યમ કેસોમાં Virafin રિકવરીના સમયને સુધારે છે.
- Zydu અનુસાર, Virafin સાથે સારવાર કરાયેલા પુખ્ત દર્દીઓમાંના 15% દર્દીઓ સાત દિવસમાં રત-PCRનો ઉપયોગ કરીને નકારાત્મક હોવાનું જણાયું છે.
- Zydu કોવિડ -19 રસી ZyCoV-D પર પણ કામ કરી રહ્યાં છે.

ZyCoV-D

- તે DNA પ્લાઝમિડ આધારિત રસી છે. જાન્યુઆરી 2021 માં DCGIએ રસીના ત્રીજા તબક્કાના પરીક્ષણો કરવાની

મંજૂરી આપી. આ પરીક્ષણ મે 2021 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની સંભાવના છે.

DNA રસી

- તે એન્ટિજન કોડેડ DNA સિક્વન્સને ઈમ્યુનાઇઝ્ડ કોષોમાં રૂપાંતરિત કરીને ઉત્પન્ન થતી એક પ્રકારની રસી છે.

એન્ટિજન

- એન્ટિજન એક ઝેર અથવા બાહ્ય પદાર્થ છે જે શરીરમાં રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયા પ્રેરિત કરે છે. આ પ્રતિક્રિયાઓ સામાન્ય રીતે એન્ટિબોડીઝના સ્વરૂપમાં થાય છે.

ડ્રગ કંટ્રોલ જનરલ ઓફ ઇન્ડિયા

- DCGI સેન્ટ્રલ ડ્રગ કંટ્રોલ ઓર્ગેનાઇઝેશનના વડા છે.
- DCGI દવાઓ અને તબીબી ઉપકરણોને નિયંત્રિત કરે છે.
- DCGI ભારતમાં દવાઓના ઉત્પાદન, આયાત, વેચાણ અને વિતરણના ધોરણો નિર્ધારિત કરે છે.
- આ સુનિશ્ચિત કરે છે કે ડ્રગ્સ અને કોસ્મેટિક્સ અધિનિયમના અમલમાં એકરૂપતા છે કે નહીં.

ભારત સરકારે 17 મિલિયન ટન સરસવનું ઉત્પાદન કરવાનું લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યું

- કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તે નવ મિલિયન ટન જમીન સરસવના વાવેતર હેઠળ લાવશે. આ સાથે, 2025-26 સુધીમાં સરસવનું ઉત્પાદન વધીને 17 મિલિયન ટન થઈ જશે.

Back to Basics : વર્તમાન દૃશ્ય

- ભારતમાં સરસવનું સરેરાશ ઉત્પાદન, એટલે કે 2015 થી 2019 ની વચ્ચે, સરસવનું ઉત્પાદન 7.7 મિલિયન ટન હતું. તેનું ઉત્પાદન 5.9 મિલિયન હેક્ટર જમીનમાં થયું હતું.

મુખ્ય મુદ્દો

- ભારત લગભગ 70% ખાદ્યતેલની આયાત કરે છે. તેમાં થી પામ તેલ સૌથી વધુ છે. ભારતને તેલમાં આત્મનિર્ભર બનાવવાની જરૂર છે. આ હાંસલ કરવા માટે, ભારત સરકાર ઓઈલ બિયારણનું ઉત્પાદન વધારવાની યોજના ધરાવે છે. જો કે, સમસ્યા ઓઈલ ઉત્પાદકતાની છે, એટલે કે હેક્ટર દીઠ ઉત્પાદિત સરસવ ઓછું છે.
- હાલમાં, રાજસ્થાન ભારતમાં કુલ સરસવના 40.82% ઉત્પાદન કરે છે. તે દેશમાં સૌથી વધુ સરસવ ઉત્પાદિત રાજ્ય છે.

યોજના

- લક્ષ્યાંક હાંસલ કરવા માટે, ભારત સરકાર વર્ષ 2021-22 માટે 7.58 મિલિયન હેક્ટરને લક્ષ્યાંક બનાવવાની યોજના

ધરાવે છે. આ જમીનમાંથી લગભગ 12.24 મિલિયન ટન ઉત્પાદન થશે.

- 2020 માં, ભારત સરકારે સરસવના વાવેતર માટે 13 રાજ્યોમાં 368 જિલ્લાઓને લક્ષ્યાંક બનાવ્યા હતા. આ સરસવ મિશન હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું. 2020 માં, ભારત સરકારે સરસવના મિશન પર 160 કરોડ રૂપિયા ખર્ચ કર્યા. આ ચાલુ નાણાકીય વર્ષ માટે પણ ચાલુ રાખવામાં આવશે.
- ઉત્પાદકતા વધારવા માટે, ભારત સરકાર ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા સરસવના બીજનો ઉપયોગ કરવાની યોજના ધરાવે છે. આ ઉપજમાં 20% થી 100% સુધી વધારો કરશે.

પીળી ક્રાંતિની સિદ્ધિ

- 1986 માં તત્કાલીન વડા પ્રધાન રાજીવ ગાંધીએ પીળી ક્રાંતિની શરૂઆત કરી હતી. તે તેલીબિયાં ટેકનોલોજી મિશન પર આધારિત હતું. તેમાં પ્રચંડ સફળતા મળી હતી. 1993 સુધીમાં, ભારત ખાદ્યતેલના ઉત્પાદનમાં આત્મનિર્ભર બન્યું હતું. પીળી ક્રાંતિ દ્વારા ભારતે દેશમાં 97% ખાદ્ય તેલની જરૂરિયાતનું ઉત્પાદન કર્યું છે.
- સામ પિત્રોડાને ‘પીળી ક્રાંતિનો પિતા’ કહેવામાં આવે છે. તેમાં નવ તેલીબિયાં પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું. તેઓ સરસવ, મગફળી, સોયાબીન, તલ, કેસર, નિગર, સૂર્યમુખી, એરંડા અને અળસી હતા.

ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005

- તાજેતરમાં ગૃહ મંત્રાલયના ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ (Disaster Management Act), 2005 દ્વારા ઓપરેશન લાગુ કરીને ઓફિસજન વહન કરતા વાહનો માટે મફત આંતર-રાજ્ય પરીવહનનો આદેશ આપ્યો છે.
- આ પહેલાં, માર્ચ 2020માં, દેશમાં કોરોના વાયરસ (COVID-19) ફાટી નીકળવાની કાર્યવાહી માટે વિવિધ સરકારી અધિકારીઓએ આ એક્ટ હેઠળ તેમની સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

Back to Basics : ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005 વિશે

- આ કાયદો ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ 2005માં આપત્તિઓ અને તેનાથી સંબંધિત અન્ય બાબતોના કાર્યક્ષમ સંચાલન માટે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. જો કે તે જાન્યુઆરી 2006 માં અમલમાં આવ્યો.

ઉદ્દેશ:

- ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટમાં વ્યૂહરચના તૈયાર કરવાની ક્ષમતા, ક્ષમતા વધારવી વગેરેનો શમાવેશ થાય છે.
- ‘આપત્તિ’ એ એક્ટની કલમ 2(D)માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે, જે અંતર્ગત આપત્તિ એટલે કુદરતી અથવા માનવસર્જિત કારણોથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ ક્ષેત્રમાં ‘આપત્તિ, અકસ્માત અથવા ગંભીર ઘટના’.

એક્ટની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ

- નોડલ એજન્સી:
 - આ કાયદો એકંદરે રાષ્ટ્રીય આપત્તિ વ્યવસ્થાપન હાથ ધરવા માટે ગૃહ મંત્રાલયને નોડલ મંત્રાલય તરીકે નિયુક્ત કરે છે.
 - સંસ્થાકીય માળખું: તે રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય અને જિલ્લા કક્ષાએ સંસ્થાઓની વ્યવસ્થિત માળખું જાળવે છે.

મહત્વપૂર્ણ રાષ્ટ્રીય કક્ષાની સંસ્થાઓ

- રાષ્ટ્રીય ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી:
 - આપત્તિઓને સમયસર અને અસરકારક પ્રતિક્રિયા આપવા માટેની નીતિઓ, યોજનાઓ અને માર્ગદર્શિકા ઘડવા માટેનું સર્વોચ્ચ મંડળ છે.
- રાષ્ટ્રીય કાર્યકારી સમિતિ:
 - ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005ની કલમ 8 હેઠળ, રાષ્ટ્રીય ઓથોરિટીને તેના કાર્યોના અમલમાં સહાય કરવા માટે એક રાષ્ટ્રીય કાર્યકારી સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.
 - આ સમિતિને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન માટે સંકલન અને દેખરેખ સંસ્થા તરીકે કામ કરવાની, રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ ઘડવાની અને રાષ્ટ્રીય નીતિના અમલીકરણની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.
- રાષ્ટ્રીય હોનારત સંચાલન સંસ્થા:
 - આ સંસ્થા કુદરતી આફતોના સંચાલન માટે તાલીમ અને ક્ષમતા વિકાસ કાર્યક્રમો કરવા માટે જવાબદાર છે.
- રાષ્ટ્રીય આપત્તિ પ્રતિક્રિયા દળ:
 - તે એક પ્રશિક્ષિત વ્યાવસાયિક એકમ છે જે આપત્તિઓના સમયે વિશિષ્ટ કામગીરી માટે સક્ષમ છે.
- રાજ્ય અને જિલ્લા કક્ષાની સંસ્થાઓ:
 - આ કાયદામાં રાજ્ય અને જિલ્લા કક્ષાના અધિકારીઓને રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ લાગુ કરવા અને સ્થાનિક યોજનાઓ તૈયાર કરવાની જવાબદારી પણ સોંપવામાં આવી છે.

રાજ્ય આપત્તિ વ્યવસ્થાપન સત્તા

- જિલ્લા ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી
- વિત્તપોષણ:
 - આ કાયદામાં કટોકટી પ્રતિસાદ, રાષ્ટ્રીય ડિઝાસ્ટર રિસ્પોન્સ ફંડ દ્વારા આ પ્રકારના ભંડોળ (National Disaster Response Fund) અને રાજ્ય અને જિલ્લા કક્ષા માટે નાણાકીય વ્યવસ્થા પણ પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- નાગરિક અને ગુનાહિત જવાબદારી:
 - આ કાયદાની અનેક કલમોના ઉલ્લંઘન માટે દંડની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે.
 - જે વ્યક્તિ આપત્તિ સમયે જારી કરેલા આદેશોનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરે છે તેને આ કાયદાની કલમ 51 હેઠળ એક વર્ષની સજા અથવા દંડ અથવા બંને સજા થઈ શકે છે અને જો આ હુકમના પાલનને કારણે કોઈનું મોત થાય છે તો જવાબદાર વ્યક્તિને બે વર્ષ સુધી કેદ કરી શકાય છે.

પડકારો

- આપત્તિગ્રસ્ત વિસ્તારની ઘોષણા:
 - એક્ટમાં આપત્તિગ્રસ્ત ઘોષિત કરાયેલ ક્ષેત્ર (Disaster Prone Zone) ની જોગવાઈનો અભાવ છે.
 - વિશ્વના લગભગ તમામ આપત્તિ સંબંધિત કાયદાઓ તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં આપત્તિગ્રસ્ત વિસ્તારોને મેપ કરેલા છે.
 - કોઈ રાજ્યને આપત્તિગ્રસ્ત ક્ષેત્ર જાહેર ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી રાજ્ય પાસેથી સક્રિય ભૂમિકા ભજવવાની અપેક્ષા કરી શકાતી નથી. આવા વર્ગીકરણ નુકસાનની હદ નક્કી કરવામાં પણ મદદ કરે છે.
- આપત્તિઓના સમયમાં પ્રગતિશીલ વર્તનની ઉપેક્ષા:
 - આ કાયદો દરેક આપત્તિને આકસ્મિક ઘટના તરીકે દર્શાવે છે અને અવગણના કરે છે કે આપત્તિ પ્રકૃતિમાં પ્રગતિશીલ હોઈ શકે છે.
 - 2006 માં ભારતમાં 3,500 થી વધુ લોકો, ડેન્ગ્યુ (Dengue) થી પ્રભાવિત હતા, ભારતમાં ડેન્ગ્યુ ફાટી નીકળવાનો ઈતિહાસ રહ્યો હતો, તેમ છતાં આવી કાર્યવાહી અટકાવવા માટે અસરકારક પદ્ધતિ બનાવવામાં આવી ન હતી.
 - દેશમાં દર વર્ષે હજારો લોકો ક્ષય રોગ (TB) થી મૃત્યુ પામે છે, તેમ છતાં આ અકસ્માતની ઘટના ન હોવાને કારણે 2005ના ડિઝાસ્ટર એક્ટમાં આ રોગનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો.
- આંતરસંબંધિત કાર્ય:
 - આ કાયદામાં અનેક રાષ્ટ્રીય કક્ષાની સંસ્થાઓની સ્થાપનાની કલ્પના કરવામાં આવી છે, જેના કાર્યો એકબીજા સાથે સંકળાયેલા છે. તેથી, આ સંસ્થાઓ વચ્ચે સંકલન એક બોજારૂપ કાર્ય બની જાય છે.
 - આ કાયદામાં, સ્થાનિક સત્તાધિકારીઓ, જેમની આપત્તિ સમયે પ્રથમ જવાબ તરીકે મૂલ્યવાન ભૂમિકા હોય છે, તેનો ભાગ્યે જ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. આ અધિકારીઓને માર્ગદર્શન આપવા માટે કોઈ નક્કર જોગવાઈ નથી, ફક્ત જરૂરી પગલા લેવા માટે એક નાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.
- કાર્યવાહીકીય વિલંબ અને અપૂરતી તકનીક:
 - આ ઉપરાંત, વિલંબિત પ્રતિસાદ, યોજનાઓ અને નીતિઓના અયોગ્ય અમલીકરણ અને કાર્યવાહી અંતરાલ દ્વારા ભારતમાં આપત્તિ વ્યવસ્થાપન યોજનાને અસર થઈ છે.
 - મોટા પાયે થનાર નુકસાનની સચોટ આગાહી અને માપન માટે અપૂરતી તકનીકી ક્ષમતા.

આગળનો રસ્તો

- એકંદરે, ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005 એ નિશ્ચિતપણે આપત્તિઓ સાથેના વ્યવહાર પ્રત્યેની સરકારી કાર્યવાહીના પ્લાનિંગમાં મોટો ફરક પાડ્યો છે, પરંતુ તેનો અસરકારક અમલ થાય ત્યાં સુધી કાગળ પર વિગતવાર યોજનાઓ કરવાનો હેતુ પૂરો થઈ શકતો નથી.

- > નાગરિક સમાજ, ખાનગી ઉદ્યોગો અને બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO) પણ સલામત ભારત નિર્માણમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી શકે છે.

બ્રુસેલોસિસ

- > તાજેતરમાં કેરળમાં બ્રુસેલોસિસ (Brucellosis) ના કેટલાક કેસો પછી કેટલાક નિવારક પગલાં રજૂ કર્યા છે, જે કેટલાક ડેરી પ્રાણીઓમાં જોવા મળે છે.
- > સપ્ટેમ્બર 2020 માં, ડેરી ક્ષેત્રમાં બ્રુસેલોસિસની રોકથામ માટે ભારતીય કૃષિ સંશોધન સંસ્થા (ICAR-IVRI) દ્વારા (Brucella Abortus S19 Per Vaccine) વિકસાવવામાં આવી હતી.

2020-2021 એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસમાં 27% નો વધારો થયો

- > 2020-21 એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસમાં 26.51% નો વધારો થયો છે. આ સમયગાળા દરમિયાન તેમની નિકાસ રૂ. 43,798 કરોડ રહી છે.

Back to Basics : પ્રાણીઓ દ્વારા મનુષ્યને સંક્રમિત કરતો રોગ (ઝૂનોટિક રોગ)

Back to Basics : પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસ

- > 2020-21 દરમિયાન નિકાસ થતી મુખ્ય ખાદ્ય ચીજોમાં શાકભાજી, કઠોળ, પ્રસંસ્કરણ ફળો અને રસ, મગફળી, તેલયુક્ત ખોરાક, આલ્કોહોલિક પીણા શામેલ છે.
- > 2020-21માં પ્રોસેસડ શાકભાજી અને આલ્કોહોલિક પીણાની નિકાસમાં 40% નો વધારો થયો છે.
- > એપેડા અનુસાર, પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસ 2021-22માં ચાલુ રહેશે. કારણ કે મધ્ય પૂર્વ, અમેરિકા, યુકે જેવા બજારોમાં પ્રોસેસડ ફળો અને શાકભાજી, કઠોળની માંગ વધી રહી છે.

- > પ્રાણીઓ દ્વારા માણસોમાં ફેલાતા રોગોને ઝૂનોસિસ અથવા ઝૂનોટિક રોગ કહેવામાં આવે છે.
- > પ્રાણી સિવાયના બેક્ટેરિયા, વાયરસ અથવા પરોપજીવીઓ દ્વારા ઝૂનોટિક ચેપ પ્રકૃતિ અથવા માણસોમાં ફેલાય છે.
- > HIV-AIDS, ઈબોલા, મેલેરિયા, હડકવા અને વર્તમાન કોરોનાવાયરસ રોગ (COVID-19) એ ઝૂનોટિક ચેપને લીધે ફેલાયેલા રોગો છે.

પરિચય

ભારત સરકારના ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ માટેના પગલાં

- > માર્ચ 2021 માં, ભારત સરકારે પ્રોડક્શન લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજનાને મંજૂરી આપી. આના દ્વારા ભારત સરકાર ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્રે 10,900 કરોડની પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે. આ યોજના હેઠળ છ વર્ષ માટે પ્રોત્સાહન ચૂકવવામાં આવશે.
- > દેશમાં ફૂડ પ્રોસેસિંગ સેન્ટરો વિકસાવવા માટે વડા પ્રધાન સંપદા યોજના લાગુ કરવામાં આવી રહી છે. SAMPADA નો અર્થ Scheme for Agro-Marine Processing and Development of Agro-Processing Clusters છે. આ યોજના મેગા ફૂડ પાર્ક બનાવશે.
- > 2020 માં, ભારત સરકારે 134 ફૂડ પ્રોસેસિંગ પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપી. તેમાં 21 એગ્રો-પ્રોસેસિંગ ક્લસ્ટરો, 43 ફૂડ પ્રોસેસિંગ એકમો, 47 કોલ્ડ ચેન, 3 ઓપરેશન ગ્રીન્સ અને બાર ફૂડ ટેસ્ટિંગ પ્રયોગશાળાઓ છે.

ભારતમાં ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ

- > ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગમાં FDIનો પ્રવાહ 2018-19માં 628.24 મિલિયન ડોલરથી વધીને 2019-20માં 904.7 મિલિયન યુએસ ડોલર થયો છે.

- > તે વિવિધ બ્રુસેલા પ્રજાતિઓ દ્વારા થતાં બેક્ટેરિયલ રોગ છે, જે મુખ્યત્વે ઢોર, ડુક્કર, બકરીઓ, ઘેટાં અને કૂતરાઓને ચેપ લગાવે છે.
- > તે માલ્ટા તાવ અથવા ભૂમધ્ય તાવ તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- > બ્રુસેલોસિસ એ ભારતમાં એક સ્થાનિક રોગ પણ છે, જેણે ડેરી ઉદ્યોગને મોટું આર્થિક નુકસાન પહોંચાડ્યું છે અને તે નીચેના પરિબળો ધરાવે છે—
- > વંધ્યત્વ
- > કસુવાવડ
- > નબળા પ્રાણીનો જન્મ
- > ઉત્પાદકતામાં ઘટાડો
- મનુષ્યમાં ચેપ:
- > બ્રુસેલોસિસથી ચીનમાં 3000 થી વધુ લોકોને ચેપ લાગ્યો છે.
- > સામાન્ય રીતે મનુષ્યમાં આ રોગના પરિબળો છે:
- > ચેપગ્રસ્ત પ્રાણીઓ સાથે સીધો સંપર્ક.
- > દૂષિત પ્રાણી ઉત્પાદનો ખાવા, બિનઆરોગ્યપ્રદ દૂધ પીવું.
- > વાયુયુક્ત ઘટકો શ્વાસ દ્વારા શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે.
- > બ્રુસેલોસિસનું વ્યક્તિ-થી-વ્યક્તિ પ્રસારણ એ ‘અત્યંત દુર્લભ’ છે, જેનો યુ.એસ.ની રોગ નિયંત્રણ અને નિવારણ સંસ્થા દ્વારા જણાવાયું છે, પરંતુ કેટલાક લક્ષણો પુનરાવર્તિત થઈ શકે છે અથવા તેને નાબૂદ કરી શકાતા નથી.
- લક્ષણો:
- > તાવ, પરસેવો થવો, અસ્વસ્થતા, મંદાગ્નિ (માનસિક વિકાર જેમાં વ્યક્તિ વજન વધારવાના ડરથી ઓછું ખાય છે), માથાનો દુખાવો અને સ્નાયુઓમાં દુખાવો.

- સારવાર અને નિવારણ:
 - > સામાન્ય રીતે તેની સારવાર એન્ટીબાયોટીક્સથી થાય છે, જેમાં રાયફેમ્પિન (Rifampin) અને ડોક્સીસાયક્લિન (Doxycycline) નો સમાવેશ થાય છે.
 - > બિનઆરોગ્યપ્રદ ડેરી ઉત્પાદનોને ટાળવું અને રબરના ગ્લોવ્સ, ગાઉન અથવા એપ્રોન પહેરવા જેવી સાવચેતી રાખવી, જે પ્રાણીઓ વચ્ચે અથવા લેબોરેટરીમાં કામ કરતી વખતે બ્રુસેલોસિસના જોખમને રોકવા અથવા ઘટાડવામાં મદદ કરી શકે છે.
 - > અન્ય નિવારક પગલાંમાં માંસને યોગ્ય રીતે રાંધવા, ઘરેલું પ્રાણીઓને રસી આપવી વગેરે શામેલ છે.

- > બ્લુ એલાયન્સ 20 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ શરૂ કરાયુ હતું.

Back to Basics : ઉદ્દેશ

- > આ જોડાણનું લક્ષ્ય પાંચ વર્ષમાં વિશ્વ સમુદ્રના 5% રક્ષણ આપવાનું છે.
- > ગઠબંધન લક્ષ્યાંક ક્ષેત્ર
- જોડાણનો હેતુ સાગરના સાત સ્થાનોને લક્ષ્ય બનાવવાનો છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
 - > એન્ટાર્કટિકા
 - > સેશેલ્સ
 - > કેનેડા
 - > પલાઉ
 - > પશ્ચિમી ભારતીય સમુદ્ર
 - > ફીજી
 - > ટ્રિશાન દા કુન્ડા, દક્ષિણ એટલાન્ટિક મહાસાગરનો એક ટાપુ

21 એપ્રિલ: વિશ્વ રચનાત્મકતા અને નવીનતા દિવસ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા દર વર્ષે 21 એપ્રિલે વિશ્વ રચનાત્મકતા અને નવીનતા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આ દિવસ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટે નવીનતા અને સર્જનાત્મકતાના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ દ્વારા પ્રકાશિત 'ક્રિએટિવ ઇકોનોમી રિપોર્ટ' મુજબ 21 મી સદીમાં યુનેસ્કો (યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ, સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઈઝેશન) અને UNOSSC (યુનાઈટેડ નેશન્સ ઓફિસ ફોર સાઉથ-સાઉથ) એ સર્જનાત્મકતા અને નવીનતા એ દેશની બે મુખ્ય સંપત્તિ છે.
- > આ સમયે, COVID-19 ને કારણે આંતરરાષ્ટ્રીય લોકડાઉન પરિસ્થિતિઓ ઊભી થઈ રહી છે, વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા ચાલુ રાખવા માટે મુખ્ય આર્થિક ખેલાડીઓએ સર્જનાત્મક બનવું મહત્વપૂર્ણ છે.

મહત્વ

- > આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે સર્જનાત્મક ઉદ્યોગ અને સંસ્કૃતિ એ કોઈ દેશની મુખ્ય આર્થિક વ્યૂહરચના હોવી જોઈએ. આ ઉદ્યોગોમાં વિશ્વભરમાં યુ.એસ. 2.25 અબજ ડોલરની આવક થવાની સંભાવના છે. તે વિશ્વભરમાં 29.5 મિલિયન રોજગાર ઉત્પન્ન કરવામાં સક્ષમ છે.

બ્લુ નેચર એલાયન્સ

- > બ્લુ નેચર એલાયન્સ એ પાંચ મુખ્ય ભાગીદારો અને કેટલીક અન્ય નફાકારક સંસ્થાઓની વૈશ્વિક ભાગીદારી છે. તેના મુખ્ય ભાગીદારો છે કન્ઝર્વેશન ઇન્ટરનેશનલ, ગ્લોબલ એન્વાયર્નમેન્ટ ફેસિલિટી, પ્યુ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ્સ, મિન્ડરૂ ફાઉન્ડેશન અને રોબ અને મેલાની વોલ્ટન ફાઉન્ડેશન.

એલાયન્સની જરૂરિયાત

- > વિશ્વમાં 70% થી વધુ મહાસાગરો છે. માનવીય અસ્તિત્વ માટે મહાસાગરો ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તેઓ હવામાન, વરસાદ અને હવામાં ઓફિસજનના સ્તરને નિયંત્રિત કરે છે. હાલમાં તેઓ પ્રદૂષણ, હવામાન પરિવર્તન અને માછીમારી દ્વારા મોટા પ્રમાણમાં જોખમમાં છે.
- > મરીન પ્રોટેક્શન એટલાસ મુજબ, વિશ્વના 7% કરતા વધારે મહાસાગરોને 'સુરક્ષિત વિસ્તારો' તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે. જો કે, વાસ્તવિકતામાં ફક્ત 2.7% 'સંપૂર્ણ સુરક્ષિત' છે.

મરીન પ્રોટેક્શન એટલાસ

- > મરીન કન્ઝર્વેશન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ દ્વારા આની શરૂઆત 2012 માં કરવામાં આવી હતી. આ એટલાસ વિશ્વભરમાં દરિયાઈ સુરક્ષા વિશેની શ્રેષ્ઠ ઉપલબ્ધ માહિતી પ્રદાન કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે. આ 2030 સુધીમાં સમુદ્ર સંરક્ષણ સમુદાયોને સાથે મળીને કામ કરવા અને ઓછામાં ઓછા 30% વિશ્વ સમુદ્રના રક્ષણ કરવામાં મદદ કરશે. તે સુરક્ષિત ક્ષેત્રો પરના વર્લ્ડ ડેટાબેસના આધારે બનાવવામાં આવ્યું છે.

સંરક્ષિત ક્ષેત્રો પરનું વર્લ્ડ ડેટાબેસ

- > તે પાર્થિવ અને દરિયાઈ સુરક્ષિત વિસ્તારોમાં ડેટાબેઝ જાળવે છે. તે IUCN (ઇન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર) અને UNEP (યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ) વચ્ચે સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ હતો.

પ્રશ્નોત્તરી

1. બ્લુ નેચર એલાયન્સના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બ્લુ એલાયન્સ 20 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ શરૂ કરાયું હતું. આ જોડાણનું લક્ષ્ય પાંચ વર્ષમાં વિશ્વ સમુદ્રના 5% રક્ષણ આપવાનું છે.

2. બ્લુ નેચર એલાયન્સ એ પાંચ મુખ્ય ભાગીદારો અને કેટલીક અન્ય નફાકારક સંસ્થાઓની વૈશ્વિક ભાગીદારી છે.

3. જોડાણનો હેતુ સાગરના સાત સ્થાનોને લક્ષ્ય બનાવવાનો છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. સિવિલ સેવા દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે ભારતમાં 21 એપ્રિલે સિવિલ સેવા દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

2. આ દિવસ 2006 માં પ્રથમ વખત ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

3. સિવિલ સેવા દિવસ પર, જાહેર વહીવટમાં શ્રેષ્ઠતા માટેના વડા પ્રધાનના એવોર્ડ ભારતના વિવિધ અધિકારીઓને એનાયત કરવામાં આવે છે.

4. એવોર્ડ ત્રણ કેટેગરીમાં રજૂ કરવામાં આવે છે. વર્ગ 1 જેમાં પર્વતીય રાજ્યો અને ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યો શામેલ છે. વર્ગ 2 માં 7 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો શામેલ છે. વર્ગ 3 માં બાકીના 18 રાજ્યો શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બ્રુ અથવા રેંગ એ ઈશાન ભારતનો સમુદાય છે, જે મોટે ભાગે ત્રિપુરા, મિઝોરમ અને આસામમાં રહે છે.

2. 1997ના વંશીય ઘર્ષણ પછી, લગભગ 37,000 બ્રુ શરણાર્થીઓ મિઝોરમના મમિત, કોલાસિબ અને લુંગલેઈ જિલ્લામાંથી ભાગી ગયા, બાદમાં તેમને ત્રિપુરામાં રાહત શિબિરોમાં રાખવામાં આવ્યા હતા.

3. ચતુર્ભુજ કરાર હેઠળ વિસ્થાપિત પરિવારોને 1200 ચોરસ ફૂટ (40X30 ફૂટ) રહેણાંક પ્લોટ આપવામાં આવશે.

4. ચતુર્ભુજ કરાર હેઠળ પુનર્વસન સહાય રૂપે, પરિવારોને દર મહિને 5 હજાર રૂપિયા અને બે વર્ષ માટે મફત રેશન આપવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદન ધ્યાનમાં લો

1. રાજદ્વારી સંબંધો પર વિયેના સંમેલન એ આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે જે સ્વતંત્ર રાજ્યો વચ્ચેના રાજદ્વારી સંબંધોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.

2. વિયેના કન્વેન્શનની કલમ – 36 માં જણાવાયું છે કે યજમાન દેશમાં ધરપકડ કરાયેલા અથવા અટકાયત કરાયેલા વિદેશી નાગરિકોને તેમની ધરપકડની જાણ કર્યા વિના તેમના એમ્બેસી અથવા કોન્સ્યુલેટમાં વિલંબ કર્યા વિના નોટિસ આપવી જોઈએ.

3. ICJ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ની એક મુખ્ય ન્યાયિક સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1945 માં યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તેણે કાયમી અદાલતના આંતરરાષ્ટ્રીય ન્યાયિક વારસદાર તરીકે 1946 માં કાર્ય કરવાનું શરૂ કર્યું હતું.

4. ICJ નેધરલેન્ડ્સના હેગના પીસ પેલેસમાં સ્થિત છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડાયાબિટીઝ એ એક બિન ચેપી રોગ છે (નોન-કમ્યુનિકેબલ ડિસીઝ- NCD) જે ત્યારે થાય છે જ્યારે સ્વાદુપિંડ (Pancreas) પૂરતું ઈન્સ્યુલિન (એક હોર્મોન જે લોહીમાં શર્કરા અથવા ગ્લુકોઝનું નિયમન કરે છે) પેદા કરતું નથી

2. હાલમાં વિશ્વની કુલ વસ્તીના 6% (420 મિલિયનથી વધુ લોકો) કા તો ટાઈપ 1 ડાયાબિટીઝ અથવા ટાઈપ 2 ડાયાબિટીઝથી પીડિત છે.

3. રાષ્ટ્રીય કેન્સર, ડાયાબિટીઝ, રક્તવાહિની રોગ અને આઘાત નિવારણ અને નિયંત્રણ કાર્યક્રમ (NPCDCS) દ્વારા વિવિધ સ્તરે તકનીકી અને આર્થિક સહાય પૂરી પાડવા વર્ષ 2010 માં શરૂ કરાયો હતો.

4. ગ્લોબલ ડાયાબિટીઝ કોમ્પેક્ટનો હેતુ ડાયાબિટીઝના જોખમને ઘટાડવાનો છે અને એ સુનિશ્ચિત કરવું કે ડાયાબિટીઝવાળા તમામ લોકો માટે યોગ્ય, વ્યાપક, સસ્તી અને ગુણવત્તાયુક્ત સારવાર અને સંભાળની પહોંચ મળે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ પેઈન્ટ તેના પર પડેલા સૂર્યપ્રકાશના 99 ટકા પ્રતિબિંબિત કરવામાં સક્ષમ છે, તેથી તડકો હોવા છતાં સપાટી તેની આસપાસના આજુબાજુ કરતા ઠંડી હશે.

2. દરેક પદાર્થ પ્રકાશના શોષણ અથવા પ્રતિબિંબને કારણે દેખાય છે.

3. પ્રકાશ સાત જુદા જુદા રંગો (વાયોલેટ, ઈન્ડિગો, વાદળી, લીલો, પીળો, નારંગી અને લાલ-VIBGYOR) થી બનેલો છે, ખાસ કરીને પ્રકાશ વિવિધ રંગોની તરંગ લંબાઈમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે.

4. તાજેતરમાં પરડ્યુ યુનિવર્સિટીના સંશોધકોની ટીમે તાજેતરમાં અલ્ટ્રા-વ્હાઈટ પેઈન્ટ તૈયાર કર્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- કેરેબિયન ટાપુઓ US, દક્ષિણ અને પૂર્વ મેક્સિકો અને દક્ષિણ અમેરિકાના ઉત્તરમાં દક્ષિણમાં કેરેબિયન સમુદ્રમાં સ્થિત છે.
 - કેરેબિયનમાં તાજેતરમાં લા સોફ્રીઅર જ્વાળામુખીના (La Soufriere Volcano) વિસ્ફોટથી બહાર નીકળેલ સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ (So₂) ભારતમાં પહોંચી ગયો છે.
 - લા સોફ્રીઅર જ્વાળામુખી સેન્ટ વિન્સેન્ટ અને ગ્રેનેડાઇન્સના કેરેબિયન ટાપુમાં સક્રિય સ્ટ્રેટોવોલ્કેનો છે.
 - SO₂ અને NOX, સલ્ફર અને નાઈટ્રિક એસિડ બનાવવા માટે પાણી, ઓક્સિજન અને અન્ય રસાયણો સાથે પ્રતિક્રિયા આપે છે અને વરસાદ તરીકે પૃથ્વી પર પડતા પહેલા પાણી અને અન્ય પદાર્થો સાથે ભળી જાય છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
8. પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તાજેતરમાં પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ 'World Press Freedom Index) 2021'માં વિશ્વના 180 દેશોમાંથી ભારતનો ફરીથી 142મો ક્રમ આવ્યો.
 - આંતરરાષ્ટ્રીય પત્રકારત્વની નફાકારક સંસ્થા રિપોર્ટર્સ વિધાઉટ બોર્ડર્સ (RSF) દ્વારા દર વર્ષે વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ બહાર પાડવામાં આવે છે.
 - તે રિપોર્ટર્સ સેન્સ ઇન્ટીઅર્સ (RSF) અથવા રિપોર્ટર્સ વિધાઉટ બોર્ડર્સ દ્વારા 2002 થી દર વર્ષે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. RSF દ્વારા પ્રકાશિત 'વર્લ્ડ પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સ' ની પહેલી આવૃત્તિ વર્ષ 2002 માં પ્રકાશિત થઈ હતી.
 - પ્રેસ ફ્રીડમ ઇન્ડેક્સમાં નેપાળ 106મા, શ્રીલંકા 127મા અને ભૂટાન 65મા ક્રમે છે, જ્યારે પાકિસ્તાન (145મા) ભારતની નજીક છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
9. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- યાસ ભારત-ફ્રેન્ચ પહેલ, આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ (ISA) નો સભ્ય દેશ છે.
 - યાસ એ TEAM -9 પહેલ (આફ્રિકન મૂવમેન્ટ માટે તકનીકી આર્થિક અભિગમ) ના સભ્ય છે, જેમાં આઠ પશ્ચિમી અને મધ્ય આફ્રિકાના દેશો છે જે ભારત સાથેના સહયોગ દ્વારા તકનીકી અને આર્થિક ક્ષેત્રે લાભ મેળવવા માગે છે.
 - દ્વિપક્ષીય વેપારમાં નોંધપાત્ર વૃદ્ધિનું મુખ્ય કારણ યાસ (2018-19 માં US 513.59 મિલિયન) ની ફૂડ તેલની આયાતમાં વધારો છે.
 - ભારતે Ndjamenા ખાતે 'સોલર પીવી મોડ્યુલ મેન્યુફેક્ચરિંગ પ્લાન્ટ' સ્થાપવા માટે 27.45 મિલિયન યુએસ ડોલરની લોન ઓફર કરી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
10. ભારતના ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તે એક સ્વાયત્ત વૈધાનિક સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના ફૂડ સલામતી અને ધોરણો અધિનિયમ (Food Safety and Standards Act), 2006 હેઠળ કરવામાં આવી હતી
 - તેનું મુખ્ય મથક દિલ્હીમાં છે.
 - તેનું વહીવટી મંત્રાલય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય છે.
 - તેનું કાર્ય ખોરાક સલામતી ધોરણો અને માર્ગદર્શિકાના અમલીકરણ માટેના નિયમોનું નિર્ધારણ કરવાનું છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- આર્થિકબાબતોની કેબિનેટ સમિતિએ તાલચેર ફર્ટિલાઇઝર્સ લિમિટેડ (TFL) દ્વારા કોલસા ગેસિફિકેશનથી ઉત્પન્ન થતા યુરિયા માટે વિશેષ સબસિડી નીતિને મંજૂરી આપી છે.
 - TFL રૂ. 13,277 કરોડના અંદાજિત રોકાણ સાથે ઓડિશામાં કોલસા ગેસિફિકેશન ટેકનોલોજી પર યુરિયા આધારિત પ્લાન્ટ સ્થાપશે. આ પ્લાન્ટની વાર્ષિક ક્ષમતા 1.27 મિલિયન ટન છે.
 - આ પ્લાન્ટ ફક્ત કોલસા ગેસિફિકેશન દ્વારા નાઈટ્રોજન સમૃદ્ધ જમીન માટે પોષક (યુરિયા) પેદા કરશે.
 - નાણાકીય વર્ષ 2020 માં ભારતનો ખાતર વપરાશ આશરે 61 મિલિયન ટન હતો, જેમાંથી 55% યુરિયા હતો અને નાણાકીય વર્ષ 2015 માં તેમાં 5 મિલિયન ટનનો વધારો થયો હોવાનો અંદાજ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
12. લિંગ સંવાદ ઇવેન્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ લિંગ સંવાદ કાર્યક્રમની શરૂઆત કરી હતી. તે DAY-NRLM અને IWWAGE વચ્ચે સંયુક્ત પહેલ છે.
 - તે મહિલા એજન્સીઓને સુધારવા માટે અન્ય રાજ્યોની શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ સમજવાની તકો પૂરી પાડે છે
 - તેનું લક્ષ્ય લિંગના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂરિયાતને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. માનવીય શરીરમાં યકૃત (લીવર) અને તેના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે દર વર્ષે 19 એપ્રિલના રોજ વર્લ્ડ લિવર ડે (WLD) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) અનુસાર, યકૃતના રોગો એ ભારતમાં મૃત્યુનું 10મું સૌથી સામાન્ય કારણ છે.
3. તે બીજું સૌથી મોટું અંગ છે અને આપણા શરીરની પાચક પ્રણાલીનું મુખ્ય અંગ છે. મનુષ્ય જેનું પણ સેવન કરે છે તે યકૃતમાંથી પસાર થાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. રસીકરણની વ્યૂહરચના તબક્કો-3ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના બધા લોકો રસીકરણ માટે પાત્ર છે.
2. ઉત્પાદકોને રાજ્યો માટે 50% પુરવઠો છૂટો કરવા માટે સત્તા આપવામાં આવશે.
3. ભારતીય રસી ઉત્પાદકોએ તેમના માસિક ડોઝનો 50% હિસ્સો કેન્દ્ર સરકારને વેચવો પડે છે. બાકીના 50% રાજ્યોમાં અને ખુલ્લા બજારમાં વેચવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. પૃથ્વી દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. પૃથ્વી દિવસ 22 એપ્રિલના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.
2. આ વર્ષે, પૃથ્વી દિવસની થીમ 'આપણી પૃથ્વીને ફરીથી સ્થાપિત કરો' (Restore Our Earth) છે.
3. 1969 માં પર્યાવરણ અંગેની યુનેસ્કો પરિષદમાં જહોન મેકકોનેલ દ્વારા પૃથ્વી દિવસની ઔપચારિક દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના લગભગ 85% કૂડ તેલની આયાત થાય છે.
2. 2020-21માં ભારતે તેની કૂડ તેલની આયાત પર 9 અબજ ડોલર ખર્ચ કર્યા હતા અને 2020-21માં ભારતે 2 મિલિયન ટન કૂડ તેલની આયાત કરી હતી.
3. દેશમાં પેટ્રોલિયમ પેદાશોની માંગમાં 2020-21માં 9% ઘટાડો થયો હતો. 2020-21માં ભારતે 6 મિલિયન ટન પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોનો વપરાશ કર્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

17. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઈઝેશન (યુનેસ્કો) દ્વારા વિશ્વ પુસ્તક દિવસ અથવા ઇન્ટરનેશનલ બુક અથવા વર્લ્ડ બુક અને કોપીરાઈટ ડેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
2. 1995 થી વિશ્વ પુસ્તક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
3. લેખક મીગુએલ ડી સર્વેન્ટીસની પુણ્યતિથિ પર વિશ્વ પુસ્તક દિવસની ઉજવણીનો વિચાર, વિસેન્ટ ફ્લેવેલ એન્ડ્રેસ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ (Global Energy Transition Index) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ આર્થિક ફોરમે તાજેતરમાં ગ્લોબલ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન ઇન્ડેક્સ બહાર પાડ્યો છે. આ સૂચકાંક એક્સેન્ચર (Accenture)ના સહયોગથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.
2. સૂચકાંકમાં ભારત 87 મા ક્રમે છે.
3. આ સૂચકાંકમાં ચીન 68 મા ક્રમે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. જી.સી. મુર્મુના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. જી.સી. મુર્મુ હાલમાં ભારતના CAG તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા છે. તાજેતરમાં રાસાયણિક શસ્ત્રોના નિષેધ માટે તેમને સંસ્થાના બાહ્ય ઓડિટર તરીકે નિમવામાં આવ્યા છે.
2. તે OPCWમાં ત્રણ વર્ષ સુધી બાહ્ય ઓડિટર તરીકે કામ કરશે.
3. તેઓ 2020 માં ભારતના નિયંત્રક અને ઓડિટર જનરલ તરીકે નિમાયા હતા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, ભારત સરકાર 24 એપ્રિલને રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસ તરીકે ઉજવે છે.
2. રાષ્ટ્રીય પંચાયતી રાજ દિવસની જાહેરાત વર્ષ 2010માં તત્કાલીન પીએમ મનમોહનસિંહે કરી હતી.
3. 24 મી એપ્રિલે 73મો બંધારણીય સુધારો અમલમાં આવ્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

21. Virafin વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ચેપના પ્રારંભિક તબક્કા દરમિયાન Virafinની એક માત્રા, COVID-19 દર્દીઓને ઝડપથી રિકવરી કરવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, તે જટિલતા ટાળવામાં મદદ કરશે.
 2. આ ઓક્સિજન સપોર્ટની જરૂરિયાત ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
 3. કોવિડ-19 ના મધ્યમ કેસોમાં Virafin રિકવરીના સમયને સુધારે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

22. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતમાં સરસવનું સરેરાશ ઉત્પાદન, એટલે કે 2015 થી 2019 ની વચ્ચે, સરસવનું ઉત્પાદન 7.7 મિલિયન ટન હતું. તેનું ઉત્પાદન 5.9 મિલિયન હેક્ટર જમીનમાં થયું હતું.
 2. ભારત લગભગ 70% ખાદ્યતેલની આયાત કરે છે. તેમાં થી પામ તેલ સૌથી વધુ છે.
 3. સામ પિત્રોડાને 'પીળી કાંતિનો પિતા' કહેવામાં આવે છે. તેમાં નવ તેલીબિયાં પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું. તેઓ સરસવ, મગફળી, સોયાબીન, તલ, કેસર, નિગર, સૂર્યમુખી, એરંડા અને અળસી હતા.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

23. ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ એક્ટ, 2005 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ કાયદો ભારત સરકાર દ્વારા વર્ષ 2005માં આપત્તિઓ અને તેનાથી સંબંધિત અન્ય બાબતોના કાર્યક્રમ સંચાલન માટે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. જો કે તે જાન્યુઆરી 2006 માં અમલમાં આવ્યો.
 2. ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટમાં વ્યૂહરચના તૈયાર કરવાની ક્ષમતા, ક્ષમતા વધારવી વગેરેનો શમાવેશ થાય છે.
 3. 'આપત્તિ' એ એક્ટની કલમ 2(D)માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે, જે અંતર્ગત આપત્તિ એટલે કુદરતી અથવા માનવસર્જિત કારણોથી ઉદભવતા કોઈપણ ક્ષેત્રમાં 'આપત્તિ, અકસ્માત અથવા ગંભીર ઘટના'.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. 2020-21 એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન પ્રસંસ્કરણ ખાદ્ય પદાર્થોની નિકાસમાં 26.51% નો વધારો થયો છે.
 2. ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગમાં FDIનો પ્રવાહ 2018-19માં 628.24 મિલિયન ડોલરથી વધીને 2019-20માં 904.7 મિલિયન યુએસ ડોલર થયો છે.
 3. SAMPADA નો અર્થ Scheme for Agro-Marine Processing and Development of Agro-Processing Clusters
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
25. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. પ્રાણીઓ દ્વારા માણસોમાં ફેલાતા રોગોને ઝૂનોસિસ અથવા ઝૂનોટિક રોગ કહેવામાં આવે છે.
 2. સપ્ટેમ્બર 2020 માં, ડેરી ક્ષેત્રમાં બ્રુસેલોસિસની રોકથામ માટે ભારતીય કૃષિ સંશોધન સંસ્થા (ICAR-IVRI) દ્વારા (Brucella Abortus S19 Per Vaccine) વિકસાવવામાં આવી હતી.
 3. HIV-AIDS, ઈબોલા, મેલેરિયા, હડકવા અને વર્તમાન કોરોનાવાયરસ રોગ (COVID-19) એ ઝૂનોટિક ચેપને લીધે ફેલાયેલા રોગો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

26. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા દર વર્ષે 21 એપ્રિલે વિશ્વ રચનાત્મકતા અને નવીનતા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 2. આ દિવસ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને હાંસલ કરવા માટે નવીનતા અને સર્જનાત્મકતાના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવે છે.
 3. યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ દ્વારા પ્રકાશિત 'ક્રિએટિવ ઇકોનોમી રિપોર્ટ' મુજબ 21 મી સદીમાં યુનેસ્કો અને UNOSSC એ સર્જનાત્મકતા અને નવીનતા એ દેશની બે મુખ્ય સંપત્તિ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT